

Regeringens proposition

2000/01:98

Kompletterande bestämmelser till Bryssel II-förordningen, m.m.

Prop.
2000/01:98

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 22 mars 2001

Göran Persson

Thomas Bodström
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

Europeiska unionens råd antog den 29 maj 2000 en förordning om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar för makars gemensamma barn (Bryssel II-förordningen). Förordningen trädde i kraft den 1 mars 2001 och är sedan dess direkt tillämplig i Sverige. Den kräver dock vissa kompletterande bestämmelser. Det gäller framför allt för handläggningen av exekvaturförfarandet, som innebär att en part kan få fastställt om en dom som har meddelats i en annan medlemsstat erkänns eller får verkställas i Sverige.

I propositionen föreslås det att en ny lag införs med bestämmelser om handläggningen vid de svenska exekvaturdomstolarna, dvs. Svea hovrätt och Högsta domstolen. Den föreslagna lagen reglerar också hur verkställigheten av de utländska avgörandena skall ske.

I propositionen föreslås det vidare att Sverige skall tillträda tre nordiska överenskommelser om ändringar i de nordiska konventioner som ligger till grund för förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap och för lagen (1962:512) om indrivning i Sverige av underhållsbidrag, fastställda i Danmark, Finland, Island eller Norge. Överenskommelserna syftar bl.a. till att få de nordiska reglerna att vara i linje med vad som gäller enligt Bryssel II-förordningen. I propositionen föreslås det också ändringar i 1931 års förordning och 1962 års lag varigenom överenskommelserna införlivas.

Den nya lagen med kompletterande bestämmelser till Bryssel II-förordningen föreslås träda i kraft den 1 juli 2001. Ändringarna i 1931 års förordning och i 1962 års lag föreslås träda i kraft den dag regeringen bestämmer.

I propositionen lämnas slutligen ett förslag på ett helt annat område där en brist upptäckts i ett tidigare lagstiftningsärende. Det föreslås en ändring i lagen (2000:1175) om talerätt för vissa utländska konsumentmyndigheter och konsumentorganisationer. Genom ändringen blir lagen tillämplig också på förbud enligt lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden. Därigenom blir det bakomliggande EG-direktivet fullständigt genomfört. Ändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 2001.

1	Förslag till riksdagsbeslut.....	6
2	Lagtext.....	7
2.1	Förslag till lag med kompletterande bestämmelser till Bryssel II-förordningen.....	7
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap.....	8
2.3	Förslag till lag om ändring i lagen (1973:943) om erkännande av vissa utländska äktenskapsskillnader och hemskillnader	9
2.4	Förslag till lag om ändring i lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område.....	10
2.5	Förslag till lag om ändring i lagen (1989:14) om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn.....	11
2.6	Förslag till lag om ändring i förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap	12
2.7	Förslag till lag om ändring i lagen (1962:512) om indrivning i Sverige av underhållsbidrag, fastställda i Danmark, Finland, Island eller Norge	16
2.8	Förslag till lag om ändring i lagen (2000:1175) om talerätt för vissa utländska konsumentmyndigheter och konsumentorganisationer	18
3	Ärendet och dess beredning	19
4	Svensk domstols behörighet och erkännande och verkställighet av utländska avgöranden	20
5	Bryssel II-förordningen	21
5.1	Utarbetandet av förordningen	21
5.2	Förordningens allmänna innehåll.....	22
5.3	Tillämpningsområdet	23
5.4	Domstols behörighet	25
5.4.1	Behörighetsreglerna.....	25
5.4.2	Handläggningen av frågan om målet kan tas upp.....	28
5.4.3	Litispensens	29
5.4.4	Interimistiska åtgärder	30
5.5	Erkännande och verkställighet.....	30
5.5.1	Tillämpningsområde	30
5.5.2	Erkännande	31
5.5.3	Skäl att vägra erkännande	32
5.5.4	Verkställbarhetsförklaring	33
5.5.5	Gemensamma bestämmelser	34
5.6	Förhållandet till internationella konventioner.....	34
5.7	Ikraftträdande och övergångsbestämmelser.....	36

6	Behovet av kompletterande bestämmelser till Bryssel II-förordningen	37
6.1	Exekvaturförfarandet	37
6.2	Reservforum för domsrätt	40
6.3	Verkställigheten	41
6.4	Behovet av ändringar i internationellt privaträttsliga författningar	47
7	Ändringar i 1931 års nordiska äktenskapskonvention och i 1962 års nordiska indrivningskonvention	50
7.1	Ändringar med anledning av Bryssel II-förordningen.....	50
7.2	Ändringar i fråga om underhållsbidrag.....	51
8	Införlivande av de nordiska ändringsöverenskommelserna	53
9	Ändring i talerättslagen	53
10	Ikraftträdande och övergångsbestämmelser	54
11	Kostnader.....	55
12	Författningskommentar	56
12.1	Förslaget till lag med kompletterande bestämmelser till Bryssel II-förordningen.....	56
12.2	Förslaget till lag om ändring i förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap	60
12.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (1962:512) om indrivning i Sverige av underhållsbidrag, fastställda i Danmark, Finland, Island eller Norge	63
12.4	Övriga lagförslag med anknytning till Bryssel II-förordningen.....	64
12.5	Förslaget till lag om ändring i lagen (2000:1175) om talerätt för vissa utländska konsumentmyndigheter och konsumentorganisationer	64
Bilaga 1	Bryssel II-förordningen	66
Bilaga 2	Promemorians lagförslag (Ds 2000:59)	97
Bilaga 3	Överenskommelse den 6 februari 2001 om den nordiska äktenskapskonventionen.....	102
Bilaga 4	Kommentar till överenskommelsen den 6 februari 2001	116
Bilaga 5	Överenskommelse den 25 februari 2000 om den nordiska äktenskapskonventionen.....	134
Bilaga 6	Överenskommelse den 25 februari 2000 om den nordiska indrivningskonventionen.....	136
Bilaga 7	Kommentar till överenskommelserna den 25 februari 2000.....	139
Bilaga 8	Promemorians lagförslag angående de nordiska ändringarna.....	143
Bilaga 9	Förteckning över remissinstanserna	149

Bilaga 10 Lagrådsremissens lagförslag	150	Prop. 2000/01:98
Bilaga 11 Lagrådets yttrande	161	
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 22 mars 2001	163	
Rättsdatablad	164	

Regeringen föreslår att riksdagen

dels godkänner

1. överenskommelsen den 25 februari 2000 mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om ändring av konventionen mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge undertecknad i Stockholm den 6 februari 1931 innehållande internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap,
2. överenskommelsen den 25 februari 2000 mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om ändring av konventionen mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge undertecknad i Oslo den 23 mars 1962 angående indrivning av underhållsbidrag,
3. överenskommelsen den 6 februari 2001 mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om ändring av konventionen mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge undertecknad i Stockholm den 6 februari 1931 innehållande internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap,

dels antar regeringens förslag till

1. lag med kompletterande bestämmelser till Bryssel II-förordningen,
2. lag om ändring i lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap,
3. lag om ändring i lagen (1973:943) om erkännande av vissa utländska äktenskapsskillnader och hemskillnader,
4. lag om ändring i lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område,
5. lag om ändring i lagen (1989:14) om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn,
6. lag om ändring i förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap,
7. lag om ändring i lagen (1962:512) om indrivning i Sverige av underhållsbidrag, fastställda i Danmark, Finland, Island eller Norge,
8. lag om ändring i lagen (2000:1175) om talerätt för vissa utländska konsumentmyndigheter och konsumentorganisationer.

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag med kompletterande bestämmelser till Bryssel II-förordningen

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Denna lag kompletterar rådets förordning (EG) nr 1347/2000 av den 29 maj 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar för makars gemensamma barn (Bryssel II-förordningen).

2 § Vid den handläggning som avses i artiklarna 22–24 skall hovrätten bestå av en lagfaren domare.

För det förfarande som avses i artikel 26 gäller rättegångsbalkens regler om överklagande av tingsrätts beslut i tillämpliga delar, om inte förordningen föreskriver något annat. En sådan ansökan om ändring som avses i artikel 26.4 skall göras skriftligen. Den skall ha kommit in till hovrätten inom fyra veckor från den dag då beslutet meddelades.

En domare som har handlagt ett mål enligt artiklarna 22–24 är jävig att handlägga mål om samma sak enligt artikel 26.

3 § För det förfarande som avses i artikel 27 gäller rättegångsbalkens regler om överklagande av hovrätts beslut i tillämpliga delar, om inte förordningen föreskriver något annat. Talan får inte komma under Högsta domstolens prövning utan att Högsta domstolen har meddelat sökanden prövningstillstånd enligt 54 kap. 10 § rättegångsbalken.

4 § Om en ansökan om verkställbarhetsförklaring bifalls, får det utländska avgörandet verkställas enligt 21 kap. föräldrabalken. Ett avgörande om rättegångskostnader verkställs dock enligt utsökningsbalken.

Verkställigheten får ske först när den frist för att ansöka om ändring som avses i artikel 26.5 har löpt ut eller när ett beslut har meddelats med anledning av att ändring har sökts.

För verkställigheten gäller vad som är föreskrivet om verkställighet av svensk domstols avgörande i motsvarande fall.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap Prop. 2000/01:98

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap skall införas en ny paragraf, 7 kap. 6 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

6 §

Särskilda bestämmelser finns i rådets förordning (EG) nr 1347/2000 av den 29 maj 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar för makars gemensamma barn.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1973:943) om erkännande av vissa utländska äktenskapsskillnader och hemskillnader

Prop. 2000/01:98

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1973:943) om erkännande av vissa utländska äktenskapsskillnader och hemskillnader skall införas en ny paragraf, 12 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 §

Särskilda bestämmelser finns i rådets förordning (EG) nr 1347/2000 av den 29 maj 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar för makars gemensamma barn.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001.

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område

Prop. 2000/01:98

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område skall införas en ny paragraf, 7 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 a §

Särskilda bestämmelser finns i rådets förordning (EG) nr 1347/2000 av den 29 maj 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar för makars gemensamma barn.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001.

2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1989:14) om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn

Prop. 2000/01:98

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1989:14) om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Bestämmelserna i 2–10, 13–21 och 23 §§ tillämpas i förhållande till stater som har tillträtt den i Luxemburg d. 20 maj 1980 dagtecknade konventionen om erkännande och verkställighet av avgöranden rörande vårdnad om barn samt om återställande av vård av barn (Europarådskonventionen). Bestämmelserna tillämpas dock ej i förhållande till Danmark, Finland, Island eller Norge i den mån särskilda bestämmelser gäller.

Bestämmelserna i 2–4 och 11–23 §§ tillämpas i förhållande till stater som har tillträtt den i Haag d. 25 okt. 1980 dagtecknade konventionen om de civila aspekterna på internationella bortföranden av barn (Haagkonventionen).

Regeringen får, under förutsättning av ömsesidighet, föreskriva att lagens bestämmelser om erkännande och verkställighet av vårdnadsavgöranden m.m. eller lagens bestämmelser om överflyttning av barn skall tillämpas även i förhållande till en stat som inte har tillträtt Europarådskonventionen eller Haagkonventionen.

Särskilda bestämmelser finns i rådets förordning (EG) nr 1347/2000 av den 29 maj 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar för makars gemensamma barn.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001.

¹ Senaste lydelse 1993:212.

2.6 Förslag till lag om ändring i förordningen (1931:429) Prop. 2000/01:98
om vissa internationella rättsförhållanden rörande
äktenskap, adoption och förmynderskap

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap

dels att 7–9 och 22 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i förordningen skall införas en ny paragraf, 8 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §¹

Yrkande om hemskillnad eller äktenskapsskillnad mellan *medborgare i fördragsslutande stat upptages i den stat, där båda makarna hava hemvist eller där de senast haft hemvist samtidigt och endera alltjämt är bosatt.*

Ett yrkande om hemskillnad eller äktenskapsskillnad mellan makar som är medborgare och har hemvist i en fördragsslutande stat tas upp i den stat där

1. makarna har sitt hemvist,

2. makarna senast hade hemvist samtidigt och en av dem fortfarande är bosatt,

3. makarna är medborgare,

4. svaranden har sitt hemvist,

5. någon av makarna har sitt hemvist, om en ansökan om hemskillnad eller äktenskapsskillnad är gemensam,

6. käranden har sitt hemvist, om han eller hon varit bosatt där i minst ett år omedelbart innan ansökningen gjordes, eller

7. käranden är medborgare och har sitt hemvist, om han eller hon varit bosatt där i minst sex månader omedelbart innan ansökningen gjordes.

Kan yrkandet ej enligt första stycket upptagas i någon av staterna, må yrkandet väckas i stat, där endera maken är medborgare.

Ett yrkande om äktenskapsskillnad på grund av hemskillnad kan även tas upp i den stat där beslutet om hemskillnad har meddelats.

Yrkande om äktenskapsskillnad på grund av hemskillnad må städse väckas i stat, där båda makarna äro medborgare.

¹ Senaste lydelse 1954:35.

8 §

I samband med yrkande om hemskillnad eller äktenskapsskillnad *må jämväl* av samma eller annan myndighet prövas frågor om tillfälligt hävande av sammanlevnaden, bodelning, *skadestånd, underhållsskyldighet samt vårdnad* om barn.

I samband med *ett* yrkande om hemskillnad eller äktenskapsskillnad *får också* av samma eller annan myndighet prövas frågor om tillfälligt hävande av sammanlevnaden *och* bodelning. Även *frågor om vårdnad om barn, barns boende och umgänge med barn* får prövas, om

1. *barnet är makarnas gemensamma och*

2. *barnet har sitt hemvist i den stat där yrkandet om hemskillnad eller äktenskapsskillnad tas upp.*

Om barnet inte har sitt hemvist i den stat där yrkandet om hemskillnad eller äktenskapsskillnad tas upp, *får frågor om vårdnad om barn, barnets boende och umgänge med barn ändå tas upp där, om*

1. *barnet har sitt hemvist i en fördragsslutande stat,*

2. *barnet är makarnas gemensamma och åtminstone en av makarna har vårdnaden om det,*

3. *makarna har godtagit att frågan prövas i den stat där yrkandet om äktenskapsskillnad eller hemskillnad tas upp och*

4. *frågans prövning i den staten är till barnets bästa.*

Yrkande, som senare väckes angående underhållsskyldighet eller vårdnad om barn, upptages i stat, där den, mot vilken talan riktas, har hemvist, även om yrkandet avser ändring av beslut, som meddelats i annan stat. Kan enligt lagen i stat, där hemskillnad eller äktenskapsskillnad meddelats, underhållsbidrag till hemskild eller frånskild make ej vidare utdömas eller höjas utöver förut bestämt belopp, må yrkande om sådant bidrag eller höjning därav ej upptagas i någon av de övriga staterna.

8 a §

Om en talan angående en fråga enligt 7 eller 8 § väcks vid behörig myndighet i olika fördragsslutande stater mellan samma parter, skall den myndighet vid vilken talan väckts senare självmant avvisa talan till förmån för den andra myndigheten.

Vid tillämpning av första stycket skall en fråga om hemskillnad och en fråga om äktenskapsskillnad anses vara samma fråga.

9 §²

Vid prövning av frågor, som avses i 7 och 8 §§, *användes* i varje stat där gällande lag. Frågor om bodelning *och skadestånd skola dock städse* avgöras *efter* den lag, som enligt 3 § är tillämplig *å* makarnas förmögenhetsförhållanden.

Hemskillnad, som vunnits i en av staterna, medför i de övriga samma rätt att *erhålla* äktenskapsskillnad, som om den vunnits i den staten.

I fördragsslutande stat, där regler om hemskillnad saknas men där äktenskapsskillnad i vissa fall skall föregås av betänketid *äga* makar, som vunnit hemskillnad i annan fördragsslutande stat och därefter *levat* åtskilda under en tid motsvarande sådan betänketid samt *ej* återupptagit sammanlevnaden, *erhålla* äktenskapsskillnad utan föregående betänketid.

Vid prövning av frågor som avses i 7 och 8 §§ *tillämpas* i varje stat där gällande lag. Frågor om bodelning *skall dock alltid* avgöras *enligt* den lag som enligt 3 § är tillämplig *på* makarnas förmögenhetsförhållanden.

Hemskillnad som vunnits i en av staterna medför i de övriga samma rätt att *få* äktenskapsskillnad som om den vunnits i den staten.

I *en* fördragsslutande stat där regler om hemskillnad saknas men där äktenskapsskillnad i vissa fall skall föregås av betänketid *har* makar, som vunnit hemskillnad i *en* annan fördragsslutande stat och därefter *levt* åtskilda under en tid motsvarande sådan betänketid samt *inte* återupptagit sammanlevnaden, *rätt att få* äktenskapsskillnad utan föregående betänketid.

22 §³

Lagakraftvunnen dom eller administrativ myndighets beslut, som i en av staterna meddelats *jämlikt* 5, 7, 8, 11, 13, 14, 15, 19 eller 21 §, skall gälla i övriga stater utan särskild stadfästelse och utan prövning av avgörandets riktighet eller *av dess förutsättningar med hänsyn till hemvist eller medborgarskap i den ena eller andra av de fördragsslutande staterna*. Detsamma gäller lagakraftvunnen dom som meddelats i en av staterna och avser ogiltighet eller återgång av äktenskap mellan medborgare i fördragsslutande stat.

Lagakraftvunnen dom eller administrativ myndighets beslut, som i en av staterna meddelats *enligt* 5, 7, 8, 11, 13, 14, 15, 19 eller 21 §, skall gälla i övriga stater utan särskild stadfästelse och utan prövning av avgörandets riktighet eller *myndighetens behörighet*. Detsamma gäller *en* lagakraftvunnen dom som meddelats i en av staterna och avser ogiltighet eller återgång av äktenskap mellan medborgare i *någon* fördragsslutande stat.

1. Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer. Lagen får sättas i kraft i förhållande till ett eller flera av de nordiska länderna.

² Senaste lydelse 1973:1181.

³ Senaste lydelse 1973:1181.

2. Bestämmelserna i 7 och 8 §§ medför inte att svensk domstols behörighet går förlorad beträffande en talan som har väckts före ikraftträdandet.

3. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för en talan som har väckts före ikraftträdandet.

4. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för avgöranden som har meddelats före ikraftträdandet.

2.7 Förslag till lag om ändring i lagen (1962:512) om
indrivning i Sverige av underhållsbidrag, fastställda i
Danmark, Finland, Island eller Norge

Prop. 2000/01:98

Häri genom föreskrivs att 1 och 3 §§ lagen (1962:512) om indrivning i Sverige av underhållsbidrag, fastställda i Danmark, Finland, Island eller Norge skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Lagakraftvunnen dom, administrativ myndighets beslut eller av sådan myndighet godkänd förbindelse, varigenom i Danmark, Finland, Island eller Norge någon förpliktats eller utfäst sig att betala underhållsbidrag till make, förutvarande make, barn, styvbarn eller barnets mor, skall erkännas här i landet utan någon särskild stadfästelse.

Lagakraftvunnen dom, administrativ myndighets beslut eller skriftlig förbindelse, varigenom i Danmark, Finland, Island eller Norge någon förpliktats eller utfäst sig att *utgiva underhållsbidrag till make, förutvarande make, barn i äktenskap, styvbarn, barn utom äktenskap eller moder till sådant barn och vara verkställighet kan vinnas i den stat, där domen eller beslutet meddelades eller förbindelsen ingicks*, skall på begäran omedelbart verkställas här i riket efter vad nedan sägs. *Det samma* skall gälla sådan i Danmark, Finland, Island eller Norge meddelad ännu *icke* lagakraftvunnen dom och sådant i någon av dessa stater av rätten, domaren eller överexekutor meddelat beslut, som kan verkställas lika med lagakraftvunnen dom.

Lagakraftvunnen dom, administrativ myndighets beslut, *av sådan myndighet godkänd förbindelse* eller annan skriftlig förbindelse, varigenom i Danmark, Finland, Island eller Norge någon förpliktats eller utfäst sig att *betala sådant bidrag och som kan verkställas i den staten*, skall på begäran omedelbart verkställas här i landet. *Detsamma* skall gälla sådan ännu icke lagakraftvunnen dom och sådant av rätten eller domaren meddelat beslut som kan verkställas lika med lagakraftvunnen dom.

Är genom dom eller beslut här i riket bidrag bestämt till lägre belopp eller ock fastställt, att

¹ Senaste lydelse 1971:888.

*underhållsskyldighet ej föreligger,
kan verkställighet i strid häremot
ej påfordras.*

Prop. 2000/01:98

3 §

Den myndighet som skall verkställa indrivningen *äger*, om så anses erforderligt, kräva bevis, att domen, beslutet eller förbindelsen uppfyller i 1 § *första* stycket för verkställighet stadgade *villkor*. *Bevis* utfärdas i den stat, där domen eller beslutet meddelades eller förbindelsen ingicks, av myndighet som i 2 § tredje stycket *sägs*.

Den myndighet som skall verkställa indrivningen *får*, om så anses erforderligt, kräva bevis *för* att domen, beslutet eller förbindelsen uppfyller *de* i 1 § *andra* stycket för verkställighet stadgade villkoren. *Sådant bevis* utfärdas, i den stat där domen eller beslutet meddelades eller förbindelsen ingicks, av *den* myndighet som *anges* i 2 § tredje stycket.

Har underhållsbidraget icke i domen, beslutet eller förbindelsen fastställts till bestämt belopp eller avser framställning om verkställighet högre belopp än som fastställts, må ock bevis om bidragets storlek krävas enligt vad i första stycket stadgas.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

2.8 Förslag till lag om ändring i lagen (2000:1175) om talerätt för vissa utländska konsumentmyndigheter och konsumentorganisationer

Prop. 2000/01:98

Härigenom föreskrivs att 3 och 5 §§ lagen (2000:1175) om talerätt för vissa utländska konsumentmyndigheter och konsumentorganisationer skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Talan får avse att åtgärder skall vidtas mot någon för att denne åsidosätter en bestämmelse som avses i 1 §. Åtgärderna får gälla

1. förbud eller ålägganden med stöd av 14–16 §§, 17 § första stycket, 18–20 §§ marknadsföringslagen (1995:450),

2. åläggande att till svenska staten betala en sådan särskild avgift som avses i 10 kap. 5 och 6 §§ radio- och TV-lagen (1996:844), eller

3. utdömande av vite som förelagts i de fall som avses i 1.

Talan skall väckas vid

1. Marknadsdomstolen i fråga om förbud och ålägganden som avses i marknadsföringslagen (1995:450),

2. Länsrätten i Stockholms län i fråga om sådan särskild avgift som avses i radio- och TV-lagen (1996:844),

3. tingsrätt som är behörig enligt 10 kap. rättegångsbalken eller Stockholms tingsrätt i fråga om utdömande av vite.

Föreslagen lydelse

3 §

Talan får avse att åtgärder skall vidtas mot någon för att denne åsidosätter en bestämmelse som avses i 1 §. Åtgärderna får gälla

1. förbud eller ålägganden med stöd av 14–16 §§, 17 § första stycket, 18–20 §§ marknadsföringslagen (1995:450) *eller förbud enligt 3 och 6 §§ lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden,*

2. åläggande att till svenska staten betala en sådan särskild avgift som avses i 10 kap. 5 och 6 §§ radio- och TV-lagen (1996:844), eller

3. utdömande av vite som förelagts i de fall som avses i 1.

5 §

Talan skall väckas vid

1. Marknadsdomstolen i fråga om förbud och ålägganden som avses i marknadsföringslagen (1995:450) *och i fråga om förbud enligt lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden,*

2. Länsrätten i Stockholms län i fråga om sådan särskild avgift som avses i radio- och TV-lagen (1996:844),

3. tingsrätt som är behörig enligt 10 kap. rättegångsbalken eller Stockholms tingsrätt i fråga om utdömande av vite.

Europeiska unionens råd antog den 29 maj 2000 förordning (EG) nr 1347/2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar för makars gemensamma barn (Bryssel II-förordningen). Förordningen trädde i kraft den 1 mars 2001 och är publicerad i Europeiska gemenskapernas officiella tidning (EGT L 160, 30.6.2000, s. 19). Förordningen finns i *bilaga 1*.

Bryssel II-förordningen är till alla delar bindande och direkt tillämplig i Sverige och övriga berörda medlemsstater i EU. Den kräver dock vissa kompletterande bestämmelser, vilka föreslås i lagrådsremissen.

Tolkningen av förordningen och behovet av kompletterande bestämmelser har diskuterats vid nordiska departementsöverläggningar.

Inom Justitiedepartementet utarbetades departementspromemorian Kompletterande bestämmelser till Bryssel II-förordningen (Ds 2000:59). I promemorian föreslås det att en ny lag införs med bestämmelser om handläggningen vid de svenska exekvaturdomstolarna, dvs. Svea hovrätt och Högsta domstolen. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 2*.

Bland annat med anledning av Bryssel II-förordningen slöts den 6 februari 2001 en överenskommelse om ändringar i konventionen den 6 februari 1931 innehållande internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap (den nordiska äktenskapskonventionen). Överenskommelsen jämte en kommentar som utarbetats vid nordiska departementsöverläggningar finns i *bilagorna 3 och 4*.

Överenskommelser om andra ändringar i den nordiska äktenskapskonventionen och i konventionen den 22 mars 1962 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge angående indrivning av underhållsbidrag (den nordiska indrivningskonventionen) slöts den 25 februari 2000. Överenskommelserna jämte kommentarer som utarbetats vid nordiska departementsöverläggningar finns i *bilagorna 5–7*.

Inom Justitiedepartementet utarbetades en promemoria om vilka lagändringar som behövs för att införliva de nordiska ändringsöverenskommelserna. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 8*.

Promemoriorna har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 9*. Remissvaren finns tillgängliga i Regeringskansliet (dnr Ju2000/6265/L2).

Europaparlamentet och Europeiska unionens råd har antagit direktivet 98/27/EG av den 19 maj 1998 om förbudsföreläggande för att skydda konsumenternas intressen. Inom Finansdepartementet utarbetades departementspromemorian Talerätt vid gränsöverskridande överträdelser inom konsumenträtten – genomförande av förbudsföreläggandedirektivet 98/27/EG, (Ds 2000:32). Promemorian remissbehandlades. Efter att ha inhämtat Lagrådets yttrande beslutade regeringen propositionen Talerätt för vissa utländska konsumentmyndigheter och konsumentorganisationer (prop. 2000/2001:34). Riksdagen antog regeringens förslag till lag (bet. 2000/01:LU3, rskr. 2000/01:84). Direktivet har sålunda genomförts genom lagen (2000:1175) om talerätt för vissa utländska konsumentmyndigheter och konsumentorganisationer (talerättslagen) som trädde i kraft den 1 januari 2001. Det har därefter uppmärksamats att en komplettering av lagen behöver göras.

Regeringen beslutade den 1 mars 2001 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 10*.

Lagrådets yttrande finns i *bilaga 11*. Lagrådet har förordat en justering i de föreslagna ändringarna i 1962 års lag. Regeringen har följt förslaget. En redaktionell ändring har också gjorts i de föreslagna övergångsbestämmelserna till lagen om ändring av 1931 års förordning. Lagrådet har vidare förordat att en föreslagen bestämmelse i lagen med kompletterande bestämmelser till Bryssel II-förordningen utgår. Regeringen har inte följt det förslaget och återkommer till synpunkten i avsnitt 6.1.

Det har inte inhämtats något yttrande från Lagrådet över förslaget till lagen om ändring i talerättslagen. Lagförslaget faller visserligen under Lagrådets granskningsområde, men förslaget innefattar endast en liten och självklar komplettering av lagen. Lagrådets hörande skulle därmed sakna betydelse på grund av frågans beskaffenhet.

4 Svensk domstols behörighet och erkännande och verkställighet av utländska avgöranden

Det finns flera författningar som innehåller bestämmelser om svensk domstols internationella behörighet i äktenskapsmål och om erkännande och verkställighet av domar i sådana mål.

De allmänna bestämmelserna finns i lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap (IÄL). Reglerna i IÄL är inte baserade på någon internationell konvention, och de gäller endast i den mån något annat inte följer av andra författningar som är grundade på internationella konventioner. I 3 kap. finns bestämmelser om i vilka fall svensk domstol får ta upp ett äktenskapsmål samt frågor om vårdnad och underhållsbidrag som väcks i samband därmed. Kapitlet innehåller också regler om erkännande av utländska avgöranden om upplösning av äktenskap.

I förhållande till Danmark, Finland, Island och Norge finns bestämmelser i förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap (1931 års förordning). Förordningen införlivar 1931 års nordiska äktenskapskonvention. Bestämmelserna i förordningen har företräde framför IÄL. Förordningen reglerar domstols behörighet att pröva yrkanden om hemskillnad och äktenskapsskillnad och frågor som har samband med ett sådant yrkande, t.ex. vårdnad och underhållsbidrag. I förordningen finns också bestämmelser om domsrätt i vissa fall när det gäller talan om underhållsbidrag som väcks utan samband med ett äktenskapsmål. Förordningen reglerar dessutom vilket lands lag som skall tillämpas och när avgöranden från andra nordiska länder skall erkännas.

I förhållande till de stater som har anslutit sig till Haagkonventionen den 1 juni 1970 om erkännande av äktenskapsskillnader och hemskillnader finns bestämmelser som har företräde framför IÄL i lagen (1973:943) om erkännande av vissa utländska äktenskapsskillnader och hemskillnader.

Erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden regleras i lagen (1989:14) om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn (1989 års lag). Lagen införlivar bl.a. Europarådskonventionen den 20 maj 1980 om erkännande och verkställighet av avgöranden rörande vårdnad om barn och om återställande av vård av barn (1980 års Europarådskonvention) och gäller i förhållande till de stater som har tillträtt konventionen. I 1931 års förordning och i lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område finns särskilda bestämmelser som i förhållande till Danmark, Finland, Island och Norge har företräde framför 1989 års lag.

När det gäller underhållsbidrag finns det bestämmelser om domsrätt och om erkännande och verkställighet av utländska avgöranden även i Luganokonventionen den 16 september 1988 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område och i Bryssel I-konventionen den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område. Luganokonventionen är en konvention mellan EU:s medlemsstater och EFTA:s medlemsstater samt mellan EFTA:s medlemsstater inbördes, medan Bryssel I-konventionen är öppen endast för EU:s medlemsstater. Konventionerna gäller som lag i Sverige (se lagen [1992:794] om domstols internationella behörighet och om verkställighet av utländska domar enligt Luganokonventionen samt lagen [1998:358] om domstols internationella behörighet och om verkställighet av utländska domar enligt Brysselkonventionen). Den 22 december 2000 antogs rådets förordning (EG) nr 44/2001 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (Bryssel I-förordningen). Denna förordning skall ersätta Bryssel I-konventionen och träder i kraft den 1 mars 2002.

Lagen (1962:512) om indrivning i Sverige av underhållsbidrag, fastställda i Danmark, Finland, Island eller Norge reglerar verkställighet av underhållsbidrag i Norden. Lagen införlivar 1962 års nordiska indrivningskonvention.

5 Bryssel II-förordningen

5.1 Utarbetandet av förordningen

Redan på 1960-talet aktualiserades frågan om enhetliga regler om domsrätt och om erkännande och verkställighet av domar på familjerättens område i samband med att förhandlingar fördes rörande Bryssel I-konventionen. Familjerättsliga frågor undantogs dock från konventionen, bl.a. med hänsyn till att skillnaderna mellan medlemsstaternas nationella familjerätt då ansågs vara alltför stora. Bryssel I-konventionen är sålunda tillämplig på privaträttens område men inte på fysiska personers rättsliga ställning, rättskapacitet eller rättshandlingsförmåga och inte heller på makars förmögenhetsförhållanden eller på arv och testamente. Underhållsbidrag omfattas däremot av konventionen.

I början av 1990-talet togs de internationella familjerättsliga frågorna upp på nytt i EU. Efter flera års förhandlingar antog rådet den 28 maj 1998 konventionen om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål (Bryssel II-konventionen). Konventionen undertecknades samma dag av företrädare för alla medlemsstater.

Bryssel II-konventionen utformades med förebild av Bryssel I-konventionen och de förändringar som senare flutit in i Bryssel I-förordningen. Många av bestämmelserna i Bryssel II-konventionen har sina direkta motsvarigheter i Bryssel I-instrumenten. Det finns ändå vissa betydelsefulla skillnader, t.ex. regleringen av domsrätt.

Till Bryssel II-konventionen finns en förklarande rapport. Rapporten återger i stora drag diskussionerna i den rådsarbetsgrupp som arbetade fram konventionen. Rapporten är publicerad i Europeiska Gemenskapernas Tidning (EGT C 221, 16.7.1998, s. 27).

Bryssel II-konventionen hade sin grund i artikel K 3 i Maastrichtfördraget. Genom Amsterdamfördraget, som trädde i kraft den 1 maj 1999, överfördes åtgärder som rör civilrättsligt samarbete till den nya avdelning IV i EG-fördraget (artiklarna 61–65). Därmed fick man en rättslig grund i fördraget för att anta förordningar och direktiv på detta område. Bryssel II-konventionen hade inte ratificerats innan Amsterdamfördraget trädde i kraft. Mot denna bakgrund presenterade kommissionen ett förslag till en förordning som skulle ersätta Bryssel II-konventionen. Bryssel II-förordningen antogs av rådet den 29 maj 2000 och trädde alltså i kraft den 1 mars 2001.

Resultaten av de förhandlingar som föregick Bryssel II-konventionen tas till största delen till vara i Bryssel II-förordningen. Men eftersom det rör sig om två olika typer av instrument, avviker förordningen med nödvändighet från konventionen i vissa avseenden. Exempelvis finns det inga särskilda regler om EG-domstolens behörighet. Det är inte heller möjligt för medlemsstaterna att reservera sig mot bestämmelser i förordningen. Ändringar har också gjorts i syfte att anpassa Bryssel II-förordningen till Bryssel I-förordningen.

Enligt ett särskilt protokoll till Amsterdamfördraget tillämpas den nya avdelning IV i fördraget inte i förhållande till Danmark. Förordningen kommer därför inte att automatiskt gälla för Danmark, men diskussioner förs om att utsträcka förordningens regler till att gälla även i förhållande till Danmark. Det är ännu inte klart hur detta skall lösas.

Avdelning IV tillämpas inte heller på Förenade Kungariket och Irland. Till skillnad från Danmark har de medlemsstaterna en särskild möjlighet att ansluta sig till rättsakter. Både Förenade Kungariket och Irland har beslutat om detta för Bryssel II-förordningen, och förordningen gäller alltså även för dem.

5.2 Förordningens allmänna innehåll

Liksom Bryssel I-förordningen reglerar Bryssel II-förordningen inte bara erkännande och verkställighet av utländska avgöranden utan också domstols internationella behörighet och vissa andra processuella frågor.

Förordningen är indelad i sex kapitel. I kapitel I fastställs förordningens tillämpningsområde. I kapitel II och III finns bestämmelser om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar. Kapitel IV rör vissa allmänna frågor, främst förhållandet mellan förordningen och internationella konventioner på området. I kapitel V och VI finns ikraftträdande- och övergångsbestämmelser. Till förordningen finns fem bilagor. Bilagorna anger dels vilka domstolar som är behöriga att pröva frågor om erkännande och verkställighet (bilagorna 1–3), dels vilka intyg om domar som skall utfärdas (bilagorna 4–5).

Förklarande rapporter av den typ som finns för Bryssel I- och Bryssel II-konventionerna förekommer inte för EG-förordningar och direktiv. Någon förklarande rapport till Bryssel II-förordningen har alltså inte utarbetats. Den förklarande rapporten till Bryssel II-konventionen har inte heller någon officiell status när det gäller tolkningen av förordningen. Med tanke på att rapporten faktiskt återspeglar medlemsstaternas intentioner med konventionen och att bestämmelserna i konventionen och förordningen till stor del är identiska bör rapporten ändå kunna ge en viss ledning vid tillämpningen av förordningen. Samtidigt bör det understrykas att förordningen är ett gemenskapsrättsligt instrument, vilket innebär att det kommer att vara EG-domstolens uppgift att säkerställa en enhetlig tolkning av den i alla medlemsstater. De nationella domstolarna kommer att vara skyldiga att föra frågor om tolkningen vidare till EG-domstolen i enlighet med vad som gäller om detta enligt EG-fördraget (se artiklarna 68 och 234).

5.3 Tillämpningsområdet

Äktenskapsskillnad, hemskillnad och annullering av äktenskap

Av artikel 1.1 a framgår att Bryssel II-förordningen är tillämplig på äktenskapsskillnad, hemskillnad och annullering av äktenskap. Den är endast tillämplig på själva upplösningen av det äktenskapliga bandet. Däremot omfattas inte t.ex. skulden till äktenskapets upplösning, makarnas förmögenhet, underhållsskyldighet eller andra frågor som kan ha samband med upplösningen av äktenskapet (jfr ingresspunkt 10). Förordningen gäller inte heller fastställelse av ett äktenskaps giltighet.

Instituten hemskillnad och annullering av äktenskap avskaffades i Sverige år 1973 men finns fortfarande kvar i flera andra medlemsstater. Enligt förordningen är svenska domstolar i och för sig internationellt sett behöriga att ta upp frågor om annullering och hemskillnad. Av svensk internationell privaträtt lär dock följa att frågorna skulle bedömas enligt svensk rätt. Eftersom svensk rätt saknar regler om annullering och hemskillnad, kan frågorna i praktiken alltså inte avgöras här utan en sådan talan skall avvisas. Däremot skall avgöranden om hemskillnad och annullering som har meddelats i andra medlemsstater erkännas i Sverige.

Föräldraansvar

Förordningen är enligt artikel 1.1 b även tillämplig på frågor om föräldraansvar för makarnas gemensamma barn när sådana frågor upp-

kommer *i samband med* mål om äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskap.

Begreppet föräldraansvar definieras inte i förordningen. Vid förhandlingarna var det inte möjligt att komma överens om en gemensam definition. Svårigheterna berodde till stor del på de skillnader som finns mellan medlemsstaternas nationella rättsordningar. I några medlemstater, som t.ex. Sverige och Finland, förekommer begreppet över huvud taget inte, och i de stater där begreppet eller liknande uttryck används har det ingen enhetlig innebörd. Svårigheterna hade också att göra med att ett parallellt arbete då pågick inom Haagkonferensen för internationell privaträtt om att utarbeta konventionen den 19 oktober 1996 om behörighet, tillämplig lag, erkännande, verkställighet och samarbete i frågor om föräldraansvar och åtgärder till skydd för barn. Där har begreppet föräldraansvar en relativt vid innebörd och omfattar bl.a. offentlig-rättsliga frågor om omhändertagande av barn och åtgärder till skydd för barnets egendom.

I avsaknad av en definition av vad som i förordningen avses med föräldraansvar kommer det att vara upp till i sista hand EG-domstolen att avgöra hur begreppet skall tolkas.

Det finns dock anledning att utgå från att i vart fall de frågor som regleras i 6 kap. föräldrabalken omfattas, dvs. vårdnad om barn, umgänge med barn och barns boende. Dessa måste uppenbarligen anses vara kärnfrågor i föräldrars ansvar för sina barn och ha en sådan nära anknytning till äktenskapsmål som förutsätts i förordningen (jfr ingresspunkt 11).

Det står vidare klart att underhåll till make och barn inte omfattas. För sådana frågor gäller i stället Bryssel I-förordningen. Att Bryssel II-förordningen är begränsad till civilrättsliga förfaranden (jfr nedan) innebär att den inte heller omfattar omhändertagande av barn och andra offentlig-rättsliga ingripanden.

Mer osäkert är i vad mån förmynderskapsfrågor omfattas. Av artikel 3 i 1996 års Haagkonvention framgår att begreppet föräldraansvar i konventionen omfattar förmynderskap. I rapporten till Bryssel II-konventionen påpekas att begreppet torde ha en i någon mån enhetlig innebörd i Bryssel II-konventionen och 1996 års Haagkonvention; frågan om skydd för barns egendom var dock inte föremål för några särskilda diskussioner i den arbetsgrupp som utarbetade Bryssel II-konventionen. För det fall förmynderskapsfrågor ändå skulle omfattas av förordningen kan det konstateras att det i samband med upplösningen av ett äktenskap i praktiken endast lär bli aktuellt med avgöranden om utseende av förmyndare. Andra förmynderskapsrättsliga frågor, t.ex. förmyndarens behörighet, förvaltningens utövande och tillsynen över förvaltningen, torde däremot knappast uppkomma i det sammanhanget.

Förordningen gäller endast föräldraansvar för makarnas gemensamma barn. Vid förhandlingarna var medlemsstaterna eniga om att man som gemensamma barn bör anse gemensamma biologiska barn och barn som har adopterats av båda makarna gemensamt. Några medlemsstater föreslog att konventionen även skulle gälla för den ena eller andra makens barn från tidigare förhållanden men det fanns inte ett tillräckligt stöd för detta.

Det finns skäl att utgå från att förordningen även omfattar fall där ett biologiskt barn till ena maken eller ett barn som har adopterats av ena maken adopteras av den andra maken. Även makarnas gemensamma barn tillkommet efter givarinsemination torde omfattas.

Civilrättsliga och andra officiellt erkända administrativa förfaranden

Av artikel 1.1 framgår att förordningen gäller civilrättsliga förfaranden. Därmed utesluts religiösa förfaranden och offentligrättsliga förfaranden, för svensk del t.ex. omhändertagande av barn enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga.

Med civilrättsliga förfaranden jämföras andra icke-judiciella förfaranden som är officiellt erkända i en medlemsstat (artikel 1.2). I konventionsrapporten nämns som exempel att beslut om äktenskapsskillnad i Danmark kan fattas av Statsamt och Københavns Overpræsidium och att frågor om vårdnad och umgänge i Finland kan lösas genom avtal som godkänns av sociala myndigheter. Liknande möjligheter finns numera även i Sverige. Enligt 6 kap. 6, 14 a och 15 a §§ föräldrabalken kan föräldrar avtala om vårdnad, boende och umgänge. Avtalet gäller om det godkänns av socialnämnden. Domsrättsreglerna i förordningen omfattar sålunda även socialnämndens behörighet att i samband med en äktenskapsskillnad godkänna avtal om t.ex. umgänge, och ett avtal som har godkänts av socialnämnden erkänns och kan verkställas enligt förordningen.

Med domstol avses i förordningen samtliga behöriga myndigheter i medlemsstaterna. Med medlemsstat förstås samtliga medlemsstater med undantag av Danmark. Bakgrunden till detta är att den nya avdelningen IV i EG-fördraget om civilrättsligt samarbete inte gäller för Danmark (se avsnitt 5.1).

5.4 Domstols behörighet

5.4.1 Behörighetsreglerna

Kapitel II i Bryssel II-förordningen innehåller regler om domstols behörighet. I artikel 2 anges när domstolarna i en medlemsstat är behöriga att ta upp frågor om äktenskapsskillnad, hemskillnad och annullering av äktenskap. Behörighetsgrunderna är inte utformade på samma sätt som i Bryssel I-förordningen, dvs. med ett allmänt forum och kompletterande särskilda behörighetsregler. I stället anges det ett antal behörighetskriterier som alla är alternativa till varandra utan någon inbördes rangordning. Kriterierna är utformade med tanke på att det skall finnas en verklig och nära anknytning mellan parterna och den medlemsstat där frågan prövas. Man har eftersträvat regler som är flexibla och anpassade till människors rörlighet inom EU.

I de domsrättsgrunder som nämns i artikel 2.1 a bestämmer i första hand hemvistet om det finns behörighet. Behörighet tillkommer domstolarna i den medlemsstat där

- makarna har hemvist,
- makarna senast hade hemvist om en av dem fortfarande är bosatt där,

- svaranden har hemvist,
- någon av makarna har hemvist om ansökningen är gemensam,
- sökanden har hemvist om sökanden har varit bosatt där i minst ett år omedelbart innan ansökningen gjordes eller
- sökanden har hemvist om sökanden har varit bosatt där i minst sex månader omedelbart innan ansökningen gjordes och sökanden är medborgare i den medlemsstaten.

Enligt artikel 2.1 b föreligger domsrätt för domstolarna i den stat där båda makarna är medborgare.

Hänsyn har tagits till det speciella domicilbegrepp som finns i Förenade kungariket och Irland. Domsrätten bygger beträffande dessa medlemsstater inte på makarnas medborgarskap utan på deras domicil.

Att domsrättsgrunderna är alternativa innebär att en make kan välja att väcka talan i olika staters domstolar, beroende på omständigheterna i det enskilda fallet. Som exempel kan nämnas ett fall där båda makarna är medborgare i Sverige men har haft gemensamt hemvist i Tyskland. Efter separationen flyttar mannen till Spanien. Om hustrun vill väcka talan om äktenskapsskillnad mot mannen, är såväl svenska som tyska och spanska domstolar behöriga. Mannen har samma valmöjlighet, förutsatt att han har haft hemvist i Spanien i ett år.

Artikel 3 innehåller regler om domstols behörighet att ta upp frågor om föräldraansvar för makarnas gemensamma barn i samband med att den prövar en ansökan om äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskap.

Huvudregeln är att den domstol som är behörig att pröva upplösningen av äktenskapet också är behörig att ta upp en fråga som rör föräldraansvar. Det gäller när barnet har hemvist i den staten. En kompletterande regel finns för det fall där barnet inte har hemvist i domstolslandet men i någon annan medlemsstat. Domstolen får då ta upp frågan om föräldraansvar, om åtminstone en av makarna sedan tidigare har föräldraansvar för barnet och domstolens behörighet har godkänts av makarna och är till barnets bästa.

Behörigheten att pröva frågor om föräldraansvar upphör när frågan om upplösning av äktenskapet har avgjorts slutligt, dvs. när en dom om detta har vunnit laga kraft. Om frågan om föräldraansvar ännu inte har avgjorts vid den tidpunkten, består behörigheten till dess frågan om föräldraansvar har avgjorts genom en lagakraftvunnen dom. Ett förfarande rörande föräldraansvar skall alltså kunna pågå fram till ett slutligt avgörande; att äktenskapsfrågan har avgjorts bör inte inverka menligt på de förväntningar parterna kan ha på att frågan om föräldraansvaret kan avgöras där förfarandet inletts. Behörigheten enligt artikel 3 upphör också när förfarandet har avslutats av något annat skäl, t.ex. om målet skrivs av på grund av återkallelse.

Förutom de generella behörighetsreglerna i artiklarna 2 och 3 finns det kompletterande behörighetsregler om genkärsmål och omvandlande av beslut om hemskillnad till äktenskapsskillnad (artiklarna 5 och 6). Vidare hänvisas till att medlemsstaterna skall utöva sin behörighet i enlighet med 1980 års Haagkonvention om de civila aspekterna på internationella bortföranden av barn (artikel 4). Konventionen har ratificerats av Sverige och införlivats med svensk rätt genom lagen (1989:14) om erkännande

Gränsdragningen mellan behörighetsreglerna i förordningen och i medlemsstaternas nationella rätt

Bryssel II-förordningens regler om domsrätt är i viss utsträckning exklusivt tillämpliga i medlemsstaterna. Det innebär att eventuellt avvikande regler i nationella rättsordningar inte får komplettera förordningens behörighetsregler.

För svensk del finns avvikande regler i lagen om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap (IÄL). En ansökan om äktenskapsskillnad får enligt 3 kap. 2 § 2 IÄL tas upp av svensk domstol, om käranden är svensk medborgare och har hemvist i Sverige eller tidigare haft hemvist här sedan han fyllt 18 år. Enligt 3 kap. 6 § får vidare frågor om vårdnad om barn tas upp i samband med ett mål om äktenskapsskillnad. Till skillnad från vad som gäller enligt förordningen finns det inga begränsningar om att barnet skall vara makarnas gemensamma eller att det skall ha hemvist i ett visst land. I förhållande till de andra nordiska länderna finns avvikande domsrättsregler i 1931 års förordning (se avsnitt 4).

Hur gränsen skall dras mellan domsrättsreglerna i Bryssel II-förordningen och motsvarande regler i medlemsstaternas nationella rätt framgår av artiklarna 7, 8 och 9.

I artikel 7 anges att en talan mot en make som har hemvist i en medlemsstat, är medborgare i en medlemsstat eller i fråga om Förenade kungariket och Irland har domicil i en av dess stater får väckas vid en annan medlemsstats domstolar endast i enlighet med behörighetsreglerna i förordningen. Av artikel 8.1 framgår att, när ingen medlemsstats domstol är behörig enligt förordningen, behörigheten i varje medlemsstat skall bestämmas enligt den statens lag. Om en talan som har väckts avser ett fall som domstolen inte är behörig att ta upp enligt förordningen och en domstol i en annan medlemsstat är behörig enligt förordningen, skall den förstnämnda domstolen förklara sig obehörig (artikel 9).

Om t.ex. käranden är medborgare i Sverige, svaranden är medborgare i Tyskland och båda makarna har hemvist i USA, är svensk domstol inte behörig att pröva en talan om äktenskapsskillnad mellan parterna enligt artiklarna 2–6 i förordningen. Av artikel 7 följer att svensk domstol är förhindrad att tillämpa de avvikande domsrättsreglerna i 3 kap. 2 § 2 IÄL.

Inte heller om t.ex. käranden är medborgare i Sverige med hemvist i Tyskland sedan ett år och svaranden är medborgare och har hemvist i USA är svensk domstol behörig att ta upp målet enligt artiklarna 2–6. Då hindrar visserligen inte artikel 7 men däremot artikel 8 en tillämpning av domsrättsreglerna i IÄL. Anledningen till detta är att tysk domstol är behörig att ta upp målet enligt artikel 2.

Som ytterligare ett exempel kan tas ett fall där käranden är svensk och svaranden ungersk medborgare, båda med hemvist i Ungern. Inte heller då är svensk domstol behörig att pröva målet enligt domsrättsreglerna i förordningen. Eftersom svaranden varken är medborgare eller har hemvist i en medlemsstat, hindrar artikel 7 inte att domsrättsreglerna i IÄL

tillämpas. Inte heller artikel 8 hindrar detta. Enligt artikel 2 är ingen medlemsstats domstolar behöriga att ta upp frågan om äktenskapskillnad mellan makarna. Behörigheten skall därför enligt artikel 8.1 bestämmas enligt nationell lag. Om talan väcks vid en svensk domstol, får den tas upp enligt 3 kap. 2 § 2 IÄL. Det innebär att talan får tas upp om käranden är svensk medborgare och har hemvist i Sverige eller tidigare haft hemvist här sedan han fyllt arton år.

Om domstolarna i en medlemsstat är behöriga att ta upp en fråga om äktenskapskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskap enligt förordningen, är behörighetsregeln i artikel 3 om föräldraansvar exklusivt tillämplig, förutsatt att barnet är makarnas gemensamma och har hemvist i en medlemsstat. När förutsättningar i ett sådant fall saknas att ta upp frågan om föräldraansvar enligt artikel 3, får nationella regler inte tillämpas.

Som ett exempel kan nämnas det fall att båda makarna är svenska medborgare med hemvist i Italien. Den ena maken kan enligt artikel 2 väcka talan mot den andra maken om äktenskapskillnad i svensk domstol. Frågan om vårdnaden om makarnas gemensamma barn kan enligt artikel 3 tas upp i svensk domstol endast om åtminstone en av makarna har föräldraansvar för barnet och domstolens behörighet har godtagits av makarna samt det är till barnets bästa att talan prövas här i landet. Om svaranden inte godtar att vårdnadsfrågan tas upp i Sverige, skall yrkandet i den delen avvisas. Domstolen får inte ta upp frågan med tillämpning av 3 kap. 6 § IÄL. Om barnet däremot hade haft hemvist i en stat utanför EU, skulle bestämmelsen ha kunnat tillämpas.

När det gäller tillämpningen av nationella domsrättsregler bör även artikel 8.2 uppmärksammas. Den tar sikte på fall där svaranden varken är medborgare eller har hemvist i en medlemsstat. Mot en sådan svarande får den som har hemvist i en medlemsstat och som är medborgare i en annan medlemsstat på samma sätt som statens egna medborgare åberopa de bestämmelser om domstols behörighet som gäller där. Bestämmelsen får praktisk betydelse vid tillämpningen av behörighetsregler som bygger på kärandens medborgarskap. Exempelvis kommer en kärande som är medborgare i en annan medlemsstat än Sverige och som har hemvist i Sverige att kunna åberopa 3 kap. 2 § 2 IÄL till stöd för svensk domstols behörighet i ett mål om äktenskapskillnad mot en svarande som inte har hemvist eller är medborgare i någon medlemsstat.

5.4.2 Handläggningen av frågan om målet kan tas upp

Av artikel 9 framgår att en domstol självant skall pröva sin behörighet enligt Bryssel II-förordningen. Det krävs alltså ingen invändning från parterna om detta. Om domstolen i den medlemsstat där talan har väckts inte är behörig men i stället en domstol i någon annan medlemsstat är behörig, skall talan avvisas. Det gäller oberoende av om svaranden går i svaromål eller inte.

För att domstolen skall få ta upp målet till prövning i sak är det som regel inte tillräckligt att domstolen har prövat sin behörighet. Om svaranden har hemvist i en annan stat än domstolsstaten, måste domstolen också beakta artikel 10. Artikeln avser fall där svaranden har

hemvist antingen i en annan medlemsstat eller i en stat som inte är med i EU. Domstolen skall då förklara målet vilande tills det har klarlagts att svaranden har fått del av stämningsansökningen eller motsvarande handling i tillräcklig tid för att kunna förbereda sitt svaromål (artikel 10.1), alternativt måste det vara klarlagt att alla nödvändiga åtgärder har vidtagits i det syftet. Bestämmelsen hindrar att en dom meddelas i svarandens utvägar när svaranden inte har fått kännedom om den väckta talan eller inte har haft rimlig tid för att förbereda sitt svaromål.

Undantag görs för situationer där handlingarna skall översändas till en annan medlemsstat. Då gäller i stället rådets förordning (EG) nr 1348/2000 av den 29 maj 2000 om delgivning i medlemsstaterna av handlingar i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur. Förordningen träder i kraft den 31 maj 2001.

Dessutom finns det, liksom i Bryssel I-förordningen, en särskild regel när det gäller handlingar som skall sändas till en stat som tillträtt 1965 års Haagkonvention om delgivning i utlandet av handlingar i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur. Enligt konventionen skall det i varje konventionsstat utses en centralmyndighet med uppgift att ta emot utländska framställningar om delgivning och vidta åtgärder som föranleds av detta. Konventionen har ratificerats av Sverige, se cirkulär (1969:495) med anledning av Sveriges tillträde till konventionen.

5.4.3 Litispens

Artikel 11 i Bryssel II-förordningen innehåller regler om förfarandet när mål om samma sak eller om saker som har samband med varandra väcks vid domstolar i mer än en medlemsstat.

Artikel 11.1 handlar om mål mellan samma parter om samma sak (litispens). Den domstol vid vilken talan väcktes först är ensam behörig att pröva målet. Övriga domstolar skall avvisa talan. För att undvika en negativ behörighetskonflikt skall talan inte avvisas förrän det har klarlagts att den domstol där talan väcktes först är behörig att pröva tvisten. Till dess skall målet vila vid de övriga domstolarna.

I artikel 11.2 tas hänsyn till skillnaderna mellan medlemsstaternas rättssystem när det gäller hemskillnad, äktenskapsskillnad och annullering av äktenskap. Bestämmelsen gäller situationer där talan om sådana frågor väcks vid domstolar i olika medlemsstater och målen inte avser samma sak men gäller samma parter. Reglerna om vilandeförklaring och avvisning gäller även då. Om t.ex. en talan om äktenskapsskillnad har väckts i Sverige och därefter en talan om hemskillnad väcks i Italien, skall den italienska domstolen avvisa talan till förmån för den svenska domstolen. Vid förhandlingarna ansågs bestämmelsen vara särskilt viktig för de länder, t.ex. Sverige och Finland, som saknar regler om hemskillnad och annullering av äktenskap.

En särskild fråga är om en tillämpning av artikel 11 förutsätter att domstolen har grundat sin behörighet på domsrättsreglerna i förordningen. Artikeln har utformats med artikel 21 i Bryssel I-konventionen som förebild, och den artikeln gäller oberoende av parternas anknytning till domstolslandet. Även om domstolarnas behörighet har grundats på nationell rätt, finns det en skyldighet att avvakta hur ett mål mellan

samma parter om samma sak hanteras i andra konventionsstater (se prop. 1991/92:128 s. 196). Prop. 2000/01:98

För att säkerställa en enhetlig tillämpning anges det i artikel 11.4 vid vilken tidpunkt en talan skall anses väckt. Huvudregeln är att talan anses väckt när en stämningsansökan eller motsvarande handling har givits in till domstolen, förutsatt att sökanden inte därefter har underlåtit att vidta de åtgärder som krävs av honom för att få delgivningen med svaranden verkställd. Om delgivning skall ske innan handlingen ges in till domstolen, anses talan i stället väckt när den tas emot av den myndighet som är ansvarig för delgivningen, förutsatt att sökanden inte därefter har underlåtit att vidta de åtgärder som krävs av honom för att få handlingen ingiven till domstolen.

5.4.4 Interimistiska åtgärder

I artikel 12 i Bryssel II-förordningen finns en bestämmelse om behörigheten för medlemsstaternas domstolar att besluta om interimistiska åtgärder. Förordningen hindrar inte att en domstol i brådskande fall vidtar interimistiska åtgärder avseende personer eller tillgångar i den egna staten i enlighet med den statens lagar. Detta gäller även om en domstol i en annan medlemsstat är behörig att pröva målet i sak. Med interimistiska åtgärder jämföras säkerhetsåtgärder.

Artikeln får praktisk betydelse vid interimistiska beslut om vårdnad, boende och umgänge. Huvudregeln, som följer av artikel 3, är att behörigheten att meddela sådana beslut tillkommer den domstol som är behörig att ta upp en ansökan om äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskap. Genom artikel 12 klargörs det att förordningen inte hindrar att en domstol tillämpar nationella behörighetsgrunder i brådskande fall. För svensk del kan en tillämpning av 3 kap. 12 § IÄL bli aktuell. Bestämmelsen gäller fall där ett äktenskapsmål pågår i en annan stat och ger en svensk domstol behörighet att meddela interimistiska beslut om vårdnad, boende, umgänge, underhåll och kvarboenderätt, trots att några andra yrkanden än interimistiska inte har framställts.

5.5 Erkännande och verkställighet

5.5.1 Tillämpningsområde

Bestämmelserna om erkännande och verkställighet finns i kapitel III i Bryssel II-förordningen. De är utformade med Bryssel I-konventionen som förebild.

Bestämmelserna gäller för varje dom som har meddelats i medlemsstaterna, bara domen faller inom förordningens sakliga tillämpningsområde. Det förutsätts alltså inte att den domstol som har meddelat domen har grundat sin behörighet på domsrättsreglerna i förordningen. Exempelvis skall en svensk dom om äktenskapsskillnad erkännas även om domstolen har grundat sin behörighet på någon av domsrättsgrunderna i IÄL (jfr prop. 1997/98:102 s. 24). Detta gäller även avgöranden om föräldraansvar för makarnas gemensamma barn som har meddelats i samband med äktenskapsmålet.

Med dom avses varje avgörande som har meddelats av en domstol i en medlemsstat, oavsett rubriceringen i det enskilda fallet. Även interimistiska beslut omfattas (artikel 13.1). Begreppet dom omfattar inte avgöranden varigenom en talan har ogillats. En utländsk dom, varigenom en talan om äktenskapsskillnad har ogillats, hindrar alltså inte att samma fråga därefter prövas i Sverige (se ingresspunkt 15).

Bestämmelserna om erkännande och verkställighet gäller också föräldrars avtal om vårdnad som i Sverige har godkänts av socialnämnden. Likaså omfattas sådana förlikningar som har ingåtts inför en domstol under ett pågående mål och som är verkställbara i den medlemsstat där förlikningen ingicks.

Bestämmelserna om erkännande och verkställighet skall tillämpas även på beslut om rättegångskostnader.

5.5.2 Erkännande

Bryssel II-förordningen bygger, liksom Bryssel I-förordningen, på att domar som har meddelats i en medlemsstat skall erkännas i de andra medlemsstaterna utan att något särskilt förfarande behöver anlitas (artikel 14.1). Att en utländsk dom erkänns innebär att den jämföras med och får samma rättsverkningar som ett motsvarande svenskt avgörande.

I förordningen finns inget krav på att den utländska domen skall ha vunnit laga kraft innan den erkänns i andra medlemsstater. Om frågan om en icke lagakraftvunnen utländsk dom skall erkännas eller inte kommer upp vid en domstol i en annan medlemsstat, får den domstolen låta handläggningen av målet vila i avvaktan på att domen vinner laga kraft (artikel 20).

Även om principen om automatiskt erkännande ligger till grund för förordningen är det på samma sätt som enligt Bryssel I-konventionen möjligt för en berörd part att få fastställt att den utländska domen erkänns eller inte erkänns i en annan medlemsstat. Ett sådant beslut kan vara av intresse t.ex. om parten vill gifta om sig i den staten. Han eller hon kan i så fall ge in en ansökan om fastställelse till den behöriga domstolen i medlemsstaten, i Sverige till Svea hovrätt (se artikel 14.3). En ansökan om fastställelse förutsätter inte att frågan om erkännande är föremål för tvist.

Enligt konventionsrapporten avses med ”berörd part” inte endast de personer som anges som parter i domen utan även andra personer som kan vara berörda enligt nationell rätt (se punkt 65 i rapporten). För svensk del kan här nämnas att allmän åklagare har rätt att föra talan om äktenskapsskillnad i vissa fall (se 5 kap. 5 § tredje stycket äktenskapsbalken).

Frågan om erkännande av en dom kan också komma upp som en prejudiciell fråga (artikel 14.4). Om frågan om en dom erkänns eller inte är av betydelse i en annan rättegång, får den avgöras i den rättegången.

I artikel 15 i Bryssel II-förordningen anges när en dom inte erkänns. De förutsättningar som nämns i artikeln är obligatoriska i den mening att domen skall vägras erkännande om någon av dem är uppfyllda.

I artikel 15.1 finns förutsättningarna för att vägra erkännande av en dom om äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskap, och i artikel 15.2 finns förutsättningarna för att vägra erkännande av ett avgörande om föräldraansvar. Gemensamt är att ett avgörande inte skall erkännas om detta uppenbart skulle strida mot grunderna för rättsordningen i den medlemsstat där domen görs gällande (*ordre public*). I övrigt skiljer sig förutsättningarna åt.

En dom om *äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering* av äktenskap skall inte erkännas, om den har meddelats mot en utebliven svarande som inte har delgivits stämningensansökningen i tillräckligt god tid och på ett sådant sätt att han kunnat förbereda sitt svaromål. Detta gäller dock inte när det kan fastställas att svaranden otvetydigt har godtagit avgörandet. Avgörandet skall inte heller erkännas, om det är oförenligt med ett avgörande som har meddelats mellan samma parter i den stat där avgörandet görs gällande. Det saknar betydelse om domen från erkännandestaten meddelats före eller efter ursprungsstatens dom.

Vidare skall en dom inte erkännas, om den är oförenlig med en dom som tidigare har meddelats mellan samma parter. En förutsättning är dock att det först meddelade avgörandet uppfyller de nödvändiga villkoren för erkännande i den medlemsstat där avgörandet görs gällande. Som exempel kan nämnas att det i Ungern meddelas en dom på hemskillnad som uppfyller kraven för att erkännas i Tyskland. En dom på äktenskapsskillnad mellan samma makar meddelas senare i Frankrike, och det begärs erkännande av den domen i Tyskland. I den situationen är domen på äktenskapsskillnad inte oförenlig med den tidigare domen om hemskillnad från Ungern och skall därför erkännas i Tyskland. I motsatt fall, dvs. när det har meddelats en dom på äktenskapsskillnad i Ungern och det senare meddelas en dom på hemskillnad i Frankrike, kommer domstolen i Tyskland att vägra erkännande av domen från Frankrike på grund av att den är oförenlig med den dom på äktenskapsskillnad som har meddelats i Ungern och som uppfyller villkoren för att erkännas i Tyskland.

Ett avgörande som rör *föräldraansvar* skall inte erkännas när det, i strid med reglerna i den stat där det görs gällande, har meddelats utan att barnet har fått möjlighet att komma till tals, om det inte är fråga om ett brådskande fall. Avgörandet skall inte heller erkännas, om det har meddelats i någons utevaro och den uteblivne inte har delgivits stämningensansökningen i tillräckligt god tid och på ett sådant sätt att han eller hon kunnat förbereda sitt svaromål, såvida det inte kan fastställas att den uteblivna otvetydigt har godtagit avgörandet. Andra situationer där avgörandet skall vägras erkännande är om någon begär det och hävdar att avgörandet hindrar honom eller henne från att utöva sitt föräldraansvar eller om avgörandet har meddelats utan att personen i fråga har fått möjlighet att yttra sig. Avgörandet skall vidare inte erkännas, om det är oförenligt med ett senare avgörande om föräldraansvar som har meddelats antingen i den medlemsstat där domen görs gällande, i en annan

medlemsstat eller i den icke-medlemsstat där barnet har hemvist. När det gäller de två sistnämnda situationerna krävs det att den senast meddelade domen uppfyller de nödvändiga villkoren för erkännande i den medlemsstat där avgörandet görs gällande.

Av artikel 17 framgår att domstolens behörighet i ursprungsmedlemsstaten inte får omprövas och att ordre public inte gäller för behörighetsreglerna i artiklarna 2–8.

Erkännande av en dom i ett äktenskapsmål får inte heller vägras med hänvisning till att lagen i den medlemsstat där domen görs gällande inte tillåter äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskap under samma omständigheter (artikel 18). I konventionsrapporten nämns som exempel situationer där hemskillnad utgör grunden för äktenskapsskillnad. Om äktenskapsskillnad kan beviljas i ursprungsstaten efter två års hemskillnad, får domstolen i erkännandestaten inte vägra erkännande med hänvisning till att lagen i den staten kräver fem års hemskillnad och att ett tidigare erkännande därför skulle strida mot ordre public.

Artikel 19 slår fast ett förbud mot omprövning av en dom i sak. Liknande bestämmelser finns i Bryssel I-förordningen och i flera andra instrument om erkännande och verkställighet. Avsikten är att göra klart att domstolarna i erkännandestaten inte ännu en gång skall pröva de frågor som domstolen i ursprungslandet redan har avgjort genom domen.

5.5.4 Verkställbarhetsförklaring

Ett avgörande om utövande av föräldraansvar över parternas gemensamma barn som har meddelats i en medlemsstat skall enligt Bryssel II-förordningen verkställas i andra medlemsstater efter ett särskilt förfarande, ett exekvaturförfarande, i verkställighetsstaten (artikel 21). Förordningen medger verkställighet av både slutliga avgöranden och interimistiska beslut. En förutsättning för verkställighet är att avgörandet är verkställbart i den stat där det har meddelats. Avgörandet måste också ha delgivits den mot vilken verkställighet skall ske. Det finns däremot inget krav på att det skall ha vunnit laga kraft.

Domar om äktenskapsskillnad, hemskillnad och annullering av äktenskap kan inte verkställas. Reglerna om exekvaturförfarandet får ändå betydelse, eftersom de gäller även i mål om fastställande av om en dom skall erkännas eller inte (se artikel 14.3 som behandlats i avsnitt 5.5.2).

Exekvaturförfarandet är, liksom i Bryssel I-förordningen, uppdelat i tre stadier. En ansökan ges in till en domstol, vilken prövar verkställbarheten på grund av de handlingar som sökanden åberopar (artikel 22). Det är i detta skede fråga om ett enpartsförfarande, och framställningen skall således inte delges motparten (artikel 24). Om en ansökan om verkställbarhetsförklaring bifalls, kan motparten i stället begära ändring av beslutet inom viss tid. Om en sådan ansökan avslås, kan sökanden begära ändring (artikel 26.1). I detta skede skall förfarandet vara kontradiktoriskt, dvs. domstolen skall höra båda parter (artikel 26.3). Beslutet från det andra skedet av prövningen kan i sin tur överprövas på begäran av den part som beslutet går emot (artikel 27).

Vilka domstolar som skall pröva verkställbarheten anges i bilagorna 1–3 till förordningen. För Sveriges del anges i bilagorna 1 och 2 Svea hovrätt och i bilaga 3 Högsta domstolen. Det är således Svea hovrätt som skall pröva verkställbarheten såväl i det första som i det andra stadiet, medan prövningen i det tredje stadiet ankommer på Högsta domstolen. Detsamma gäller enligt Bryssel I-förordningen.

En ansökan om verkställbarhetsförklaring får *vägras* endast på de grunder som anges i artiklarna 15–17. Begränsningarna för erkännande gäller alltså också i fråga om verkställbarhet. Även förbudet mot omprövning av en dom i sak gäller (artikel 24.3). Vissa frågor i förfarandet i övrigt är reglerade i förordningen, bl.a. underrättelser till sökanden (artikel 25), vilandeförklaring av mål (artikel 28), delvis verkställighet (artikel 29), rättshjälp (artikel 30) och ställande av säkerhet (artikel 31). Bestämmelserna har sina motsvarigheter i Bryssel I-förordningen. I den mån det saknas särskilda förfaranderegler i förordningen, skall nationella regler tillämpas (se t.ex. artikel 23.1).

5.5.5 Gemensamma bestämmelser

Artiklarna 32–35 i Bryssel II-förordningen innehåller bestämmelser som gäller både för ansökningar om erkännande och för ansökningar om verkställbarhetsförklaring. Sökanden skall ge in en kopia av domen och ett intyg om domen. Intyget skall på begäran utfärdas av den domstol eller myndighet som har meddelat domen. Det skall utformas i enlighet med de standardformulär som finns bilagda till förordningen (artikel 33). Bilaga IV gäller för frågor om upplösning av äktenskap. Bilaga V gäller för frågor om föräldraansvar.

Beträffande innehållet i formulären finns endast anledning att kommentera punkt 8 i bilaga IV, enligt vilken domstolen skall ange det datum då domen får rättslig effekt i den medlemsstat där den har meddelats. I vissa medlemsstater får nämligen en dom på äktenskapskillnad eller hemskillnad inte verkan redan när den vinner laga kraft utan först sedan vissa administrativa åtgärder har vidtagits. För svensk del skall anges den dag då domen vinner laga kraft (jfr 5 kap. 6 § äktenskapsbalken). När det gäller bilaga V kan bara anmärkas att punkt 8 avser intyg om verkställbarhet och delgivning. Att ”ja” har antecknats för frågan om domen kan verkställas enligt ursprungsmedlemsstatens lag (punkt 8.1.1) tar alltså sikte på om domen är verkställbar och innebär i sig inte att domen också får verkställas fullt ut.

Förordningen innehåller också liknande bestämmelser som i Bryssel I-förordningen om ingivande av handlingar i fråga om en dom som har meddelats i någons utevaro (artikel 32.2), avsaknad av handlingar (artikel 34) och legalisering (artikel 35).

5.6 Förhållandet till internationella konventioner

Förordningens företrädare framför internationella konventioner

Artiklarna 36–40 rör tillämpningen av Bryssel II-förordningen i förhållande till olika internationella konventioner. Huvudregeln är att

förordningen ersätter alla vid förordningens ikraftträdande gällande konventioner som har ingåtts mellan två eller flera medlemsstater och som avser frågor som regleras i förordningen (artikel 36.1).

Förordningen innehåller ingen heltäckande förteckning över vilka konventioner som avses, men det finns en särskild bestämmelse om förordningens förhållande till vissa särskilt viktiga konventioner (artikel 37). Av denna framgår att förordningen har företräde framför bl.a. 1996 års Haagkonvention om skydd för barn och 1980 års Europarådskonvention.

Enligt artikel 37 har förordningen företräde endast i förbindelserna mellan medlemsstaterna. Förordningen upphäver således inte en medlemsstats folkrättsliga förpliktelser mot en konventionsstat som inte är med i EU. Det innebär t.ex. att för medlemsstaterna kommer 1980 års Europarådskonvention att gälla fullt ut när det gäller erkännande och verkställighet av vårdnadsdomar som har meddelats i konventionsstater utanför EU.

I artikel 38.1 klargörs det i och för sig självklara förhållandet att konventionerna skall fortsätta att gälla beträffande frågor på vilka förordningen inte är tillämplig. Så kommer t.ex. reglerna om erkännande och verkställighet av vårdnadsavgöranden i 1980 års Europarådskonvention att vara tillämpliga beträffande sådana vårdnadsdomar från andra medlemsstater som inte har meddelats i samband med ett äktenskapsmål eller avser barn som inte är makarnas gemensamma.

Artikel 39 föreskriver att två eller flera medlemsstater får träffa avtal för att komplettera bestämmelserna i förordningen eller för att underlätta dess tillämpning. Några sådana tillämpningsavtal har ännu inte träffats.

Undantag för de nordiska medlemsstaterna

I 1931 års nordiska äktenskapskonvention finns domsrättsregler för äktenskapsskillnad och hemskillnad och för frågor om vårdnad om barn som prövas i samband därmed. Konventionen innehåller också bestämmelser om erkännande av domar som har meddelats i konventionsstaterna.

Enligt Bryssel II-förordningen kan Sverige och Finland förklara att den nordiska äktenskapskonventionen skall gälla helt eller delvis i förbindelserna mellan länderna i stället för förordningen (artikel 36.2); Danmark deltar inte i det civilrättsliga samarbetet enligt avdelning IV i EG-fördraget (se avsnitt 5.1). En sådan förklaring innebär att Sverige och Finland kan tillämpa domsrätts- och erkännandereglerna i äktenskapskonventionen. En förklaring förutsätter att principen om icke-diskriminering på grund av nationalitet mellan unionens medborgare iakttas. Vidare skall domsrättsreglerna i varje framtida avtal mellan de nordiska länderna rörande frågor som regleras av förordningen vara i linje med förordningens regler.

Regeringen beslutade den 8 februari 2001 om förklaring enligt artikel 36.2. Finland har avgivit en motsvarande förklaring. För att möjliggöra för Sverige och Finland att avge förklaring har de nordiska länderna kommit överens om ändringar i den nordiska äktenskapskonventionen (se avsnitt 7.1 nedan). Förklaringarna beslutades med verkan först sedan ändringarna i konventionen träder i kraft i varje fall i förbindelserna

mellan Sverige och Finland; intill dess får Bryssel II-förordningens regler tillämpas. Förklaringarna publicerades i Europeiska gemenskapernas officiella tidning den 28 februari 2001 (EGT L 58, 28.2.2001, s. 22).

Förklaringarna medför att domar som har meddelats i Sverige eller Finland enligt den nordiska äktenskapskonventionen skall erkännas och verkställas i hela EU i enlighet med reglerna i Bryssel II-förordningen, förutsatt att domstolen har grundat sin behörighet på en bestämmelse som har motsvarighet i förordningen.

Undantag för fördrag med Heliga stolen

Undantag från den allmänna regeln om Bryssel II-förordningens företräde framför internationella konventioner har också gjorts för vissa fördrag (konkordat) mellan Heliga stolen och Portugal, Italien och Spanien (artikel 40). Enligt det portugisiska konkordatet har de kyrkliga domstolarna i Portugal exklusiv behörighet att annullera äktenskap som ingåtts i den katolska kyrkan (konkordatäktenskap). De italienska och spanska konkordaten är inte utformade på samma sätt. Där är de kyrkliga domstolarnas behörighet i stället delad med de civila myndigheterna, men också där finns det ett särskilt förfarande för annullering av konkordatäktenskap.

I artikel 40 ges Portugal, Italien och Spanien möjlighet att fortsätta tillämpa konkordaten utan hinder av förordningen. Domar om annullering av äktenskap som har meddelats enligt konkordaten skall erkännas i de övriga medlemsstaterna. Från den regeln finns dock ett undantag som går ut på att Italien och Spanien får tillämpa vissa särskilda regler om erkännande av domar om annullering av portugisiska konkordatäktenskap.

5.7 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Bryssel II-förordningen träder i kraft den 1 mars 2001 (artikel 46).

Förordningen skall endast tillämpas på rättsliga förfaranden som har inletts efter förordningens ikraftträdande (artikel 42.1). Om en dom meddelas efter den dagen men målet har anhängiggjorts före ikraftträdandet, skall domen dock erkännas och verkställas enligt förordningen ifall domstolen har grundat sin behörighet på bestämmelser som överensstämmer med förordningen eller med en konvention som gällde mellan ursprungsstaten och den stat där domen görs gällande vid tiden för målets anhängiggörande (artikel 42.2).

6 Behovet av kompletterande bestämmelser till Bryssel II-förordningen

Prop. 2000/01:98

6.1 Exekvaturförfarandet

Regeringens förslag: En lag med kompletterande bestämmelser till Bryssel II-förordningen införs. Lagen skall reglera exekvaturförfarandet vid Svea hovrätt och Högsta domstolen. Bestämmelserna skall motsvara vad som gäller för exekvaturförfarandet enligt 1992 års lag om Luganokonventionen och 1998 års lag om Brysselkonventionen.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. I promemorian föreslås det dock ingen bestämmelse om den tid inom vilken sökanden får begära ändring av ett beslut där hovrätten har ogillat en ansökan om verkställbarhet. En sådan bestämmelse finns för exekvaturförfarandet enligt 1992 års lag om Luganokonventionen och 1998 års lag om Brysselkonventionen.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Lunds universitet* påpekar dock att lagen bör innehålla en bestämmelse om den tid som sökanden har på sig för att begära ändring av hovrättens beslut.

Skälen för regeringens förslag: Som har redovisats i avsnitt 5.5.4 innehåller Bryssel II-förordningen regler om exekvaturförfarandet. Förfarandet är uppdelat i tre stadier. I Sverige görs den första prövningen av Svea hovrätt. Prövningen sker på grundval av de uppgifter som sökanden åberopar och utan att motparten hörs. Båda parter har sedan möjlighet att ansöka om ändring av beslutet. Även omprövningen görs av Svea hovrätt. Omprövningsbeslutet kan i sin tur överprövas av Högsta domstolen på begäran av någon av parterna.

Vissa frågor om exekvaturförfarandet är reglerade i förordningen, t.ex. vilka handlingar som skall bifogas en ansökan om verkställbarhetsförklaring och på vilka grunder domstolen skall avslå ansökningen. Andra frågor har lämnats utanför förordningen. Det förutses således kompletterande bestämmelser i nationell rätt.

När Sverige tillträdde Luganokonventionen övervägdes i vilken utsträckning det behövdes kompletterande bestämmelser om exekvaturförfarandet vid Svea hovrätt och Högsta domstolen enligt den konventionen (se närmare prop. 1991/92:128 s. 141–151). Övervägandena resulterade i att det i den lag som införlivar konventionen i svensk rätt (1992 års lag om Luganokonventionen) infördes bestämmelser om

- att den inledande prövningen i Svea hovrätt skall göras av en ensamdomare,
- att en omprövning av ansökningen skall ske enligt rättegångsbalkens regler om överklagande av tingsrätts beslut om inte konventionen föreskriver något annat,
- att en ansökan om ändring som görs av sökanden skall vara skriftlig och ha kommit in till hovrätten inom fyra veckor från den dag då beslutet meddelades,
- att en domare som har handlagt den första prövningen i hovrätten är jävig att ompröva ansökningen,

- att ett överklagande till Högsta domstolen skall ske enligt rättegångsbalkens regler om överklagande av hovrätts beslut om inte konventionen föreskriver något annat och
- att prövningstillstånd krävs för att Högsta domstolen skall pröva avgörandet.

Motsvarande bestämmelser infördes senare för tillämpningen av Bryssel I-konventionen (se 1998 års lag om Brysselkonventionen).

Bestämmelser som motsvarar dem som gäller för konventionerna bör införas även beträffande Bryssel II-förordningen, i den mån förordningen inte hindrar det eller skiljer sig från konventionerna på ett sådant sätt att något annat är motiverat. Det bör därvid också beaktas att Bryssel I-förordningen nu har antagits. Bryssel I-förordningen kommer att kräva kompletterande bestämmelser när den träder i kraft, och man bör sträva efter att regleringen på hela detta område blir så enhetlig som möjligt. Exekvaturförfarandena enligt Bryssel I- och Bryssel II-förordningarna är i huvudsak desamma; en betydelsefull skillnad är dock att enligt Bryssel II-förordningen prövas vägransgrunder redan i det första ledet.

Som föreslås i promemorian bör de kompletterande bestämmelserna till Bryssel II-förordningen tas in i en ny lag. När Bryssel I-förordningen träder i kraft finns det troligen anledning att samla bestämmelserna till Luganokonventionen, Bryssel I-konventionen, Bryssel I-förordningen och Bryssel II-förordningen i en och samma lag.

En skillnad mellan Bryssel II-förordningen och Lugano- och Bryssel I-konventionerna gäller förfarandet vid en ansökan om ändring av hovrättens avgörande. I konventionerna finns olika bestämmelser om förfarandet beroende på vilken part som har ansökt om ändring. En ansökan om ändring som sker på begäran av den part mot vilken verkställighet begärs prövas enligt de bestämmelser som i medlemsstaterna gäller för kontradiktorisk tvistemålsprocess, och domstolen får under vissa omständigheter vilandeförklara målet. Motsvarande bestämmelser finns inte när en ansökan om ändring görs av den ursprungliga sökanden. I förordningen har regleringen gjorts enhetlig och oberoende av vilken part som begär ändring. Bestämmelserna om kontradiktorisk tvistemålsprocess i artikel 26.3 och vilandeförklaring i artikel 28 är sålunda tillämpliga oavsett vem som har begärt ändring. Detta föranleder inga särskilda bestämmelser i den nya lagen.

En annan skillnad mellan Bryssel II-förordningen och konventionerna gäller vilka handlingar som skall ges in till exekvaturdomstolen. I förordningen har införts bestämmelser om att den domstol som har meddelat en dom skall utfärda ett intyg med information om domen (artikel 33). Parten skall sedan ge in intyget till exekvaturdomstolen (artikel 32). Intyget skall ersätta de olika handlingar som sökanden enligt konventionerna är skyldig att ge in till domstolen och därmed underlätta verkställighetsförfarandet. Inte heller dessa skillnader motiverar dock några särskilda kompletterande bestämmelser i den nya lagen.

Om en ansökan om verkställbarhetsförklaring avslås, skall enligt 1998 års lag om Brysselkonventionen en ansökan om ändring göras inom fyra veckor från den dag då beslutet meddelades (5 § andra stycket). Motsvarande tidsfrist gäller enligt 1992 års lag om Luganokonventionen (4 § andra stycket). I promemorian görs bedömningen att det i den nya lagen inte krävs någon motsvarighet till dessa regler. Enligt promemorians

bedömning skulle nämligen tidsfristen i artikel 26.5 i förordningen gälla även när en ansökan om verkställbarhetsförklaring avslås. Som Lunds universitet påpekar synes emellertid artikel 26.5 begränsad till ändring som begärs av sökandens motpart när en ansökan om verkställbarhetsförklaring har bifallits. Förordningen skulle därmed sakna en regel om vilken tid sökanden har på sig att begära ändring. Regeringen föreslog därför i lagrådsremissen en kompletterande bestämmelse om detta, utformad i enlighet med vad som gäller enligt 1992 års lag och 1998 års lag.

Lagrådet har förordat att denna kompletterande bestämmelse utgår. Lagrådet har konstaterat att avsikten med att i förordningen inte meddela någon sådan tidsfrist kan ha varit att överlåta åt medlemsstaterna själva att reglera frågan. Lagrådet har dock hänvisat till ett uttalande i den förklarande rapporten till Bryssel II-konventionen – att sökanden har en rätt att överklaga när han finner det lämpligt – och till att det inte finns något som anvisar att syftet med motsvarande bestämmelse i förordningen skulle vara något annat. Enligt Lagrådet skulle det då stå i mindre god överensstämmelse med förordningen att införa en tidsfrist.

En allmän processrättslig utgångspunkt är att en rätt att överklaga ett beslut inte bör vara obegränsad i tiden. Inte minst rättssäkerhetsskäl talar för det. Motparten har ett befogat intresse av att kunna utgå från att beslutet står sig efter en viss bestämd tid. Detta intresse gör sig enligt regeringen gällande även vid ett beslut om avslag på en ansökan om verkställbarhetsförklaring enligt Bryssel II-förordningen, där avslag kan beslutas t.ex. på grund av att den utländska domen strider mot ordre public. Även intresset av att få en reglering för Bryssel II-förordningen som är konsekvent med vad som gäller enligt 1992 års lag om Lugano-konventionen och 1998 års lag om Brysselkonventionen talar för att en tidsfrist på fyra veckor införs.

Frågan är då om Bryssel II-förordningen hindrar detta.

Som tidigare framhållits har Bryssel II-förordningen arbetats fram med Bryssel I-konventionen och Luganokonventionen som förebild. Även de ändrade bestämmelser som numera finns i Bryssel I-förordningen har legat till grund för Bryssel II-förordningen. I konventionerna föreskrivs ingen tidsfrist för sökanden att begära ändring av ett avslagsbeslut, utan där står det klart att frågan – i likhet med vad som skall gälla för förfarandet i övrigt när det saknas regler om det i konventionerna – har lämnats åt nationell rätt. Visserligen finns det i en förklarande rapport till konventionerna ett uttalande som motsvarar det som Lagrådet har hänvisat till såvitt gäller Bryssel II-konventionen. Men den rapporten innehåller också andra uttalanden som behandlar frågan om vad som lämnats åt nationell rätt vid exekvaturförfarandet. Det har sålunda ansetts möjligt för en konventionsstat som så önskar att införa en tidsfrist för sökanden (jfr prop. 1991/92: 128 s. 143 med hänvisning till uttalande i rapporten). Det bör framhållas att inte heller Bryssel I-förordningen innehåller någon tidsfrist och att man vid förhandlingarna om den förordningen inte torde ha avsett att den i detta avseende skulle skilja sig från Bryssel I-konventionen.

Mot denna bakgrund gör regeringen bedömningen – också med beaktande av att det rör sig om en EG-förordning – att det inte kan anses stå i strid med Bryssel II-förordningen att komplettera denna med en

tidsfrist för sökanden att begära ändring av ett beslut om avslag på en ansökan om verkställbarhetsförklaring. En sådan tidsfrist bör då införas.

Sammanfattningsvis bör en lag med kompletterande bestämmelser till Bryssel II-förordningen införas. Lagens bestämmelser om exekvaturförfarandet bör motsvara vad som gäller enligt 1992 års lag om Lugano-konventionen och 1998 års lag om Brysselkonventionen.

Det kan tilläggas att regeringen avser att utvidga de förordningsföreskrifter om äkthetsintyg och översättning av handlingar som finns beträffande konventionerna till att även gälla för förordningen, se förordningen (1998:1321) med vissa föreskrifter angående Bryssel- och Lugano-konventionerna. Ändringar kommer även att aktualiseras i förordningen (1949:661) om skyldighet för domstol att lämna uppgifter i mål och ärenden enligt föräldrabalken m.m., i förordningen (1983:490) om skyldighet för domstol att lämna uppgifter beträffande äktenskapskillnader m.m. samt i förordningen (1987:1022) om äktenskapsregistret.

6.2 Reservforum för domsrätt

Regeringens bedömning: Det finns inte behov av någon bestämmelse om reservforum.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna delar bedömningen.

Skälen för regeringens bedömning: När Sverige tillträdde Lugano- och Bryssel I-konventionerna konstaterades det att det kunde uppkomma situationer där svensk domsrätt förelåg men där det enligt de svenska interna behörighetsreglerna inte skulle finnas någon behörig domstol. Det gällde t.ex. när parterna hade avtalat att eventuella tvister skulle avgöras av svensk domstol utan att närmare ange vilken tingsrätt som avsågs och utan att parterna hade någon anknytning till landet. Därför infördes en bestämmelse om att tvister i sådana fall skulle tas upp av Stockholms tingsrätt (5 § i 1992 års lag om Lugano-konventionen och 3 § i 1998 års lag om Brysselkonventionen).

För de frågor som aktualiseras i Bryssel II-förordningen finns redan en regel om reservforum i 14 kap. 3 § äktenskapsbalken. Mål om äktenskapsskillnad tas upp av tingsrätten i den ort där kvinnan eller mannen har sitt hemvist. Om ingen av dem har hemvist i Sverige, tas målet upp av Stockholms tingsrätt. En tillämpning av bestämmelsen blir aktuell när den enda anknytningen till Sverige är att båda makarna är svenska medborgare (jfr artikel 2.1 b). Att även frågor om vårdnad, umgänge och boende kan tas upp i samband med målet om äktenskapsskillnad framgår av 6 kap. 17 § första stycket föräldrabalken. Enligt den bestämmelsen tas sådana frågor normalt upp av rätten i den ort där barnet har sitt hemvist men kan även tas upp i samband med ett äktenskapsmål.

Någon kompletterande bestämmelse om reservforum behövs alltså inte i den nya lagen om Bryssel II-förordningen.

Regeringens förslag: Ett utländskt avgörande om föräldraansvar skall verkställas enligt 21 kap. föräldrabalken. Beslut om rättegångskostnader skall verkställas enligt utsökningsbalken. Verkställigheten skall få ske först när fristen för motparten att ansöka om ändring av verkställbarhetsförklaringen har löpt ut eller, om ändring har sökts, när hovrätten har beslutat med anledning av det. För verkställigheten skall gälla vad som är föreskrivet om verkställighet av svensk domstols avgörande i motsvarande fall.

Regeringens bedömning: Det finns inte behov av några bestämmelser om reservforum när det gäller länsrättens eller kronofogdemyndighetens behörighet.

Promemorians förslag och bedömning överensstämmer i huvudsak med regeringens. I promemorian föreslås det dock ingen regel om att verkställighet får ske först viss tid efter det att ansöknings- eller verkställbarhetsförklaring har bifallits.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Länsrätten i Stockholms län* tar upp frågan om det bör införas en kompletterande bestämmelse om att exekvator- eller domstols avgörande skall ha vunnit laga kraft för att verkställighet skall få ske. *Sveriges Advokatsamfund* är kritiskt mot förslaget och föreslår att verkställighet av avgöranden om föräldraansvar i stället skall ske i linje med vad som gäller enligt 1989 års lag om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden och om överflyttning av barn.

Remissinstanserna delar bedömningen om behovet av bestämmelser om reservforum.

Skälen för regeringens förslag

Bör verkställigheten ske enligt 21 kap. föräldrabalken?

Enligt Bryssel II-förordningen skall ett avgörande från en annan medlemsstat om utövande av föräldraansvar kunna verkställas här sedan det har förklarats vara verkställbart. Förordningen innehåller inga regler om verkställighetsförfarandet som sådant, t.ex. vilken myndighet som skall besluta om verkställighet eller vilka åtgärder som kan komma i fråga, utan detta har lämnats åt nationell rätt. En rimlig utgångspunkt synes därvid vara att de utländska avgörandena verkställs på samma sätt som motsvarande inhemska avgöranden.

En dom eller ett beslut av svensk domstol om vårdnad, umgänge eller boende verkställs enligt 21 kap. föräldrabalken. Detsamma gäller avtal mellan föräldrar i sådana frågor när avtalet har godkänts av socialnämnden enligt 6 kap. Verkställighet söks hos länsrätten. I samband med förordnandet om verkställighet får länsrätten besluta om vissa tvångsåtgärder, t.ex. föreläggande av vite eller beslut om hämtning av barnet genom polismyndighetens försorg (21 kap. 3 §). I första hand skall länsrätten dock verka för att avgörandet följs frivilligt. Länsrätten kan

t.ex. uppdra åt en ledamot eller suppleant i socialnämnden eller tjänsteman inom socialtjänsten att verka för att den som har hand om barnet frivilligt fullgör vad som åligger honom eller henne (21 kap. 2 och 4 §§). Länsrätten skall hålla muntlig förhandling, om det inte är uppenbart obehövt (21 kap. 12 §). Länsrätten har vid verkställigheten möjlighet att jämka vad som bestämts om villkor eller tidpunkt för umgänge när det påkallas av förhållanden som har inträffat efter domen eller beslutet (21 kap. 4 § tredje stycket). Länsrätten kan vidare vägra verkställighet bl.a. om barnet har fyllt tolv år och verkställighet skulle strida mot barnets vilja, utom då länsrätten funnit verkställigheten nödvändig (21 kap. 5 §). Verkställighet kan också vägras om det är uppenbart att förhållandena har ändrats sedan domen eller beslutet meddelades och det av hänsyn till barnets bästa är påkallat att frågan prövas på nytt (21 kap. 6 §).

Bestämmelserna i 21 kap. föräldrabalken gäller även för verkställighet av nordiska domar om vårdnad och umgänge enligt lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område.

Bestämmelserna i 21 kap. föräldrabalken är utformade främst med tanke på sådana frågor som regleras i 6 kap., dvs. vårdnad, boende och umgänge, och på verkställighetsåtgärder som går ut på överlämnande av eller sammanträffande med barn. I de allra flesta fall kommer också de avgöranden om föräldraansvar som skall verkställas enligt Bryssel II-förordningen att röra just sådana frågor.

I undantagsfall kan ett avgörande avse en fråga om föräldraansvar som inte har någon direkt motsvarighet i 6 kap. föräldrabalken och där verkställigheten inte går ut på överlämnande av eller sammanträffande med barn (jfr om begreppet föräldraansvar i avsnitt 5.3). Som exempel kan nämnas att det i flera medlemsstater (bl.a. Förenade kungariket, Frankrike, Tyskland och Finland) är möjligt att reglera en förälders kontakt med barnet på något annat sätt än genom föreskrifter om umgänge, t.ex. per brev eller telefon. Det förekommer också att en förälder kan föreläggas att lämna information om barnet till den andra föräldern. Men uppenbarligen gör sig samma intressen gällande här som vid verkställighet av avgöranden om vårdnad, boende och umgänge. Barnets bästa bör även då komma i främsta rummet, och man bör verka för att föräldrarna frivilligt fullgör vad som åligger dem innan det blir aktuellt med tvångsåtgärder.

Det ligger alltså nära till hands att låta avgörandena om föräldraansvar verkställas av länsrätten enligt 21 kap. föräldrabalken. Frågan är närmast om det finns skäl att låta avgörandena verkställas på annat sätt.

Länsrätten i Stockholms län väcker frågan om bestämmelserna i 21 kap. 4–6 §§ är förenliga med Bryssel II-förordningen. I förordningen finns det nämligen ett förbud för exekvaturdomstolen att i sak ompröva det utländska avgörandet (artikel 24.3). Länsrätten anser sig dock sakna skäl till invändningar mot promemorians slutsats att förordningen inte lär hindra en tillämpning av bestämmelserna.

Ett liknande förbud mot omprövning finns i 1996 års Haagkonvention om skydd för barn. Såvitt gäller Haagkonventionen står det klart att myndigheterna i verkställighetsstaten, sedan avgörandet förklarats vara verkställbart, kan vägra verkställighet med tillämpning av de nationella

reglerna i den staten. I rapporten till Bryssel II-konventionen konstateras det bara att förbudet mot omprövning i sak i konventionen inte lär hindra de behöriga myndigheterna i verkställighetsstaten från att meddela ett nytt avgörande om omständigheterna har ändrats senare (se punkt 78 i konventionsrapporten). Det finns alltså skäl att utgå från att Bryssel II-förordningen inte hindrar en tillämpning av reglerna om jämkning och vägrad verkställighet i 21 kap. föräldrabalken vid ändrade förhållanden. Att vägra verkställighet kan aktualiseras även om förhållandena inte har ändrats, t.ex. om den utländska domstolen har beslutat något mot barnets vilja. Det är i och för sig mera osäkert hur förordningen skall tolkas i ett sådant fall. Men under utarbetandet av Bryssel II-konventionen var medlemsstaterna ense om att konventionen inte skulle harmonisera verkställigheten. Förbudet mot omprövning i förordningen gäller just själva exekvaturförfarandet och torde inte sträcka sig till verkställighetsförfarandet.

Även regeringen gör således bedömningen att förordningen knappast hindrar att verkställighet skulle kunna vägras med tillämpning av reglerna i 21 kap. föräldrabalken också när förhållandena inte har ändrats. Som länsrätten framhåller är det dock i sista hand EG-domstolen som har att tolka förordningens innebörd.

Sveriges Advokatsamfund är tveksamt till att verkställigheten sker enligt 21 kap. föräldrabalken. Enligt advokatsamfundet finns det risk att reglerna där om möjlighet att vägra verkställighet leder till att utländska avgöranden i stor utsträckning inte kommer att verkställas eftersom exekvaturförfarandet tar tid och förhållandena därför inte sällan kommer att ha ändrats sedan det utländska avgörandet meddelades. Advokatsamfundet föreslår att verkställighet i stället sker enligt 1989 års lag om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden och om överflyttning av barn. Advokatsamfundet anser att grunderna för vägrad verkställighet om möjligt bör begränsas till sådana förhållanden som anges i 12 § 2–4 i den lagen. Dessa regler tar sikte på överflyttning av barn enligt 1980 års Haagkonvention om olovligt bortförda barn. Överflyttning får vägras om det finns en allvarlig risk för att den skadar barnets hälsa eller i övrigt försätter barnet i en situation som inte är godtagbar. Vidare får överflyttning vägras om barnet motsätter sig överflyttningen och har nått en sådan ålder och mognad att dess vilja bör beaktas eller om det inte är förenligt med grundläggande principer här i landet om skyddet för mänskliga fri- och rättigheter att besluta om överflyttning.

Enligt regeringen bör möjligheten att vägra verkställighet inte begränsas på det sätt som advokatsamfundet föreslår. Syftet med reglerna om vägrad verkställighet i 21 kap. föräldrabalken är att ta till vara barnets bästa, och detta intresse gör sig lika starkt gällande vid verkställighet på grund av Bryssel II-förordningen. Reglerna i 12 § i 1989 års lag är vidare anpassade för överflyttning av barn som olovligen förts bort eller hålls kvar, och de passar inte när det gäller verkställighet av avgöranden om föräldraansvar, t.ex. umgänge. Det problem som advokatsamfundet tar upp – att exekvaturförfarandet kan ta tid – bör snarare lösas genom att exekvaturförfarandet på sikt slopas när det gäller domar från andra medlemsstater i EU. Frankrike har också tagit initiativ till en EG-förordning om ömsesidig verkställighet av sådana domar om umgänge

med barn som har meddelats i samband med äktenskapsskillnad. Förslaget, som alltså skall komplettera Bryssel II-förordningen, innebär att exekvaturförfarandet tas bort och att en dom på umgänge skall kunna verkställas direkt i andra medlemsstater. Enligt initiativet skall verkställigheten ske på samma villkor som en inhemsk dom. Initiativet behandlas nu i den s.k. Civilrättskommittén under rådet. Vidare har rådet antagit ett långsiktigt åtgärdsprogram för genomförande av principen om ömsesidigt erkännande av domar på privaträttens område (se EGT C 12, 15.1.2001, s. 1). Programmet innehåller en rad olika åtgärder som alla syftar till att undanröja hinder för domars rörlighet inom EU. Slutmålet är att en privaträttslig dom från en medlemsstat skall erkännas och kunna verkställas i hela EU utan något exekvaturförfarande.

Med hänvisning till det anförda kommer regeringen till slutsatsen att ett avgörande om föräldraansvar bör verkställas enligt 21 kap. föräldrabalken och att det saknas skäl att därvid begränsa möjligheterna till jämkning och vägrad verkställighet i 21 kap. 4–6 §§.

Vad bör gälla om avgörandet inte har vunnit laga kraft?

En förutsättning för verkställighet enligt Bryssel II-förordningen är att avgörandet är verkställbart i ursprungsstaten och att det har delgivits svaranden (se avsnitt 5.5.4). Förordningen innehåller däremot inget krav på att det utländska avgörandet skall ha vunnit laga kraft.

När det gäller svenska avgöranden om vårdnad, boende och umgänge kan verkställighet sökas även om domen eller beslutet inte har vunnit laga kraft, men vissa åtgärder kan inte vidtas då. I 21 kap. 1 § andra stycket föräldrabalken sägs att länsrätten inte får vidta åtgärder enligt 21 kap. 2–4 §§, t.ex. förelägga vite eller besluta att barnet skall hämtas genom polismyndighetens försorg om det inte är särskilt medgivet att verkställighet ändå får ske.

För att säkerställa ett tillfredsställande skydd för svaranden och barnet är det rimligt att samma begränsningar av möjliga verkställighetsåtgärder gäller för de utländska avgöranden om föräldraansvar som skall verkställas på grund av förordningen. Liksom enligt 1977 års lag bör således ett utländskt avgörande verkställas i enlighet med vad som är föreskrivet om verkställighet av svensk domstols avgörande i motsvarande fall. Det innebär att begränsningarna i 21 kap. 1 § andra stycket kommer att gälla även för de utländska avgörandena. Detta bör klargöras genom en särskild bestämmelse.

Hur bör ett beslut om rättegångskostnader verkställas?

Bestämmelserna om verkställighet i Bryssel II-förordningen gäller även för beslut om rättegångskostnader som hänför sig till förfarandet i ursprungsmedlemsstaten (artikel 13.2). Liksom när det gäller andra förpliktelser om betalningsskyldighet bör dessa avgöranden verkställas av kronofogdemyndigheten enligt utsökningsbalkens bestämmelser.

Även beslut om rättegångskostnader bör verkställas på samma sätt som en svensk domstols avgörande. Verkställighet bör alltså kunna ske även om avgörandet inte har vunnit laga kraft, dock med de begränsningar

Bör exekvaturbeslutet ha vunnit laga kraft för att verkställighet skall få ske?

Länsrätten i Stockholms län anser att det med promemorians förslag är oklart när det utländska avgörandet får verkställas. Länsrätten framhåller att exekvaturbeslutet bör ha vunnit laga kraft för att verkställighet skall få ske och att det behövs en kompletterande bestämmelse om det. Sveriges Advokatsamfund är inne på samma fråga.

I Bryssel I-konventionen finns en bestämmelse som innebär att exekvaturbeslutet inte får full verkan förrän fristen för gäldenären att ansöka om ändring har löpt ut eller, om ändring har sökts, beslut har meddelats med anledning av det. Innan dess får inga andra åtgärder för verkställighet än säkerhetsåtgärder vidtas mot gäldenärens egendom (artikel 39.1). Syftet med regeln är att se till att det finns en balans mellan sökandens intresse av en snabb verkställighet och gäldenärens behov och intressen. Verkställighet har ansetts inte böra ske innan gäldenären har fått tillfälle att yttra sig.

I Bryssel II-förordningen finns ingen motsvarighet till artikel 39.1 i Bryssel I-konventionen, utan frågan har lämnats till nationell rätt. I promemorian behandlas saken inte närmare, och promemorians lagförslag innehåller ingen sådan regel. Med promemorians förslag skulle en verkställbarhetsförklaring få rättsverkan först sedan den har vunnit laga kraft. Om hovrättens beslut överklagas till Högsta domstolen skulle verkställighet således inte kunna ske förrän Högsta domstolen har beslutat att inte meddela prövningstillstånd eller, om prövningstillstånd har meddelats, avgjort saken.

Enligt regeringens mening bör dock inte Högsta domstolens handläggning avvaktas för att det utländska avgörandet skall få verkställas. Samma intresseavvägning bör i stället göras som i Bryssel I-konventionen. En bestämmelse bör således införas i den lag som skall komplettera Bryssel II-förordningen om att inga åtgärder för verkställighet får ske innan fristen för motparten att ansöka om ändring har löpt ut eller, om ändring söks, innan beslut har meddelats med anledning av det.

Verkställbarhetsförklaringar kan avse interimistiska beslut. Det ligger visserligen nära till hands att anse att åtgärder för verkställighet då bör kunna ske ännu tidigare, utan att fristen för ändring har löpt ut. Men även i fråga om interimistiska avgöranden talar starka rättsäkerhetsskäl för att motparten bör ges möjlighet att reagera innan verkställighet får ske. Regeringen gör därför bedömningen att särregler för interimistiska beslut inte är tillräckligt motiverade.

Behövs reseryforum för verkställighet av utländska avgöranden?

Det saknas bestämmelser om i vilken länsrätt verkställighet enligt 21 kap. föräldrabalken skall sökas. Enligt praxis tas en ansökan vanligtvis upp av länsrätten i det län där den som har hand om barnet är bosatt eller annars tillfälligt vistas. En ansökan kan även tas upp i andra län, om

det skulle vara mer ändamålsenligt, t.ex. för att barnet eller motparten finns där (jfr Gösta Walin, Föräldrabalken och internationell föräldrarätt, femte upplagan, s. 517).

Frågor om utmätning enligt utsökningsbalken prövas av kronofogdemyndigheten i den region där gäldenären har sitt hemvist, där egendom som tillhör gäldenären finns eller där verkställighet annars lämpligen kan ske (4 kap. 8 § utsökningsbalken).

De förutsättningar som sålunda gäller för länsrättens och kronofogdemyndighetens behörighet är tillräckligt flexibla för att täcka de situationer där verkställighet skall ske på grund av Bryssel II-förordningen. Det finns därför inte behov av regler om reservforum för de fallen. Samma bedömning gjordes när 1980 års Europarådskonvention införlivades i svensk rätt (se prop. 1988/89:8 s. 44).

Behövs några andra kompletterande bestämmelser?

Som har nämnts ovan bör bestämmelserna i 21 kap. föräldrabalken om jämkning av umgängesavgöranden och vägrad verkställighet kunna tillämpas även vid verkställighet på grund av Bryssel II-förordningen. I enlighet med promemorians bedömning finns det inte heller i övrigt anledning att undanta några regler i 21 kap. från tillämpning eller att införa särskilda kompletterande bestämmelser för verkställighet enligt förordningen. Reglerna är tillräckligt flexibla och möjliggör verkställighet även om det utländska avgörandet rör andra frågor om föräldrans ansvar än vårdnad, boende och umgänge. Länsrätten får, liksom vid verkställighet av svenska avgöranden, bedöma lämpligheten av olika åtgärder. Länsrätten kan t.ex. vid verkställighet av ett avgörande om telefon- eller brevkontakt uppdra åt en ledamot i socialnämnden att verka för att den förälder som har hand om barnet frivilligt fullgör vad föräldern är skyldig att göra.

Det utländska umgängesavgörandet kan vara utformat på annat sätt än i Sverige. Exempelvis skiftar det mellan medlemsstaterna i vilken grad omständigheterna vid umgänget preciseras. I svenska avgöranden anges vanligen endast dag och klockslag för umgänget. I Tyskland förekommer det däremot ofta mer detaljerade föreskrifter. Även möjligheterna att ställa upp olika typer av villkor för umgänget skiftar. I flera medlemsstater kan umgänget vid behov villkoras av att den förälder som har umgänge lämnar ifrån sig sitt pass före umgängestillfället (t.ex. Österrike, Frankrike, Italien, Förenade kungariket och Finland). I vissa länder kan umgänget förenas t.ex. med en skyldighet för den umgängesberättigade att lämna bank- eller andra finansiella garantier i syfte att säkerställa att barnet återlämnas (t.ex. Österrike och Italien). Länsrätten kan även i dessa fall, på motsvarande sätt som när det gäller svenska avgöranden, följa de anvisningar om umgänget som kan finnas i avgörandet, t.ex. om plats för umgänget eller närvarande personer från myndigheter, och pröva om de villkor som har ställts upp för umgänget är uppfyllda. Reglerna i 21 kap. föräldrabalken behöver inte kompletteras för att detta skall vara möjligt.

I sammanhanget bör nämnas att det kan finnas anledning att överväga kompletterande bestämmelser i förordningen (1967:715) om tillämpning av 21 kap. föräldrabalken.

Regeringens förslag: I följande lagar införs paragrafer som upplyser om att särskilda bestämmelser finns i Bryssel II-förordningen.

- Lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap
- Lagen (1973:943) om erkännande av vissa utländska äktenskapskillnader och hemskillnader
- Lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område
- Lagen (1989:14) om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det.

Skälen för regeringens förslag

Lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap (IÄL)

I 3 kap. IÄL finns bestämmelser om i vilka fall mål om äktenskapskillnad får tas upp av svensk domstol och vilka förutsättningar som gäller för att utländska äktenskapskillnader skall gälla i Sverige.

Flera av domsrättsreglerna i IÄL och Bryssel II-förordningen skiljer sig åt. Gemensamt med förordningen är att svenska domstolar enligt IÄL är behöriga att ta upp en fråga om äktenskapskillnad om båda makarna är medborgare i landet, om käranden har hemvist i landet sedan minst ett år eller om svaranden har hemvist i landet (3 kap. 2 § 1, 3 och 4). Övriga domsrättsgrunder i förordningen finns inte i IÄL. Två av domsrättsgrunderna i IÄL saknar också motsvarighet i förordningen. Enligt IÄL får talan om äktenskapskillnad nämligen väckas i svensk domstol om käranden är svensk medborgare och har hemvist i Sverige eller tidigare haft hemvist här sedan han fyllt 18 år (3 kap. 2 § 2). Vidare får regeringen under vissa förutsättningar ge dispens (3 kap. 2 § 6).

Liksom förordningen innehåller IÄL bestämmelser om möjligheten att ta upp frågor om vårdnad i samband med ett äktenskapsmål. När det gäller vårdnadsfrågorna finns det dock inga sådana begränsningar som i förordningen om att barnet skall vara makarnas gemensamma eller att barnet skall ha hemvist i ett visst land. Frågor angående vårdnaden om barn får alltid tas upp i äktenskapsmål (3 kap. 6 §).

Även när det gäller erkännande av utländska avgöranden skiljer sig förordningen och IÄL åt (se 3 kap. 7–9 §§). Enligt IÄL skall utländska avgöranden om äktenskapskillnad gälla i Sverige om det med hänsyn till makes medborgarskap eller hemvist eller annan anknytning förelåg skälig anledning att talan prövades i den främmande staten. Om en make vill gifta om sig i Sverige, krävs det i vissa fall att Svea hovrätt prövar om det utländska avgörandet skall gälla i Sverige.

I viss utsträckning kommer Bryssel II-förordningen att ta över reglerna i IÄL. Förordningen skall tillämpas i stället för IÄL när det gäller erkännande av domar om äktenskapsskillnad och annullering av äktenskap från andra berörda medlemsstater i EU. Beträffande domsrätten är gränsdragningen mera komplicerad. Om en fråga om domsrätt i ett mål om äktenskapsskillnad kommer upp i svensk domstol, skall domstolen enligt artiklarna 7 och 8 i förordningen pröva om förordningens domsrättsregler är exklusivt tillämpliga. Endast om så inte är fallet får domsrättsreglerna i IÄL tillämpas. Förhållandet mellan IÄL och förordningen har redovisats närmare i avsnitt 5.4.1.

IÄL påverkas av förordningen även i andra avseenden. Exempelvis kommer litispendensregeln i 3 kap. 11 § första stycket inte att gälla i förhållande till mål om äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskap som är anhängiga i andra medlemsstater (jfr avsnitt 5.4.3).

Lagen (1973:943) om erkännande av vissa utländska äktenskapsskillnader och hemskillnader (1973 års lag)

1973 års lag infördes i samband med att Sverige tillträdde Haagkonventionen den 1 juni 1970 om erkännande av äktenskapsskillnader och hemskillnader. Lagen tillämpas i förhållande till de stater som har tillträtt konventionen. I förhållande till de nordiska staterna gäller den dock endast i den mån något annat inte följer av 1931 års förordning.

Enligt lagen skall domar om äktenskapsskillnad och hemskillnad som har meddelats i en fördragsslutande stat gälla i Sverige under vissa förutsättningar (se 2 §). I lagen föreskrivs inget särskilt fastställelseförfarande, men enligt motiven skall man i det hänseendet följa IÄL. Det innebär att en prövning i Svea hovrätt i vissa fall är nödvändig om den ena maken vill gifta om sig i Sverige (se prop. 1973:158 s. 113 och 126).

Enligt artikel 37 gäller Bryssel II-förordningen i förhållandet mellan medlemsstaterna framför 1970 års Haagkonvention och således även framför 1973 års lag. En dom om äktenskapsskillnad eller hemskillnad från en berörd medlemsstat i EU som har tillträtt Haagkonventionen skall alltså erkännas enligt förordningen i stället för enligt 1973 års lag.

Lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område (1977 års lag)

1977 års lag införlivar 1977 års nordiska konvention om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område.

I lagen finns bestämmelser om bl.a. verkställighet av vårdnadsavgöranden som har meddelats i konventionsländerna. Avgöranden av domstol eller andra myndigheter rörande vårdnad, umgänge eller överlämnande av barn skall verkställas i Sverige, om de är verkställbara i det land där de meddelats (6 §). En ansökan om verkställighet görs hos länsrätten. Lagen gäller bara för verkställighet och reglerar inte erkännande av domar om äktenskapsskillnad, vårdnad om barn eller umgänge med barn.

Bryssel II-förordningens verkställighetsregler skall tillämpas i stället för 1977 års lag när det gäller frågor om vårdnads- och umganges-

Lagen (1989:14) om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn (1989 års lag)

Enligt 1989 års lag skall avgöranden om vårdnad om barn, umgänge med barn eller rätten att ta vård om barn gälla i Sverige om avgörandet har meddelats i en stat som har tillträtt 1980 års Europarådskonvention. Avgörandena får verkställas, om de är verkställbara i det land där de meddelats (5 § första stycket). En ansökan om verkställighet görs hos länsrätten (13 §). De nu nämnda bestämmelserna i 1989 års lag tillämpas dock inte i förhållande till de nordiska länderna i den mån särskilda bestämmelser gäller. Som har redogjorts för i avsnitt 4 finns det sådana bestämmelser i 1931 års förordning och i 1977 års lag.

Av artikel 37 i Bryssel II-förordningen framgår att denna gäller framför 1980 års Europarådskonvention i förhållandena mellan EU:s medlemsstater. Det innebär att 1989 års lag inte kommer att få tillämpas i fråga om erkännande och verkställighet av sådana avgöranden från andra berörda medlemsstater om vårdnad och umgänge som har meddelats i samband med ett äktenskapsmål och som rör makarnas gemensamma barn.

Bör lagarna ändras?

Bryssel II-förordningen är till alla delar bindande och direkt tillämplig i Sverige (artikel 249 i EG-fördraget). Av EG-rätten följer att domstolar och andra myndigheter i medlemsstaterna är skyldiga att tillämpa förordningen med företräde framför nationell rätt. Några särskilda bestämmelser om detta i lagarna krävs således inte. Särskilda bestämmelser har också den nackdelen att man riskerar motsatsslut i de fall någon regel inte tas in.

Det är emellertid viktigt att allmänheten, domstolarna och övriga myndigheter uppmärksammas på förordningen. För att underlätta tillämpningen bör det därför i de berörda lagarna införas hänvisningar till förordningen. I flera författningar finns liknande upplysande hänvisningar till andra författningar, se t.ex. 3 kap. 7 § tredje stycket och 7 kap. 5 § i 1904 års lag.

Det finns i övrigt inte behov av några ändringar i lagarna.

I avsnitt 7.1 behandlas de ändringar som Bryssel II-förordningen aktualiserar i 1931 års förordning.

Med anledning av synpunkter från Sveriges Advokatsamfund och Föreningen Svenskar i Världen om behovet av information till allmänheten kan tilläggas att man i Regeringskansliet avser att göra faktablad om de nya reglerna.

7 Ändringar i 1931 års nordiska äktenskapskonvention och i 1962 års nordiska indrivningskonvention

7.1 Ändringar med anledning av Bryssel II-förordningen

Regeringens förslag: Sverige skall tillträda den nordiska överenskommelsen den 6 februari 2001 om ändringar i 1931 års nordiska äktenskapskonvention.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det. *Malmö tingsrätt* anser dock att bestämmelsen om litispendens i överenskommelsen borde ha utformats på samma sätt som motsvarande bestämmelse i Bryssel II-förordningen, varvid tingsrätten hänvisar till att domstolen bör kunna vilandeförklara målet.

Skälen för regeringens förslag: 1931 års nordiska äktenskapskonvention innehåller regler om domsrätt för frågor om äktenskapsskillnad och hemskillnad samt för därmed sammanhängande frågor, t.ex. vårdnad om barn. Konventionen är tillämplig när båda makarna är medborgare i ett nordiskt land, och den har delvis samma tillämpningsområde som Bryssel II-förordningen.

Med anledning av Bryssel II-förordningen har de nordiska länderna slutit överenskommelsen den 6 februari 2001 om ändringar i äktenskapskonventionen. Överenskommelsen har arbetats fram vid nordiska departementsöverläggningar. Det är önskvärt att samma bestämmelser om domstols behörighet för äktenskapsmål gäller i alla de nordiska länderna, vilket underlättar en enhetlig rättstillämpning i Norden. Det är också angeläget att även de internordiska reglerna är moderna och anpassade efter nutidens behov. Dessutom är ändringarna nödvändiga för att Sverige och Finland skall kunna avge förklaring om att i sina förbindelser fortsätta att tillämpa konventionen (se avsnitt 5.6).

Överenskommelsen innebär att den internationella behörigheten för frågor om äktenskapsskillnad och hemskillnad och därmed sammanhängande frågor ändras så att den blir i linje med vad som gäller enligt Bryssel II-förordningen.

I Bryssel II-förordningen finns även en särskild bestämmelse om behörighet för genkärsmål (artikel 5). En sådan bestämmelse behövs inte i en nordisk konvention, eftersom det redan är möjligt att väcka ett genkärsmål i samtliga nordiska länder. Det gäller enligt ländernas nationella regler.

Genom överenskommelsen införs i konventionen dessutom en ny artikel som reglerar hur domstolarna skall förfara när mål om samma sak mellan samma parter blir anhängiga i flera stater samtidigt, litispendens. Artikeln behövs på grund av att de nya behörighetsgrunderna är alternativa och därför möjliggör att domstolar i olika medlemsstater samtidigt kan vara behöriga att pröva en talan mellan samma parter om äktenskapsskillnad eller hemskillnad. Bestämmelsen om litispendens hindrar att en talan om samma sak mellan samma parter förs samtidigt i flera länder, vilket skulle kunna leda till att det i de olika länderna

meddelas inbördes motstridiga men ändå gällande domar. Även om bestämmelsen inte ordagrant motsvarar lydelsen i Bryssel II-förordningen, är innehållet i sak detsamma. Med anledning av Malmö tingsrätts synpunkt att bestämmelsen borde ha utformats helt i överensstämmelse med motsvarande bestämmelse i Bryssel II-förordningen kan tilläggas att det för nordiska förhållanden inte har bedömts nödvändigt med en reglering om att den domstol där talan senast väckts skall vilandeförklara målet i avvaktan på att det har fastställts om den domstol där talan väckts först är behörig. Detta följer redan av allmänna processrättsliga principer i de nordiska länderna. För de nordiska förhållandena har därför bestämmelsen kunnat få en enklare utformning.

Konventionen saknar helt regler för barn vars föräldrar inte är eller har varit gifta med varandra. Enligt sin nuvarande lydelse ger konventionen dock domsrätt för vissa vårdnadsfrågor som väcks utan samband med en talan om äktenskapsskillnad, nämligen när barnets föräldrar tidigare har varit gifta med varandra. Ändringsöverenskommelsen innebär att denna behörighetsgrund upphävs. För ett upphävande talar att den nuvarande regeln inte tar hänsyn till barnets hemvist samt att det inte bör gälla olika regler om domsrätt, lagval och erkännande beroende på om barnets föräldrar har varit gifta med varandra eller inte. Följden av ett upphävande blir att dessa frågor i stället kommer att regleras av andra i respektive land gällande regler. Här kan nämnas att samtliga nordiska länder har tillträtt 1980 års Europarådskonvention (se avsnitt 4), och frågor om erkännande av avgöranden om vårdnad när det gäller barn som är under 16 år omfattas av den konventionen.

De närmare övervägandena till ändringsöverenskommelsen framgår av den kommentar som har utarbetats vid de nordiska departementsöverläggningarna (bilaga 4).

Sverige har undertecknat överenskommelsen. Undertecknandet har gjorts med förbehåll för ratifikation, eftersom överenskommelsen förutsätter lagändringar. Regeringen föreslår att Sverige nu skall tillträda överenskommelsen.

7.2 Ändringar i fråga om underhållsbidrag

Regeringens förslag: Sverige skall tillträda de nordiska överenskommelserna den 25 februari 2000 om ändringar i 1931 års nordiska äktenskapskonvention och i 1962 års nordiska indrivningskonvention.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det.

Skälen för regeringens förslag: 1931 års nordiska äktenskapskonvention innehåller även regler om domsrätt, lagval och erkännande av ett annat nordiskt lands avgöranden i vissa frågor om underhållsbidrag. 1962 års nordiska indrivningskonvention gäller för verkställighet av domar, beslut eller skriftliga förbindelser varigenom någon förpliktats eller utfäst sig att betala underhållsbidrag till make, förutvarande make, barn och utomäktenskapligt barns mor. Nordiska departementsöverläggningar har

resultat i överenskommelser den 25 februari 2000 om ändringar i dessa konventioner.

Överenskommelserna innebär att domsrättsreglerna i äktenskapskonventionen upphävs för frågor om underhållsbidrag. I stället kommer reglerna i Lugano- och Bryssel I-konventionerna samt i Bryssel I-förordningen att bli tillämpliga. I överenskommelserna ligger också att äktenskapskonventionens bestämmelse om vilket lands lag som skall tillämpas för frågor om underhållsbidrag upphävs.

Överenskommelserna innebär vidare att en bestämmelse om erkännande av avgöranden om underhållsbidrag förs in i den nordiska indrivningskonventionen. Bestämmelsen är önskvärd eftersom äktenskapskonventionen inte kommer att innehålla någon bestämmelse om erkännande av avgöranden om underhållsbidrag.

Likaså upphävs regeln i indrivningskonventionen att verkställighet inte kan ske när underhållsbidraget har blivit bestämt till ett lägre belopp i verkställighetslandet eller om det där har blivit fastställt att underhållsskyldighet inte föreligger. En sådan överprövning hos verkställighetsstatens myndigheter bör inte längre ske.

I indrivningskonventionen införs också en uttrycklig möjlighet att grunda erkännande och verkställighet även på andra internationella överenskommelser eller på erkännande- eller verkställighetsstatens egna regler. En motsvarande bestämmelse finns i Haagkonventionen den 2 oktober 1973 om erkännande och verkställighet av underhållsbidrag och i Lugano- och Bryssel I-konventionerna. Bestämmelsen tar sikte på situationer där erkännande och verkställighet inte kan ske enligt indrivningskonventionen men enligt andra konventioner som gäller mellan berörda stater eller enligt nationella bestämmelser. Den avser också fall där andra bestämmelser är mer fördelaktiga än indrivningskonventionens för den som begär erkännande eller verkställighet. Den nya bestämmelsen kan få betydelse särskilt när ett avgörande inte är lagakraftvunnet.

De närmare övervägandena till ändringsöverenskommelserna framgår av den kommentar som har utarbetats vid de nordiska departementsöverläggningarna (bilaga 7).

Sverige har undertecknat ändringsöverenskommelserna. Undertecknandet har gjorts med förbehåll för ratifikation, eftersom överenskommelserna förutsätter lagändringar. Regeringen föreslår att Sverige nu skall tillträda överenskommelserna. Därvid gör regeringen bedömningen att det ligger inom den nationella kompetensen att nu tillträda även överenskommelsen avseende erkännande och verkställighet av avgöranden om underhållsbidrag. Att Bryssel I-förordningen antagits i december 2000, och innehåller bestämmelser om underhållsbidrag, hindrar således inte detta.

8 Införlivande av de nordiska ändringsöverenskommelserna

Prop. 2000/01:98

Regeringens förslag: Ändringar som motsvarar de nordiska överenskommelserna skall göras i 1931 års förordning om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap och i 1962 års lag om indrivning i Sverige av underhållsbidrag, fastställda i Danmark, Finland, Island eller Norge.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det.

Skälen för regeringens förslag: Den nordiska äktenskapskonventionen är införlivad med svensk rätt genom 1931 års förordning om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap. Indrivningskonventionen är införlivad genom 1962 års lag om indrivning i Sverige av underhållsbidrag fastställda i Danmark, Finland, Island eller Norge. Vid ett tillträde till de nordiska överenskommelserna om ändringar i konventionerna bör motsvarande ändringar göras också i dessa författningar. Som tidigare bör de nya reglerna införas i stort sett ordagrant i författningarna.

I den nordiska ändringsöverenskommelsen med anledning av Bryssel II-förordningen finns en bestämmelse som påminner om att domstols behörighet skall prövas i enlighet med 1980 års Haagkonvention om olovligt bortförda barn (artikel 8). En i huvudsak likalydande artikel finns i Bryssel II-förordningen (artikel 4, se avsnitt 5.4.1). I ändringsöverenskommelsen har bestämmelsen tagits med endast i klagörande syfte. 1980 års Haagkonvention är införlivad med svensk rätt genom 1989 års lag om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn. Av 1 § i den lagen följer att de bestämmelser som grundas på 1980 års Haagkonvention gäller även i förhållande till övriga nordiska länder. Det står sålunda redan klart att 1989 års lag i detta avseende gäller framför 1931 års förordning, och bestämmelsen i ändringsöverenskommelsen gör det inte nödvändigt att nu föra in en erinran om detta i förordningen.

Det är inte heller nödvändigt att föra in en bestämmelse i 1962 års lag motsvarande den nya möjligheten enligt indrivningskonventionen att grunda erkännande och verkställighet även på andra internationella överenskommelser som gäller mellan parterna eller på erkännande- eller verkställighetsstatens egna lagregler. Det är något som får anses gälla i Sverige redan i dag.

9 Ändring i talerättslagen

Regeringens förslag: Talerättslagen skall omfatta även förbud enligt lagen om avtalsvillkor i konsumentförhållanden.

Promemorians förslag överensstämmer i sak med regeringens förslag.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har ingen invändning mot det.

Skälen för regeringens förslag: Direktivet om förbuds föreläggande för att skydda konsumenternas intressen har till syfte att stärka konsumentskyddet inom EU vid överträdelse av bestämmelser i de konsumentskyddsdirektiv som anges i en bilaga till direktivet. Bland dessa direktiv finns rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal. Konsumentskyddet skall enligt förbuds föreläggandedirektivet åstadkommas genom ömsesidigt erkännande av s.k. godkända organ (offentliga organ och konsumentorganisationer), vilka ges rätt att vända sig till tillsynsorgan eller domstol i den medlemsstat varifrån överträdelsen har sitt ursprung med yrkande om att den fortsatta överträdelsen skall stoppas.

Enligt förbuds föreläggandedirektivet skall dess bestämmelser tillämpas på överträdelse av bl.a. direktivet om oskäliga villkor i konsumentavtal. Det sistnämnda direktivet har genomförts i svensk rätt genom lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden. Lagen är uppdelad på marknadsrättsliga respektive civilrättsliga bestämmelser. De marknadsrättsliga bestämmelserna (3–9 §§) innebär i huvudsak att Marknadsdomstolen får förbjuda en näringsidkare att i framtiden i liknande fall använda samma eller väsentligen samma avtalsvillkor som bedömts vara oskäligt, om förbudet är påkallat från allmän synpunkt eller annars ligger i konsumenternas eller konkurrenternas intresse. Ett förbud skall förenas med vite, om inte detta av särskilda skäl är obehövligt. Marknadsdomstolen kan även meddela interimistiska beslut.

Det har nu uppmärksamats att den nuvarande lydelsen av talerättslagen innebär att ett godkänt organ inte kan ansöka om förbud enligt lagen om avtalsvillkor i konsumentförhållanden. För att genomförandet av förbuds föreläggandedirektivet skall bli fullständigt behöver därför talerättslagen kompletteras med en bestämmelse som gör det möjligt att få en sådan ansökan prövad i Marknadsdomstolen.

10 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag:

- Lagen om Bryssel II-förordningen och de lagändringar som innebär hänvisningar till förordningen skall träda i kraft den 1 juli 2001.
- Ändringarna i 1931 års förordning och i 1962 års lag skall träda i kraft den dag regeringen bestämmer. Ändringarna i 1931 års förordning skall inte medföra att svensk domstols behörighet går förlorad i en fråga som har väckts före ikraftträdandet. Äldre bestämmelser skall fortfarande gälla för en talan som har väckts och för ett avgörande som har meddelats före ikraftträdandet.
- Ändringen i talerättslagen skall träda i kraft den 1 juli 2001.

Promemoriorernas förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det.

Skälen för regeringens förslag: Bryssel II-förordningen trädde i kraft den 1 mars 2001 och är direkt tillämplig i medlemsstaterna från och med den dagen. Det är med hänsyn till detta angeläget att lagen med kompletterande bestämmelser till Bryssel II-förordningen träder i kraft snarast möjligt. Den tidigaste dag som kan komma i fråga torde vara den 1 juli 2001.

Här kan tilläggas att förordningen enligt huvudregeln i artikel 42 skall tillämpas endast på rättsliga förfaranden som har inletts efter förordningens ikraftträdande, vilket innebär att några ansökningar om erkännande och verkställighet enligt förordningen i praktiken knappast lär bli aktuella förrän en tid därefter. Att den nya lagen träder i kraft först den 1 juli 2001 torde därför inte innebära några särskilda problem.

Av allmänna processrättsliga principer följer att lagen blir tillämplig även på ansökningar om erkännande och verkställighet som har kommit in till Svea hovrätt före lagens ikraftträdande. Det finns inte behov av några övergångsbestämmelser.

De nordiska ändringsöverenskommelserna träder i kraft den första dagen i den månad som infaller två månader närmast efter det att respektive överenskommelse har tillträtts av alla de fördragsslutande staterna. Ändringarna i 1931 års förordning och i 1962 års lag bör därför träda i kraft den dag regeringen bestämmer. Den senaste ändringsöverenskommelsen avseende äktenskapskonventionen gör det möjligt att förklara att den får tillämpas i förhållande till vissa stater (se artikel IV). Med hänsyn härtill bör ändringarna kunna träda i kraft i förhållande till endast ett eller några av de nordiska länderna.

De ändrade behörighetsgrunderna i 1931 års förordning bör inte innebära att svensk domstols behörighet går förlorad i en fråga som har väckts vid domstolen före ikraftträdandet. På en sådan fråga liksom på ett avgörande som har meddelats före ikraftträdandet bör äldre bestämmelser tillämpas.

De nya bestämmelserna i 1962 års lag bör gälla även på underhållsbidrag som har fastställts före ikraftträdandet. Det följer av artikel IV i överenskommelsen om ändring i indrivningskonventionen. Någon uttrycklig övergångsbestämmelse om detta är inte nödvändig.

Ändringen i talerättslagen bör träda i kraft den 1 juli 2001. Den kräver inga övergångsbestämmelser.

11 Kostnader

Bryssel II-förordningen kommer i viss utsträckning att tillämpas i stället för svenska internationellt privaträttsliga regler. Förordningen innebär att svensk domsrätt kommer att föreligga i något mindre omfattning än tidigare. Dessutom bidrar den till att skapa klarhet, vilket förenklar domstolarnas handläggning av mål med internationell anknytning. Detta kommer sannolikt att få till följd att kostnaderna för målhanteringen i allmän domstol minskar något. Samtidigt kommer det nya exekvaturförfarandet att medföra något ökade kostnader för målhanteringen i Svea

hovrätt och Högsta domstolen. Detsamma gäller kostnaderna för verkställighet i de allmänna förvaltningsdomstolarna. De ökade kostnaderna bedöms dock kunna rymmas inom respektive myndighets anslagsramar.

Ändringarna i 1931 års förordning gör svensk domstol behörig i något fler fall än i dag, vilket dock inte torde föranleda annat än möjligen en marginell ökning av antalet mål. Dessa ändringar medför inget ökat resursbehov för domstolarna och därmed inte heller några ökade kostnader. Övriga ändringar som föranletts av de nordiska ändringsöverenskommelserna kan inte antas leda till några kostnader alls.

Sammantaget görs alltså bedömningen att dessa förslag inte innebär några ökade kostnader för det allmänna.

När det gäller ändringen i talerättslagen kan erinras om att regeringen tidigare gjort bedömningen att genomförandet av förbudsförelägganddirektivet kan komma att innebära ökade kostnader för i första hand Konsumentombudsmannen och Marknadsdomstolen men att kostnadsökningarna skulle tas inom myndigheternas befintliga ramar (se prop. 2000/01:34 s. 33). Den nu aktuella ändringen av talerättslagen förändrar inte den bedömningen.

12 Författningskommentar

12.1 Förslaget till lag med kompletterande bestämmelser till Bryssel II-förordningen

1 § Denna lag kompletterar rådets förordning (EG) nr 1347/2000 av den 29 maj 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar för makars gemensamma barn (Bryssel II-förordningen).

Av paragrafen framgår att lagen innehåller bestämmelser som kompletterar Bryssel II-förordningen. Lagen innehåller regler dels om handläggningen av exekvaturförfarandet enligt artiklarna 21–31 i förordningen (2 och 3 §§), dels om verkställigheten av utländska avgöranden sedan de har förklarats vara verkställbara (4 §). Övervägandena finns i avsnitt 6.1–6.3.

Bestämmelser som i huvudsak motsvarar innehållet i den nya lagen finns i lagen (1998:358) om domstols internationella behörighet och om verkställighet av utländska domar enligt Brysselkonventionen (1998 års lag om Brysselkonventionen).

2 § Vid den handläggning som avses i artiklarna 22–24 skall hovrätten bestå av en lagfaren domare.

För det förfarande som avses i artikel 26 gäller rättegångsbalkens regler om överklagande av tingsrätts beslut i tillämpliga delar, om inte förordningen föreskriver något annat. En sådan ansökan om ändring som avses i artikel 26.4 skall göras skriftligen. Den skall ha kommit in till hovrätten inom fyra veckor från den dag då beslutet meddelades.

En domare som har handlagt ett mål enligt artiklarna 22–24 är jävig att handlägga mål om samma sak enligt artikel 26.

Exekvaturförfarandet i förordningen är uppdelat i tre led. För svensk del skall prövningen i både det första och det andra ledet göras av Svea hovrätt. Förordningen reglerar till viss del det närmare förfarandet under exekvaturprövningen. I övrigt tillämpas nationell rätt.

Första stycket

Bestämmelsen i första stycket rör förfarandet i Svea hovrätt vid den inledande prövningen (artiklarna 22–24). Av bestämmelsen framgår att hovrätten skall bestå av en domare. Det innebär att hovrätten inte får avgöra målet i kollegial sammansättning.

Andra stycket

I andra stycket regleras det andra skedet av exekvaturförfarandet (artikel 26). Bestämmelsen hänvisar till rättegångsbalkens regler om överklagande av tingsrätts beslut. Det är närmast bestämmelserna i 52 kap. rättegångsbalken som kommer i fråga, t.ex. reglerna om komplettering av överklagandet i 6 § och muntligt förhör i 11 §.

Rättegångsbalkens bestämmelser om rättegången i allmänhet är också tillämpliga på förfarandet i den mån de passar in på detta. I bestämmelsen har markerats att reglerna i rättegångsbalken endast gäller i tillämpliga delar. Reglerna i rättegångsbalken är subsidiära i förhållande till förordningens bestämmelser (t.ex. till artikel 28 om vilandeförklaring av mål).

I det andra skedet av exekvaturförfarandet gäller rättegångsbalkens vanliga regler om hovrättens sammansättning.

Andra stycket innehåller också en bestämmelse om den tid inom vilken den som har ansökt om verkställbarhet får ansöka om ändring av hovrättens avgörande. Fristen är fyra veckor från den dag då beslutet meddelades. Ansökningen om ändring skall ges in till hovrätten, som prövar om den har kommit in i rätt tid. Beslut om avvisning av en försent inkommen inlägga skall fattas av hovrätten i vanlig sammansättning. Vid laga förfall har sökanden möjlighet att få fristen förlängd enligt bestämmelserna i 58 kap. rättegångsbalken om återställande av försutten tid. En sådan ansökan skall enligt 58 kap. 12 § göras hos Högsta domstolen.

När det är motparten som ansöker om ändring gäller de frister som anges i artikel 26.5.

Tredje stycket

Av tredje stycket framgår att en domare som har gjort den inledande prövningen enligt artiklarna 22–24 är jävig att handlägga mål om samma sak i det andra skedet av exekvaturförfarandet. Detta gäller både när ansökningen har bifallits och när den har avslagits vid den inledande prövningen. Innebörden av att domaren är jävig framgår av 4 kap. 15 § rättegångsbalken.

3 § För det förfarande som avses i artikel 27 gäller rättegångsbalkens regler om överklagande av hovrätts beslut i tillämpliga delar, om inte förordningen föreskriver något annat. Talan får inte komma under Högsta domstolens prövning utan att Högsta domstolen har meddelat sökanden prövningstillstånd enligt 54 kap. 10 § rättegångsbalken.

Högsta domstolen är sista instans vid exekvaturprövningen. I paragrafen finns bestämmelser om förfarandet där.

Paragrafen innehåller inga särregler om den tid inom vilken ett överklagande skall ges in. Härav följer att reglerna i 56 kap. 1 § rättegångsbalken blir tillämpliga. De innebär att ett överklagande skall ges in till hovrätten inom fyra veckor från den dag då beslutet meddelades.

En förutsättning för att Högsta domstolen skall pröva målet är att prövningstillstånd beviljas.

4 § Om en ansökan om verkställbarhetsförklaring bifalls, får det utländska avgörandet verkställas enligt 21 kap. föräldrabalken. Ett avgörande om rättegångskostnader verkställs dock enligt utsökningsbalken.

Verkställigheten får ske först när den frist för att ansöka om ändring som avses i artikel 26.5 har löpt ut eller när ett beslut har meddelats med anledning av att ändring har sökts.

För verkställigheten gäller vad som är föreskrivet om verkställighet av svensk domstols avgörande i motsvarande fall.

I paragrafen ges besked om vad som gäller på verkställighetsstadiet sedan det enligt reglerna i förordningen har förklarats att verkställighet av ett utländskt avgörande får äga rum. Övervägandena finns i avsnitt 6.3.

Första stycket

Om en ansökan om verkställbarhetsförklaring bifalls, får ett utländskt avgörande om föräldraansvar verkställas enligt 21 kap. föräldrabalken. Vid verkställigheten skall alltså bestämmelserna i 21 kap. tillämpas.

Sökanden måste ansöka om verkställighet hos länsrätten, och verkställighet är alltså inte en automatisk följd av ett bifallande exekvaturbeslut. Sökanden kan ju t.ex. vilja försöka förmå motparten att frivilligt fullgöra sina skyldigheter och motparten kan i sin tur tänkas vilja fullgöra sina förpliktelser sedan det har konstaterats att exekvaturprövningen utfallit till hans eller hennes nackdel.

Det utländska avgörandet om föräldraansvar kan avse också andra frågor än dem som är reglerade i 6 kap. föräldrabalken, t.ex. avgöranden om telefon- eller brevkontakt. Verkställighetsreglerna i 21 kap. föräldrabalken skall tillämpas även i sådana fall. Länsrätten får, liksom vid verkställighet av andra avgöranden, bedöma lämpligheten av olika åtgärder. Länsrätten kan t.ex. uppdra åt en ledamot i socialnämnden att verka för att den förälder som har hand om barnet frivilligt fullgör vad föräldern är skyldig att göra.

Med avgörande avses alla slags domar, beslut och utslag av domstol eller andra behöriga myndigheter, oavsett deras beteckning i det enskilda fallet (jfr artikel 13.1 i förordningen).

Enligt förordningen skall även avgöranden om rättegångskostnader kunna verkställas. Ett sådant avgörande verkställs enligt utsökningsbalken.

Andra stycket

Av andra stycket framgår att ett beslut om verkställbarhet som Svea hovrätt har meddelat vid den inledande prövningen enligt artiklarna 22–24 inte innebär att det utländska avgörandet får verkställas på en gång. För att verkställighet skall få ske krävs antingen att fristen att ansöka om ändring enligt artikel 26.5 har löpt ut, utan att en sådan ansökan har gjorts, eller att det utländska avgörandet har förklarats verkställbart vid en omprövning av beslutet från den inledande prövningen. Ifall omprövningen inte leder till någon ändring av det första beslutet, får det utländska avgörandet verkställas. Sökanden behöver alltså inte avvakta den tid som motparten har till förfogande för att överklaga beslutet till Högsta domstolen. Bestämmelsen gäller även interimistiska beslut.

Tredje stycket

En förutsättning för verkställighet är enligt förordningen att avgörandet om föräldraansvar eller rättegångskostnader är verkställbart i den medlemsstat där det har meddelats och att det har delgivits svaranden. Det krävs däremot inte att det har vunnit laga kraft.

I tredje stycket klargörs att avgörandet skall verkställas enligt vad som är föreskrivet om verkställighet av svensk domstols avgörande i motsvarande fall. Det innebär att begränsningarna i 21 kap. 1 § andra stycket föräldrabalken i fråga om avgöranden som inte har vunnit laga kraft gäller även för utländska avgöranden om föräldraansvar. Om avgörandet inte har vunnit laga kraft och det inte är särskilt medgivet att verkställighet ändå får ske, får länsrätten således inte besluta om åtgärder enligt 21 kap. 2–4 §§, t.ex. föreläggande av vite. För verkställigheten av ett avgörande om rättegångskostnader som inte har vunnit laga kraft gäller de begränsningar som finns i utsökningsbalken beträffande svenska avgöranden som inte har vunnit laga kraft (se t.ex. 3 kap. 6 § och 8 kap. 4 § utsökningsbalken).

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001.

Bryssel II-förordningen trädde i kraft den 1 mars 2001 och är direkt tillämplig i Sverige från och med den dagen. Lagen med kompletterande bestämmelser till Bryssel II-förordningen träder i kraft den 1 juli 2001. Av allmänna processrättsliga principer följer att lagen är tillämplig även på ansökningar om erkännande och verkställighet som har kommit in till Svea hovrätt före lagens ikraftträdande.

12.2 Förslaget till lag om ändring i förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap

7 § *Ett yrkande om hemskillnad eller äktenskapsskillnad mellan makar som är medborgare och har hemvist i en fördragsslutande stat tas upp i den stat där*

1. *makarna har sitt hemvist,*
2. *makarna senast hade hemvist samtidigt och en av dem fortfarande är bosatt,*
3. *makarna är medborgare,*
4. *svaranden har sitt hemvist,*
5. *någon av makarna har sitt hemvist, om en ansökan om hemskillnad eller äktenskapsskillnad är gemensam,*
6. *käranden har sitt hemvist, om han eller hon varit bosatt där i minst ett år omedelbart innan ansökningen gjordes, eller*
7. *käranden är medborgare och har sitt hemvist, om han eller hon varit bosatt där i minst sex månader omedelbart innan ansökningen gjordes.*

Ett yrkande om äktenskapsskillnad på grund av hemskillnad kan även tas upp i den stat där beslutet om hemskillnad har meddelats.

Paragrafen reglerar internationell behörighet att pröva ett yrkande om hemskillnad eller äktenskapsskillnad. Den har ändrats med anledning av Bryssel II-förordningen och införlivar överenskommelsen den 6 februari 2001 om ändringar i 1931 års nordiska äktenskapskonvention. Frågorna har behandlats i avsnitt 7.1 och 8 samt i bilaga 4.

Enligt första stycket skall makarna vara nordiska medborgare och ha hemvist i ett nordiskt land för att paragrafen skall vara tillämplig. Ordalydelsen kan ge intrycket av att medborgarskap och hemvist måste gälla stamma stat, men så är givetvis inte fallet. Det avgörande är att var och en av makarna har medborgarskap i något av länderna och dessutom hemvist i något av dem.

I första stycket anges olika behörighetsgrunder. Dessa motsvarar vad som gäller enligt Bryssel II-förordningen. Liksom i Bryssel II-förordningen är behörighetsgrunderna alternativa. I det enskilda fallet ges makar därmed en möjlighet att välja mellan två eller kanske flera länders myndigheter.

Andra stycket innehåller en särskild behörighetsgrund för ett yrkande om äktenskapsskillnad på grund av hemskillnad. Ett sådant yrkande kan tas upp även i det land där beslutet om hemskillnad har meddelats.

8 § *I samband med ett yrkande om hemskillnad eller äktenskapsskillnad får också av samma eller annan myndighet prövas frågor om tillfälligt hävande av sammanlevnaden och bodelning. Även frågor om vårdnad om barn, barns boende och umgänge med barn får prövas, om*

1. *barnet är makarnas gemensamma och*
2. *barnet har sitt hemvist i den stat där yrkandet om hemskillnad eller äktenskapsskillnad tas upp.*

Om barnet inte har sitt hemvist i den stat där yrkandet om hemskillnad eller äktenskapsskillnad tas upp, får frågor om vårdnad om barn, barnets boende och umgänge med barn ändå tas upp där, om

1. *barnet har sitt hemvist i en fördragsslutande stat,*

2. barnet är makarnas gemensamma och åtminstone en av makarna har vårdnaden om det,

3. makarna har godtagit att frågan prövas i den stat där yrkandet om äktenskapsskillnad eller hemskillnad tas upp och

4. frågans prövning i den staten är till barnets bästa.

Paragrafen anger vilka frågor som får tas upp i samband med ett yrkande om äktenskapsskillnad eller hemskillnad. Den har ändrats bl.a. med anledning av Bryssel II-förordningen och införlivar de båda överenskommelserna om ändringar i den nordiska äktenskapskonventionen. Frågorna har behandlats i avsnitt 7 och 8 samt i bilagorna 4 och 7. Skadestånd har strukits ur paragrafen, eftersom det inte längre är aktuellt att pröva ett sådant yrkande i ett äktenskapsmål.

Av första och andra stycket framgår att en myndighet är behörig att ta upp frågor om vårdnad om barn, barns boende och umgänge med barn i samband med ett yrkande om hemskillnad eller äktenskapsskillnad.

Behörigheten omfattar endast frågor om vårdnad m.m. som gäller makarnas gemensamma barn. Motsvarande frågor avseende barn till den ena maken från ett tidigare förhållande omfattas inte av behörigheten, om inte barnet är adopterat av den andra maken. Regeln är ganska självklar, eftersom tvister i andra fall saknar samband med hemskillnaden respektive äktenskapsskillnaden.

I samband med ett yrkande om hemskillnad eller äktenskapsskillnad får också frågor om vårdnad om barn, barns boende och umgänge med barn tas upp. Det gäller både när barnet har hemvist i det land där äktenskapsmålet prövas och när barnet har hemvist i ett annat nordiskt land. I det senare fallet krävs dock att makarna har godtagit att frågan prövas i det land där äktenskapsmålet avgörs och att frågans prövning där är till barnets bästa. Om barnet förutom sina föräldrar har ytterligare vårdnadshavare, är det naturligt att en sådan vårdnadshavares inställning beaktas vid prövningen av om det är förenligt med barnets bästa att ta upp frågan.

Paragrafen gäller för domstolar och administrativa myndigheter och reglerar således även vilket lands socialnämnd eller motsvarande som är behörig att godkänna ett avtal mellan föräldrarna om vårdnad, boende och umgänge.

8 a § Om en talan angående en fråga enligt 7 eller 8 § väcks vid behörig myndighet i olika fördragsslutande stater mellan samma parter, skall den myndighet vid vilken talan väckts senare självmant avvisa talan till förmån för den andra myndigheten.

Vid tillämpning av första stycket skall en fråga om hemskillnad och en fråga om äktenskapsskillnad anses vara samma fråga.

Paragrafen är ny och upptar en bestämmelse om litispendens. Den har införts med anledning av att behörighetsgrunderna i 7 § är alternativa och införlivar överenskommelsen om ändringar i den nordiska äktenskapskonventionen. Frågan har behandlats i avsnitt 7.1 och 8 samt i bilaga 4.

Om en talan angående en fråga enligt 7 eller 8 § väcks vid behörig myndighet i olika fördragsslutande länder mellan samma parter, skall enligt första stycket i förevarande paragraf den myndighet vid vilken talan väckts senare självmant avvisa talan till förmån för den andra

myndigheten. Talan skall dock inte avvisas förrän det har fastställts att den myndighet vid vilken talan väckts först är behörig. Till dess får handläggningen av målet vila vid den myndighet där talan väckts senast. Detta följer av allmänna processrättsliga principer.

Om ett yrkande om hemskillnad eller äktenskapsskillnad enligt 7 § och ett eventuellt accessoriskt yrkande enligt 8 § är anhängiga vid behörig myndighet i ett land, hindrar detta enligt bestämmelsen att samma fråga mellan samma parter samtidigt prövas i ett annat land där yrkandet väckts senare. Bestämmelsen innebär således att ett pågående förfarande om en accessorisk fråga, t.ex. vårdnad om barn, hindrar att en självständig talan tas upp vid en annan domstol rörande samma fråga. Bestämmelsen reglerar emellertid inte den situationen att en självständig talan om vårdnad är väckt när en accessorisk vårdnadsfråga anhängiggörs. Det kan dock finnas andra litispensregler som då hindrar att den accessoriska frågan tas upp.

I andra stycket jämsätts en fråga om hemskillnad med en fråga om äktenskapsskillnad när det gäller litispens. Ett redan anhängigt yrkande om hemskillnad eller äktenskapsskillnad hindrar att ett yrkande om hemskillnad eller äktenskapsskillnad tas upp till prövning i ett annat fördragsslutande land.

9 § Vid prövning av frågor som avses i 7 och 8 §§ *tillämpas* i varje stat där gällande lag. Frågor om bodelning *skall* dock *alltid* avgöras *enligt* den lag som enligt 3 § är tillämplig *på* makarnas förmögenhetsförhållanden.

Hemskillnad som vunnits i en av staterna medför i de övriga samma rätt att *få* äktenskapsskillnad som om den vunnits i den staten.

I *en* fördragsslutande stat där regler om hemskillnad saknas men där äktenskapsskillnad i vissa fall skall föregås av betänketid *har* makar, som vunnit hemskillnad i *en* annan fördragsslutande stat och därefter *levt* åtskilda under en tid motsvarande sådan betänketid samt *inte* återupptagit sammanlevnaden, *rätt att få* äktenskapsskillnad utan föregående betänketid.

Paragrafen reglerar vilket lands lag som skall tillämpas vid prövning av frågor som avses i 7 och 8 §§. Paragrafen reglerar inte längre vilket lands lag som skall tillämpas för frågor om skadestånd och om underhållsbidrag. Ändringarna har behandlats i avsnitt 7 och 8 samt i bilaga 4.

22 § Lagakraftvunnen dom eller administrativ myndighets beslut, som i en av staterna meddelats *enligt* 5, 7, 8, 11, 13, 14, 15, 19 eller 21 §, skall gälla i övriga stater utan särskild stadfästelse och utan prövning av avgörandets riktighet eller *myndighetens behörighet*. *Detsamma* gäller *en* lagakraftvunnen dom som meddelats i en av staterna och avser ogiltighet eller återgång av äktenskap mellan medborgare i *någon* fördragsslutande stat.

Paragrafen reglerar erkännande av avgöranden som har meddelats i de fördragsslutande länderna. Ändringarna är föranledda av de nya reglerna i 7 och 8 §§ och innebär ingen ändring i sak (se bilaga 4).

1. Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer. Lagen får sättas i kraft i förhållande till ett eller flera av de nordiska länderna.

2. Bestämmelserna i 7 och 8 §§ medför inte att svensk domstols behörighet går förlorad beträffande en talan som väckts före ikraftträdandet.

3. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för en talan som har väckts före ikraftträdandet.

4. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för avgöranden som har meddelats före ikraftträdandet.

Lagen träder i kraft den dag regeringen bestämmer, och i enlighet med *punkt 1* kan lagen under viss tid komma att gälla i förhållande till endast ett eller några av de nordiska länderna.

Enligt *punkt 2* innebär de ändrade behörighetsreglerna i 7 och 8 §§ inte att svensk domstols behörighet går förlorad i en fråga som har väckts före ikraftträdandet. Har en sådan fråga väckts dessförinnan, föreligger således internationell behörighet för svensk domstol även efter ett överklagande. Av *punkt 3* framgår att äldre bestämmelser skall tillämpas på en fråga som har väckts före ikraftträdandet. Äldre bestämmelser gäller enligt *punkt 4* också fortfarande för avgöranden som har meddelats före ikraftträdandet.

12.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1962:512) om indrivning i Sverige av underhållsbidrag, fastställda i Danmark, Finland, Island eller Norge

1 § *Lagakraftvunnen dom, administrativ myndighets beslut eller av sådan myndighet godkänd förbindelse, varigenom i Danmark, Finland, Island eller Norge någon förpliktats eller utfäst sig att betala underhållsbidrag till make, förutvarande make, barn, styvbarn eller barnets mor, skall erkännas här i landet utan någon särskild stadfästelse.*

Lagakraftvunnen dom, administrativ myndighets beslut, av sådan myndighet godkänd förbindelse eller annan skriftlig förbindelse, varigenom i Danmark, Finland, Island eller Norge någon förpliktats eller utfäst sig att *betala sådant bidrag och som kan verkställas i den staten*, skall på begäran omedelbart verkställas här i landet. Detsamma skall gälla sådan ännu icke lagakraftvunnen dom och sådant av rätten eller domaren meddelat beslut som kan verkställas lika med lagakraftvunnen dom.

Paragrafen har tillförts en bestämmelse om att avgöranden meddelade i Danmark, Finland, Island och Norge i frågor om underhållsbidrag erkänns här i landet utan särskild stadfästelse (första stycket). Anledningen till att bestämmelsen har införts här är att underhållsbidragsavgöranden inte längre skall erkännas enligt 1931 års förordning. Sedan tidigare innehåller paragrafen även en bestämmelse om verkställighet av sådana avgöranden. Ändringarna har behandlats i avsnitt 7.2 och 8 och i bilaga 7.

Paragrafen talade tidigare om ”barn i äktenskap”, ”adoptivbarn” och ”barn utom äktenskap”. Nu används i stället ”barn”, vilket inte innebär någon saklig ändring.

3 § Den myndighet som skall verkställa indrivningen får, om så anses erforderligt, kräva bevis för att domen, beslutet eller förbindelsen uppfyller de i 1 § andra stycket för verkställighet stadgade villkoren. Sådant bevis utfärdas, i den stat där domen eller beslutet meddelades eller förbindelsen ingicks, av den myndighet som anges i 2 § tredje stycket.

Har underhållsbidraget icke i domen, beslutet eller förbindelsen fastställts till bestämt belopp eller avser framställning om verkställighet högre belopp än som fastställts, må ock bevis om bidragets storlek krävas enligt vad i första stycket stadgas.

Paragrafen har ändrats redaktionellt med anledning av ändringarna i 1 §. Den har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

Lagen träder i kraft den dag regeringen bestämmer. De nya bestämmelserna gäller även för underhållsbidrag som har fastställts före ikraftträdandet.

12.4 Övriga lagförslag med anknytning till Bryssel II-förordningen

Bryssel II-förordningen är i vissa fall tillämplig i stället för andra lagar på området, se avsnitt 6.4. De berörda lagarna har kompletterats med paragrafer som hänvisar till förordningen. I bestämmelsen sägs inte uttryckligen att det är Bryssel II-förordningen som har företräde. Att så är fallet, såvitt gäller förhållandet mellan de 14 medlemsstater för vilka förordningen gäller, följer av EG-rättens företräde framför nationell rätt.

12.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (2000:1175) om talerätt för vissa utländska konsumentmyndigheter och konsumentorganisationer

3 § Talan får avse att åtgärder skall vidtas mot någon för att denne åsidosätter en bestämmelse som avses i 1 §. Åtgärderna får gälla

1. förbud eller ålägganden med stöd av 14–16 §§, 17 § första stycket, 18–20 §§ marknadsföringslagen (1995:450) eller förbud enligt 3 och 6 §§ lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden,

2. åläggande att till svenska staten betala en sådan särskild avgift som avses i 10 kap. 5 och 6 §§ radio- och TV-lagen (1996:844), eller

3. utdömmande av vite som förelagts i de fall som avses i 1.

Första punkten i paragrafen har ändrats. Ändringen innebär att de aktuella åtgärderna får gälla även förbud enligt 3 och 6 §§ lagen om avtalsvillkor i konsumentförhållanden. Ändringen har behandlats i avsnitt 9.

5 § Talan skall väckas vid

1. Marknadsdomstolen i fråga om förbud och ålägganden som avses i marknadsföringslagen (1995:450) och i fråga om förbud enligt lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden,

2. Länsrätten i Stockholms län i fråga om sådan särskild avgift som avses i radio- och TV-lagen (1996:844),

3. tingsrätt som är behörig enligt 10 kap. rättegångsbalken eller Stockholms tingsrätt i fråga om utdömande av vite.

Första punkten i paragrafen har ändrats. Ändringen innebär att även en talan om förbud enligt lagen om avtalsvillkor i konsumentförhållanden skall väckas vid Marknadsdomstolen. Ändringen har behandlats i avsnitt 9.

av den 29 maj 2000

om domstols behörighet och om erkännande
och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål
om föräldraansvar för makars gemensamma barn

EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR ANTAGIT DENNA
FÖRORDNING

med beaktande av Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, särskilt artikel 61 c och artikel 67.1 i detta,

med beaktande av kommissionens förslag¹,

med beaktande av Europaparlamentets yttrande²,

med beaktande av Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande³, och

av följande skäl:

1. Medlemsstaterna har som mål att bevara och utveckla unionen som ett område med frihet, säkerhet och rättvisa, där den fria rörligheten för personer garanteras. För att upprätta ett sådant område skall gemenskapen bland annat besluta om sådana åtgärder som rör civilrättsligt samarbete i den mån de behövs för att den inre marknaden skall fungera väl.
2. En väl fungerande inre marknad kräver att den fria rörligheten för civilrättsliga domar förbättras och förenklas.
3. Detta område omfattas nu av artikel 65 i fördraget.
4. Olikheterna mellan vissa nationella regler om domstols behörighet och verkställighet av domar försvårar den fria rörligheten för personer och skapar hinder för en väl fungerande inre marknad. Det finns följaktligen grund för att anta bestämmelser om att göra reglerna för behörighet i äktenskapsmål och i mål om föräldraansvar enhetliga och därmed förenkla förfarandena så att domar kan erkännas och verkställas snabbt och automatiskt.

¹ EGT C 247, 31.8.1999, s. 1.

² Yttrandet avgivet den 17 november 1999.

³ EGT C 368, 20.12.1999, s. 23.

5. I enlighet med subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna i artikel 5 i fördraget kan målen för denna förordning inte i tillräcklig utsträckning uppnås av medlemsstaterna, och de kan därför bättre uppnås på gemenskapsnivå. Denna förordning går inte utöver vad som är nödvändigt för att uppnå de målen.
6. Rådet utarbetade genom en akt⁴ av den 28 maj 1998 en konvention om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och rekommenderade medlemsstaterna att anta konventionen i enlighet med sina respektive konstitutionella bestämmelser. Kontinuitet mellan resultaten av förhandlingarna om ingående av konventionen bör säkerställas. Innehållet i denna förordning har huvudsakligen övertagits från konventionen, men förordningen innehåller flera nya bestämmelser som inte återfinns i konventionen för att säkerställa överensstämmelse med vissa bestämmelser i den föreslagna förordningen om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område.
7. För att uppnå målet fri rörlighet för domar i äktenskapsmål och i mål om föräldraansvar inom gemenskapen är det nödvändigt och lämpligt att det gränsöverskridande erkännandet av domstols behörighet och av domar angående upplösning av äktenskapliga band och föräldraansvar för gemensamma barn regleras genom ett tvingande och direkt tillämpligt gemenskapsrättsligt instrument.
8. I denna förordning bör det fastställas enhetliga och konsekventa åtgärder, som medger en så omfattande rörlighet för personer som möjligt. Följaktligen är det nödvändigt att tillämpa den även på medborgare från tredje land med en tillräckligt stark anknytning till någon av medlemsstaternas territorium, i enlighet med de behörighetskriterier som anges i förordningen.
9. Tillämpningsområdet för denna förordning bör omfatta civilrättsliga förfaranden och icke-judiciella förfaranden som förekommer i äktenskapsmål i vissa stater, dock inte förfaranden av rent religiös natur. Det bör därför anges att hänvisningar till domstolar omfattar alla de myndigheter, judiciella eller andra, som är behöriga i äktenskapsmål.
10. Denna förordning bör endast omfatta förfaranden för äktenskapskillnad, hemskillnad och annullering av äktenskap. Erkännandet av domar om äktenskapsskillnad och annullering berör endast de äktenskapliga bandens upplösning. Förordningen omfattar inte sådana frågor som skulden till äktenskapets upplösning, förmögenhetsrättsliga konsekvenser av äktenskapet, underhållsskyldighet och andra eventuella följdåtgärder, även om de kan ha samband med de förfaranden som nämns ovan.

⁴ EGT C 221, 16.7.1998, s. 1. Samma dag som konventionen utformades noterade rådet den förklarande rapport som utarbetades av professor Alegría Borrás. Denna förklarande rapport finns på sidan 27 i det nämnda numret av EGT.

11. Denna förordning omfattar föräldraansvar för makarnas gemensamma barn i frågor med nära anknytning till förfaranden för äktenskapsskillnad, hemskillnad och annullering av äktenskap.
12. De grunder för domstols behörighet som godtas enligt denna förordning bygger på principen att det måste finnas en verklig anknytning mellan den berörda parten och den medlemsstat som utövar behörigheten. Beslutet att ta med vissa grunder står i samklang med den omständigheten att de redan finns i olika nationella rättsordningar och godtas av övriga medlemsstater.
13. En av de risker som måste beaktas när det gäller skyddet av makars gemensamma barn vid kris i äktenskapet, är att en av föräldrarna för bort barnet till ett annat land. Barnens grundläggande intressen måste därför skyddas i enlighet med särskilt Haagkonventionen av den 25 oktober 1980 om de civila aspekterna på internationella bortföranden av barn. Det lagliga hemvistet behålls följaktligen som grund för domstols behörighet i de fall då barnets hemvist har ändrats till följd av att barnet utan lagligt stöd har förts bort eller inte har lämnats tillbaka.
14. Denna förordning hindrar inte att domstolarna i en medlemsstat i brådskande fall vidtar interimistiska åtgärder, däribland säkerhetsåtgärder, som gäller personer eller egendom i den staten.
15. Ordet dom avser endast avgöranden som leder till äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskap. Handlingar som har upprättats eller registrerats som officiella handlingar (actes authentiques) och som är verkställbara i en medlemsstat jämföras med sådana domar.
16. Erkännande och verkställighet av domar som meddelats i en medlemsstat bör vila på principen om ömsesidigt förtroende. Skälen för att vägra erkännande har därför reducerats till ett nödvändigt minimum. De förfarandena bör omfatta bestämmelser för att säkerställa iakttagande av rättsordningens grunder (ordre public) i den stat där domen görs gällande och för att skydda rätten till svaromål och parternas rättigheter, inbegripet ett berört barns individuella rättigheter och för att undvika att domar som är oförenliga erkänns.
17. Den stat där domen görs gällande bör inte ompröva domstolens behörighet i ursprungsstaten eller de faktiska omständigheterna.
18. Det bör inte krävas något förfarande för att uppdatera civilståndshandlingar i en medlemsstat om slutlig dom har meddelats i en annan medlemsstat.
19. Den konvention från 1931 som ingåtts av de nordiska länderna bör kunna tillämpas med de begränsningar som framgår av denna förordning.

20. Spanien, Italien och Portugal har ingått konkordat innan de frågor som omfattas av denna förordning infördes inom fördragets gränser. Det är nödvändigt att säkerställa att dessa stater inte bryter mot sina internationella åtaganden i förhållande till Heliga stolen.
21. Medlemsstaterna bör ha kvar friheten att sinsemellan avtala om praktiska åtgärder för tillämpningen av förordningen, så länge som gemenskapsåtgärder inte har vidtagits i detta syfte.
22. Bilagorna om de domstolar och rättsmedel som förtecknas i bilagorna I–III bör ändras av kommissionen på grundval av de ändringar som överlämnas av den berörda medlemsstaten. Ändringar av bilagorna IV och V bör antas i enlighet med rådets beslut 1999/468/EG av den 28 juni 1999 om de förfaranden som skall tillämpas vid utövandet av kommissionens genomförandebefogenheter⁵.
23. Kommissionen bör senast fem år efter ikraftträdandet av denna förordning granska tillämpningen av den och vid behov föreslå nödvändiga ändringar.
24. Förenade kungariket och Irland har i enlighet med artikel 3 i det protokoll om Förenade kungarikets och Irlands ställning som är fogat till Fördraget om Europeiska unionen och Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen meddelat sin önskan att delta i beslutet om och tillämpningen av denna förordning.
25. I enlighet med artiklarna 1 och 2 i det protokoll om Danmarks ställning som är fogat till Fördraget om Europeiska unionen och Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen deltar inte Danmark i beslutet om denna förordning och är därför inte bundet av den och omfattas inte av dess tillämpning.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

KAPITEL I

TILLÄMPNINGSSOMRÅDE

Artikel 1

1. Denna förordning skall tillämpas på
 - a) civilrättsliga förfaranden om äktenskapsskillnad, hemskillnad och annullering av äktenskap,

⁵ EGT L 184, 17.7.1999, s. 23.

- b) civilrättsliga förfaranden om föräldraansvar för makarnas gemensamma barn i samband med ett sådant förfarande som avses i a. Prop. 2000/01:98
Bilaga 1
2. Andra förfaranden som officiellt erkänns i en medlemsstat skall betraktas som likvärdiga med judiciella förfaranden. Termen *domstol* omfattar samtliga behöriga myndigheter i medlemsstaterna.
3. I denna förordning avses med termen *medlemsstat* samtliga medlemsstater med undantag av Danmark.

KAPITEL II

DOMSTOLS BEHÖRIGHET

Avsnitt 1

Allmänna bestämmelser

Artikel 2

Äktenskapsskillnad, hemskillnad och annullering av äktenskap

1. Behörighet att ta upp frågor om äktenskapsskillnad, hemskillnad och annullering av äktenskap skall tillkomma domstolarna i den medlemsstat
- a) inom vars territorium
- makarna har hemvist,
- eller
- makarna senast hade hemvist om en av dem fortfarande är bosatt där,
- eller
- svaranden har hemvist,
- eller
- om ansökan är gemensam, någon av makarna har hemvist,
- eller
- sökanden har hemvist om sökanden har varit bosatt där i minst ett år omedelbart innan ansökan gjordes,

eller

Prop. 2000/01:98
Bilaga 1

– sökanden har hemvist om sökanden har varit bosatt där i minst sex månader omedelbart innan ansökan gjordes och sökanden antingen är medborgare i den berörda medlemsstaten eller, när det gäller Förenade kungariket och Irland, har domicil där,

b) i vilken båda makarna är medborgare eller, när det gäller Förenade kungariket och Irland, i vilken båda makarna har domicil.

2. Vid tillämpningen av denna förordning skall termen *domicil* ges samma innebörd som det har enligt rättsordningarna i Förenade kungariket och Irland.

Artikel 3

Föräldraansvar

1. De domstolar i en medlemsstat som på grundval av artikel 2 utövar behörighet angående en ansökan om äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskap skall vara behöriga att ta upp frågor som rör föräldraansvaret för makarnas gemensamma barn när barnet har hemvist i den medlemsstaten.

2. När barnet inte har hemvist i den medlemsstat som avses i punkt 1 skall domstolarna i den staten vara behöriga att ta upp en sådan fråga, om barnet har hemvist i någon av medlemsstaterna och

a) åtminstone en av makarna har föräldraansvar för barnet,

och

b) dessa domstolars behörighet har godtagits av makarna och är till barnets bästa.

3. Den behörighet som följer av punkterna 1 och 2 skall upphöra

a) så snart domen om beviljande eller avslående av en ansökan om äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskapet har blivit slutgiltig,

eller

b) i de fall där den fråga som rör föräldraansvar ännu inte har avgjorts vid den under a avsedda tidpunkten, så snart domen i den frågan har blivit slutgiltig,

eller

c) så snart de under a och b avsedda förfarandena har avslutats av något annat skäl.

Bortförande av barn

De behöriga domstolarna enligt artikel 3 skall utöva sin behörighet i enlighet med Haagkonventionen av den 25 oktober 1980 om de civila aspekterna på internationella bortföranden av barn, särskilt artiklarna 3 och 16 i denna.

Artikel 5

Genkärsmål

Den domstol vid vilken ett mål pågår på grundval av artiklarna 2-4 skall även ha behörighet att ta upp ett genkärsmål, i den utsträckning som det omfattas av denna förordnings tillämpningsområde.

Artikel 6

Omvandlande av hemskillnad till äktenskapsskillnad

Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 2 skall den domstol i en medlemsstat som har meddelat en dom om hemskillnad även vara behörig att omvandla denna dom till en dom om äktenskapsskillnad, om den medlemsstatens lag medger det.

Artikel 7

Exklusiv behörighet enligt artiklarna 2-6

Talan mot en make som

- a) har hemvist inom en medlemsstats territorium,

eller
- b) är medborgare i en medlemsstat, eller, när det gäller Förenade kungariket och Irland, har domicil inom en av de senare medlemsstaters territorium,

får väckas vid en annan medlemsstats domstolar endast i enlighet med artiklarna 2-6.

Behörighet i övriga fall

1. När ingen medlemsstats domstol är behörig enligt artiklarna 2-6 skall behörigheten i varje medlemsstat bestämmas enligt den statens lag.
2. Mot en svarande som inte har hemvist inom en medlemsstats territorium och som varken är medborgare i medlemsstaten, eller, när det gäller Förenade kungariket och Irland, har domicil inom en av de senare medlemsstaternas territorium, får varje medlemsstats medborgare som har hemvist inom en annan medlemsstats territorium, liksom medborgarna i den staten, åberopa de behörighetsregler som gäller där.

Avsnitt 2

Prövning av behörighetsfrågan och av frågan om målet kan tas upp

Artikel 9

Prövning av behörighetsfrågan

Om talan som väcks vid en domstol i en medlemsstat avser ett fall som domstolen inte är behörig att ta upp enligt denna förordning och en domstol i en annan medlemsstat är behörig enligt förordningen, skall den förstnämnda domstolen självmant förklara sig obehörig.

Artikel 10

Prövning av frågan om målet kan tas upp

1. Om en svarande som har hemvist i en annan stat än den medlemsstat där talan väcktes inte går i svaromål, skall den behöriga domstolen förklara målet vilande till dess att det har klarlagts att svaranden har kunnat ta emot stämningsansökan eller en motsvarande handling i tillräckligt god tid för att kunna förbereda sitt svaromål, eller att alla nödvändiga åtgärder i detta syfte har vidtagits.
2. I stället för bestämmelserna i punkt 1 i denna artikel skall artikel 19 i rådets förordning (EG) nr 1348/2000 av den 29 maj 2000 om delgivning i medlemsstaterna av handlingar i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur¹ gälla, om stämningsansökan eller en motsvarande handling skall översändas från en medlemsstat till en annan i enlighet med den förordningen.
3. När bestämmelserna i förordning (EG) nr 1348/2000 inte är tillämpliga, skall artikel 15 i Haagkonventionen av den 15 november 1965 om

¹ Se sidan 37 i detta nummer av EGT.

delgivning i utlandet av handlingar i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur gälla, om stämningsansökan eller en motsvarande handling skall översändas till utlandet i enlighet med den konventionen.

Prop. 2000/01:98
Bilaga 1

Avsnitt 3

Litispændens och mål som har samband med varandra

Artikel 11

1. Om talan väcks vid domstolar i olika medlemsstater rörande samma sak och målen gäller samma parter skall, till dess att det har fastställts att den domstol vid vilken talan först väckts är behörig, den domstol vid vilken talan väckts senare självmant låta handläggningen av målet vila.

2. Om talan om äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskap väcks vid domstolar i olika medlemsstater och målen inte avser samma sak men gäller samma parter skall, till dess att det har fastställts att den domstol vid vilken talan först väckts är behörig, den domstol vid vilken talan väckts senare självmant låta handläggningen av målet vila.

3. När det har fastställts att den domstol vid vilken talan först väckts är behörig, skall den domstol vid vilken talan väckts senare självmant avvisa talan till förmån för den domstolen.

I detta fall har den part som väckt den senare talan rätt att väcka sin talan vid den domstol där talan först väckts.

4. Vid tillämpningen av denna artikel skall talan anses ha väckts vid en domstol

a) när stämningsansökan eller motsvarande handling har ingivits till domstolen, förutsatt att sökanden inte därefter har underlåtit att vidta de åtgärder som krävs av honom för att få delgivningen med svaranden verkställd,

eller

b) om delgivning av handlingen skall äga rum innan handlingen ges in till domstolen, när den tas emot av den myndighet som är ansvarig för delgivningen, förutsatt att sökanden inte därefter har underlåtit att vidta de åtgärder som krävs av honom för att få handlingen ingiven till domstolen.

Interimistiska åtgärder, däribland säkerhetsåtgärder*Artikel 12*

Bestämmelserna i denna förordning hindrar inte att domstolarna i en medlemsstat i brådskande fall vidtar interimistiska åtgärder, däribland säkerhetsåtgärder, avseende personer eller tillgångar i denna stat i enlighet med medlemsstatens lagstiftning, även om en domstol i en annan medlemsstat är behörig att pröva målet i sak enligt denna förordning.

KAPITEL III

ERKÄNNANDE OCH VERKSTÄLLIGHET*Artikel 13***Innebörden av termen dom**

1. I denna förordning förstås med *dom* varje avgörande rörande äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskap som har meddelats av en domstol i en medlemsstat, liksom varje avgörande i frågor som rör makars föräldraansvar som har meddelats i samband med ett sådant äktenskapsmål, oavsett dess rubricering, såsom dom, förordnande eller beslut.

2. Bestämmelserna i detta kapitel skall även gälla fastställande till belopp av rättegångskostnader som hänför sig till förfaranden som omfattas av denna förordning liksom verkställighet av varje sådant förordnande om rättegångskostnader.

3. Vid tillämpningen av denna förordning skall sådana handlingar som har upprättats eller registrerats som officiella handlingar (*actes authentiques*) och som är verkställbara i en medlemsstat, liksom sådana förlikningar som har ingåtts inför en domstol under ett pågående mål och som är verkställbara i den medlemsstat där förlikningen ingicks, erkännas och förklaras vara verkställbara under samma förutsättningar som de domar som anges i punkt 1.

Erkännande*Artikel 14***Erkännande av en dom**

1. En dom som har meddelats i en medlemsstat skall erkännas i de andra medlemsstaterna utan att något särskilt förfarande behöver anlitas.
2. I synnerhet, och utan att det påverkar tillämpningen av punkt 3, skall inget särskilt förfarande behöva anlitas för att uppdatera uppgifter om civilstånd i relevanta register i en medlemsstat på grundval av en i en annan medlemsstat meddelad dom om äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskap, om denna dom inte kan överklagas enligt lagen i den medlemsstaten.
3. En berörd part kan, genom att anlita de förfaranden som föreskrivs i avsnitt 2 och 3 i detta kapitel, få fastställt att domen skall erkännas eller inte erkännas.
4. Om frågan huruvida en dom skall erkännas uppkommer som en prejudiciell fråga vid en domstol i en medlemsstat, får den domstolen avgöra frågan om erkännande.

*Artikel 15***Skäl för att vägra erkännande**

1. En dom om äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskap skall inte erkännas
 - a) om ett erkännande uppenbart skulle strida mot grunderna för rättsordningen i den medlemsstat där domen görs gällande (ordre public),
 - b) om domen har meddelats mot en utebliven svarande och denne inte har delgivits stämningsansökan eller motsvarande handling i tillräckligt god tid och på ett sådant sätt att svaranden kunnat förbereda sitt svaromål, såvida det inte kan fastställas att svaranden otvetydigt har godtagit domen,
 - c) om domen är oförenlig med en dom som har meddelats mellan samma parter i den medlemsstat där domen görs gällande,

eller
 - d) om domen är oförenlig med en dom som tidigare har meddelats i en annan medlemsstat eller i en icke-medlemsstat mellan samma

parter, såvida den först meddelade domen uppfyller de nödvändiga villkoren för erkännande i den medlemsstat där domen görs gällande.

Prop. 2000/01:98
Bilaga 1

2. En dom som rör makars föräldraansvar och som har meddelats i samband med ett äktenskapsmål på det sätt som anges i artikel 13 skall inte erkännas

- a) om ett erkännande uppenbart skulle strida mot grunderna för rättsordningen i den medlemsstat där domen görs gällande (ordre public), med hänsyn tagen till barnets bästa,
- b) om domen i strid med grundläggande rättegångsregler i den medlemsstat där den görs gällande har meddelats utan att barnet har fått möjlighet att komma till tals, såvida det inte är fråga om ett brådskande fall,
- c) om domen har meddelats i någons utevaro och den uteblivne inte har delgivits stämningsansökan eller motsvarande handling i tillräckligt god tid och på ett sådant sätt att han kunnat förbereda sitt svaromål, såvida det inte kan fastställas att den uteblivne otvetydigt har godtagit domen,
- d) om en person begär det och hävdar att domen hindrar honom eller henne att utöva sitt föräldraansvar, om domen har meddelats utan att personen i fråga har fått möjlighet att yttra sig,
- e) om domen är oförenlig med en senare dom om föräldraansvar som har meddelats i den medlemsstat där domen görs gällande,

eller

- f) om domen är oförenlig med en senare dom om föräldraansvar som har meddelats i en annan medlemsstat eller i den icke-medlemsstat där barnet har hemvist, såvida den sist meddelade domen uppfyller de nödvändiga villkoren för erkännande i den medlemsstat där domen görs gällande.

Artikel 16

Överenskommelser med tredje land

En domstol i en medlemsstat kan, på grundval av en överenskommelse om erkännande och verkställighet av domar, besluta att inte erkänna domar som har meddelats i en annan medlemsstat, när domen, i ett fall som avses i artikel 8, har kunnat meddelas endast med stöd av andra behörighetsregler än dem som anges i artiklarna 2–7.

Förbud mot omprövning av ursprunglig domstols behörighet

Domstolens behörighet i ursprungsmedlemsstaten får inte omprövas. En prövning av huruvida en dom strider mot grunderna för rättsordningen (ordre public) enligt artikel 15.1 a och 15.2 a får inte avse behörighetsreglerna i artiklarna 2-8.

Artikel 18

Olikheter i tillämplig lag

Erkännande av en dom om äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskap får inte vägras på den grunden att lagen i den medlemsstat där domen görs gällande inte tillåter äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskap under samma omständigheter.

Artikel 19

Förbud mot omprövning i sak

En dom får aldrig omprövas i sak.

Artikel 20

Vilandeförklaring av mål

1. Om det vid en domstol i en medlemsstat görs gällande att en dom som har meddelats i en annan medlemsstat skall erkännas, får domstolen låta handläggningen av målet vila om ändring i domen har sökts genom ordinära rättsmedel.
2. Om det vid en domstol i en medlemsstat görs gällande att en dom som har meddelats i Irland eller Förenade kungariket skall erkännas, får domstolen låta handläggningen av målet vila om verkställighet av domen har uppskjutits i ursprungsmedlemsstaten på grund av att ändring i domen har sökts.

Verkställighet*Artikel 21***Verkställbara domar**

1. En dom om utövande av föräldraansvar över parternas gemensamma barn, som har meddelats i en medlemsstat och som är verkställbar i den staten och har delgivits, skall verkställas i en annan medlemsstat sedan domen på ansökan av part förklarats vara verkställbar där.
2. I Förenade kungariket skall sådana domar dock verkställas i England och Wales, i Skottland eller i Nordirland sedan domen på ansökan av part har registrerats för verkställighet i den delen av Förenade kungariket.

*Artikel 22***Lokala domstolars behörighet**

1. Ansökan om verkställbarhetsförklaring skall göras vid den domstol som anges i förteckningen i bilaga I.
2. Den lokala behörigheten skall bestämmas efter hemvistet för den person mot vilken verkställighet begärs eller efter hemvistet för det barn som ansökan avser.

Om det inte finns något sådant hemvist som avses i första stycket i den medlemsstat där verkställighet begärs, skall den lokala domstolens behörighet bestämmas efter den plats där verkställighet skall ske.

3. I fråga om sådana förfaranden som avses i artikel 14.3 skall den lokala domstolens behörighet bestämmas enligt den interna lagen i den medlemsstat där frågan om erkännande väcks.

*Artikel 23***Verkställighetsförfarande**

1. Förfarandet vid ansökan skall regleras av lagen i den medlemsstat där verkställighet begärs.
2. Sökanden skall uppge en delgivningsadress inom den domstols domkrets där ansökan görs. Om lagen i den medlemsstat där verkställighet begärs inte föreskriver en sådan delgivningsadress, skall sökanden i stället utse ett ombud i saken.
3. De handlingar som anges i artiklarna 32 och 33 skall bifogas ansökan.

Domstolens avgörande

1. Den domstol som prövar ansökan skall avgöra frågan snarast. I detta skede av förfarandet skall den part mot vilken verkställighet begärs inte ges tillfälle att yttra sig över ansökan.
2. Ansökan får avslås endast på någon av de i artiklarna 15,16 och 17 angivna grunderna.
3. En dom får aldrig omprövas i sak.

Artikel 25

Underrättelse om ett avgörande

En behörig domstolstjänsteman skall snarast, på det sätt som föreskrivs enligt lagen i den medlemsstat där verkställighet begärs, underrätta sökanden om det avgörande som har meddelats med anledning av ansökan.

Artikel 26

Ansökan om ändring av avgöranden om verkställighet

1. Var och en av parterna får ansöka om ändring av avgörandet med anledning av ansökan om verkställbarhetsförklaring.
2. Ansökan om ändring skall göras vid den domstol som anges i förteckningen i bilaga II.
3. Ansökan om ändring skall handläggas enligt de bestämmelser som gäller för kontradiktorisk process.
4. Om ansökan om ändring görs av den som ansökt om verkställbarhetsförklaring, skall den domstol som handlägger frågan efter det att ändring har sökts höra den part mot vilken verkställighet begärs. Om denne underlåter att förklara sig skall bestämmelserna i artikel 10 tillämpas.
5. Ansökan om ändring av en verkställbarhetsförklaring skall göras inom en månad efter delgivningen av denna. Om den part mot vilken verkställighet begärs har hemvist i en annan medlemsstat än den där verkställbarhetsförklaringen meddelades, skall fristen för att ansöka om ändring vara två månader och löpa från den dag då avgörandet delgavs honom, antingen personligen eller i hans bostad. Fristen får inte förlängas på grund av långt avstånd.

Instansordning och rättsmedel

Mot ett avgörande som meddelats med anledning av att ändring har sökts får talan endast föras enligt de förfaranden som avses i bilaga III.

Artikel 28

Vilandeförklaring av mål

1. Den domstol som handlägger ansökan om ändring enligt artikel 26 eller 27 får på begäran av den part mot vilken verkställighet begärs låta handläggningen av målet vila, om talan mot domen har förts i ursprungsmedlemsstaten genom ordinära rättsmedel eller om fristen för sådan talan ännu inte har löpt ut. I sistnämnda fall får domstolen bestämma en tid inom vilken sådan talan skall föras.

2. Om domen meddelades i Irland eller i Förenade kungariket skall varje form av överklagande som står till buds i ursprungsmedlemsstaten anses som en sådan talan mot domen genom ordinära rättsmedel som avses i punkt 1.

Artikel 29

Delvis verkställighet

1. Om en dom omfattar flera yrkanden och verkställighet inte kan medges för alla, skall domstolen medge verkställighet för ett eller flera av dem.

2. Sökanden kan begära att domen verkställs delvis.

Artikel 30

Rättshjälp

Om sökanden i ursprungsmedlemsstaten helt eller delvis hade rättshjälp eller var befriad från kostnader och avgifter, skall han vid det förfarande som avses i artiklarna 22–25 vara berättigad till rättshjälp eller kostnads- och avgiftsbefrielse i största möjliga utsträckning enligt lagen i den medlemsstat där domen görs gällande.

Säkerhet, borgen eller deposition

Ingen säkerhet, borgen eller deposition, oavsett dess benämning, får krävas av den som i en medlemsstat begär verkställighet av en dom som har meddelats i en annan medlemsstat, på följande grunder, nämligen

- a) att han eller hon inte har hemvist i den medlemsstat där verkställighet begärs,

eller
- b) att han eller hon är utländsk medborgare eller, när verkställighet begärs i Förenade kungariket eller Irland, inte har domicil i den medlemsstaten.

Avsnitt 3

Gemensamma bestämmelser

Artikel 32

Handlingar

1. En part som gör gällande att en dom skall erkännas eller inte erkännas eller som ansöker om verkställbarhetsförklaring skall ge in

- a) en kopia av domen som uppfyller de villkor som är nödvändiga för att dess äkthet skall kunna fastställas,

och
- b) ett sådant intyg som avses i artikel 33.

2. När det rör sig om en dom som har meddelats i någons utemål skall den part som ansöker om erkännande eller verkställbarhetsförklaring dessutom ge in

- a) originalet eller en bestyrkt kopia av den handling som visar att stämmingsansökan eller motsvarande handling har delgivits den uteblivna parten,

eller
- b) en handling som visar att svaranden otvetydigt har godtagit domen.

Andra handlingar

Den behöriga domstolen eller myndigheten i en medlemsstat där en dom har meddelats skall på begäran av part utfärda ett intyg enligt standardformuläret i bilaga IV (domar i äktenskapsmål) eller bilaga V (domar om föräldraansvar).

Artikel 34

Avsaknad av handlingar

1. Om de i artikel 32.1 b eller 32.2 angivna handlingarna inte har givits in, kan domstolen bestämma en tid inom vilken de skall ges in, godta likvärdiga handlingar eller, om tillgängliga uppgifter kan anses tillräckliga, befria sökanden från skyldigheten att ge in dem.
2. Om domstolen begär det, skall en översättning av handlingarna ges in. Översättningen skall vara bestyrkt av en person som är behörig till det i någon av medlemsstaterna.

Artikel 35

Legalisering eller annat liknande förfarande

Ingen legalisering eller annat liknande förfarande får krävas i fråga om de handlingar som anges i artiklarna 32, 33 och 34.2 eller i fråga om fullmakt för ombud i saken.

KAPITEL IV

ALLMÄNNA BESTÄMMELSER

Artikel 36

Förhållandet till andra instrument

1. Med de begränsningar som följer av artiklarna 38 och 42 och punkt 2 i denna artikel skall denna förordning, för medlemsstaterna, ersätta sådana vid förordningens ikraftträdande gällande konventioner som ingåtts mellan två eller flera medlemsstater och som avser frågor som regleras i förordningen.
2. a) Finland och Sverige har rätt att avge en förklaring om att konventionen av den 6 februari 1931 mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige innehållande

internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmyndarskap, tillsammans med slutprotokollet till konventionen, skall gälla, helt eller delvis, i förbindelserna mellan dem, i stället för bestämmelserna i denna förordning. Sådana förklaringar skall bifogas denna förordning och offentliggöras i Europeiska gemenskapernas officiella tidning. Dessa medlemsstater kan när som helst återkalla förklaringarna, helt eller delvis¹.

- b) Principen om icke-diskriminering på grund av nationalitet när det gäller unionens medborgare skall iakttas.
- c) Bestämmelser om domstols behörighet, i varje framtida överenskommelse mellan de medlemsstater som anges i a rörande frågor som regleras av denna förordning, skall vara i linje med de behörighetsregler som anges i förordningen.
- d) En dom meddelad av en domstol i någon av de nordiska stater som har avgett en förklaring enligt a skall erkännas och verkställas i de övriga medlemsstaterna i enlighet med bestämmelserna i kapitel III, om domstolen har grundat sin behörighet på en bestämmelse som har en motsvarighet i kapitel II.

3. Medlemsstaterna skall till kommissionen överlämna

- a) en kopia av de i punkt 2 a och b avsedda överenskommelserna och de enhetliga lagar varigenom dessa överenskommelser genomförs,
- b) varje uppsägning eller ändring av sådana överenskommelser eller enhetliga lagar.

Artikel 37

Förhållandet till vissa multilaterala konventioner

När det gäller en fråga som omfattas av denna förordning skall förordningen, i förbindelserna mellan medlemsstaterna, gälla framför följande konventioner:

- Haagkonventionen av den 5 oktober 1961 om myndigheters behörighet och tillämplig lag i frågor till skydd för underåriga.
- Luxemburgkonventionen av den 8 september 1967 om erkännande av domar rörande äktenskaps giltighet.
- Haagkonventionen av den 1 juni 1970 om erkännande av äktenskapsskillnader och hemskillnader.

¹ Vid antagandet av förordningen gjorde ingen av medlemsstaterna detta uttalande.

- Europeiska konventionen av den 20 maj 1980 om erkännande och verkställighet av avgöranden rörande vårdnad om barn samt om återställande av vård av barn. Prop. 2000/01:98
Bilaga 1
- Haagkonventionen av den 19 oktober 1996 om behörighet, tillämplig lag, erkännande, verkställighet och samarbete i frågor om föräldraansvar och åtgärder till skydd för barn, under förutsättning att barnet har hemvist i en medlemsstat.

Artikel 38

Giltighet

1. De överenskommelser och konventioner som anges i artikel 36.1 och artikel 37 skall fortsätta att gälla för frågor på vilka denna förordning inte är tillämplig.
2. De skall fortsätta att gälla för domar som har meddelats och handlingar som har upprättats eller registrerats som officiella handlingar (*actes authentiques*) före denna förordnings ikraftträdande.

Artikel 39

Överenskommelser mellan medlemsstater

1. Två eller flera medlemsstater får ingå överenskommelser eller vidta andra åtgärder för att komplettera denna förordning eller för att underlätta dess tillämpning.

Medlemsstaterna skall till kommissionen överlämna

- a) en kopia av utkastet till överenskommelser,

och

- b) varje uppsägning eller ändring av sådana överenskommelser.

2. Under inga omständigheter får överenskommelserna eller åtgärderna avvika från kapitel II och III.

Artikel 40

Fördrag med Heliga stolen

1. Denna förordning skall gälla utan att det påverkar tillämpningen av det den 7 maj 1940 i Vatikanstaten undertecknade internationella fördraget (konkordatet) mellan Heliga stolen och Portugal.

2. Ett avgörande om äktenskaps ogiltighet som meddelats i enlighet med det fördrag som anges i punkt 1 skall erkännas i medlemsstaterna enligt villkoren i kapitel III.

3. Bestämmelserna i punkterna 1 och 2 skall även gälla för följande internationella fördrag (konkordat) med Heliga stolen:

- a) Lateranfödraget av den 11 februari 1929 mellan Italien och Heliga stolen, ändrat genom den överenskommelse och det tilläggsprotokoll som undertecknades i Rom den 18 februari 1984.
- b) Överenskommelsen av den 3 januari 1979 mellan Heliga stolen och Spanien om rättsliga frågor.

4. Erkännande av avgöranden enligt punkt 2 får i Italien och Spanien underkastas samma förfaranden och samma kontroller som är tillämpliga på sådana avgöranden av kyrkliga domstolar som meddelats i enlighet med de internationella fördrag med Heliga stolen som anges i punkt 3.

5. Medlemsstaterna skall till kommissionen överlämna

- a) en kopia av de fördrag som anges i punkterna 1 och 3,
- b) varje uppsägning eller ändring av dessa fördrag.

Artikel 41

Medlemsstater med två eller flera rättssystem

Med avseende på en medlemsstat inom vilken två eller flera rättssystem eller regelverk tillämpas i olika territoriella enheter skall beträffande frågor som regleras av denna förordning

- a) en hänvisning till hemvist i medlemsstaten avse hemvist inom en territoriell enhet,
- b) en hänvisning till medborgarskap eller, när det gäller Förenade kungariket, till domicil, avse anknytning till den territoriella enhet som anges i lagen i den medlemsstaten,
- c) en hänvisning till den myndighet i en medlemsstat som mottagit en ansökan om äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskap avse den myndighet inom en territoriell enhet som har mottagit en sådan ansökan,
- d) en hänvisning till reglerna i den anmodade medlemsstaten avse reglerna i den territoriella enhet där en fråga om behörighet, erkännande eller verkställighet uppkommer.

ÖVERGÅNGSBESTÄMMELSER*Artikel 42*

1. Bestämmelserna i denna förordning skall tillämpas endast på rättsliga förfaranden som har inletts, på officiella handlingar (*actes authentiques*) som har upprättats eller registrerats och på förlikningar som har ingåtts inför en domstol under ett pågående mål efter förordningens ikraftträdande.

2. Domar som efter denna förordnings ikraftträdande har meddelats i mål och ärenden som har anhängiggjorts före den dagen skall dock erkännas och verkställas enligt bestämmelserna i kapitel III, om domstolen har grundat sin behörighet på bestämmelser som överensstämmer antingen med de bestämmelser som anges i kapitel II i denna förordning eller med bestämmelser i en konvention som gällde mellan ursprungsmedlemsstaten och den medlemsstat där domen görs gällande vid tiden för målets eller ärendets anhängiggörande.

KAPITEL VI

SLUTBESTÄMMELSER*Artikel 43***Översyn**

Senast den 1 mars 2006 och därefter vart femte år skall kommissionen till Europaparlamentet, rådet och Ekonomiska och sociala kommittén överlämna en rapport om tillämpningen av denna förordning, särskilt artiklarna 36, 39 och 40.2. Rapporten skall vid behov åtföljas av förslag till anpassningar.

*Artikel 44***Ändring av förteckningarna över domstolar och rättsmedel**

1. Medlemsstaterna skall underrätta kommissionen om de texter i vilka förteckningarna över domstolar och rättsmedel i bilagorna I-III ändras. Kommissionen skall ändra de berörda bilagorna i enlighet med detta.

2. Uppdatering eller tekniska ändringar av standardformulären i bilagorna IV och V skall antas i enlighet med det rådgivande förfarande som avses i artikel 45.2.

1. Kommissionen skall biträdas av en kommitté.
2. När det hänvisas till denna punkt skall artiklarna 3 och 7 i beslut 1999/468/EG tillämpas.
3. Kommittén skall själv anta sin arbetsordning.

Artikel 46

Ikraftträdande

Denna förordning träder i kraft den 1 mars 2001.

Denna förordning är till alla delar bindande och direkt tillämplig i medlemsstaterna i enlighet med Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen.

Utfärdad i Bryssel den 29 maj 2000

På rådets vägnar

A. COSTA
Ordförande

Ansökningar enligt artikel 22 skall göras vid följande domstolar

- i Belgien vid *tribunal de première instance/rechtbank van eerste aanleg/erstinstanzliches Gericht*,
- i Tyskland
 - i distriktet för *Kammergericht* (Berlin) vid *Familiengericht Pankow/Weißensee*,
 - i distrikten för övriga *Oberlandesgerichte* vid den *Familiengericht* som hör till respektive *Oberlandesgericht*,
- i Grekland vid *MovoIV Prwtodikeio*
- i Spanien vid *Juzgado de Primera Instancia*,
- i Frankrike hos rättens ordförande vid *tribunal de grande instance*,
- i Irland vid *High Court*,
- i Italien vid *Corte d'apello*,
- i Luxemburg hos rättens ordförande vid *Tribunal d'arrondissement*,
- i Nederländerna hos rättens ordförande vid *arrondissementsrechtbank*,
- i Österrike vid *Bezirksgericht*,
- i Portugal vid *Tribunal de Comarca eller Tribunal de família*,
- i Finland vid *käräjäoikeus/tingsrätt*,
- i Sverige vid Svea hovrätt,
- i Förenade kungariket
 - a) i England och Wales vid *High Court of Justice*,
 - b) i Skottland vid *Court of Session*,
 - c) i Nordirland vid *High Court of Justice*,
 - d) i Gibraltar vid *Supreme Court*.

Ansökningar om ändring enligt artikel 26 skall göras vid följande domstolar

- i Belgien
 - a) om ansökan om ändring görs av den som ansökt om verkställbarhetsförklaring, vid *cour d'appel* eller *hof van beroep*,
 - b) om ansökan om ändring görs av den part mot vilken verkställighet begärs, vid *tribunal de première instance/rechtbank van eerste aanleg/erstinstanzliches Gericht*,
- i Tyskland vid *Oberlandesgericht*,
- i Grekland vid *Efeteio*
- i Spanien vid *Audiencia Provincial*,
- i Frankrike vid *Cour d'appel*,
- i Irland vid *High Court*,
- i Italien vid *Corte d'apello*,
- i Luxemburg vid *Cour d'appel*,
- Nederländerna
 - a) om ansökan om ändring görs av sökanden eller av en svarande som inställt sig, vid *het gerechtshof*,
 - b) om ansökan om ändring görs av en svarande som fått tillstånd att inte inställa sig, vid *arrondissementsrechtbank*,
- i Österrike vid *Bezirksgericht*,
- i Portugal vid *Tribunal da Relação*,
- i Finland vid *hovioikeus/hovrätt*,
- i Sverige vid Svea hovrätt,
- i Förenade kungariket
 - a) i England och Wales vid *High Court of Justice*,
 - b) i Skottland vid *Court of Session*,
 - c) i Nordirland vid *High Court of Justice*,

d) i Gibraltar vid *Court of Appeal*.

Prop. 2000/01:98
Bilaga 1

Talan enligt artikel 27 får endast föras

- i Belgien, Grekland, Spanien, Frankrike, Italien, Luxemburg och Nederländerna genom kassationsbesvär,
 - i Tyskland genom *Rechtsbeschwerde*,
 - i Irland genom ett överklagande som avser en rättsfråga till *Supreme Court*,
 - i Österrike genom *Revisionsrekurs*,
 - i Portugal genom ett överklagande som avser en rättsfråga (*recurso restrito à matéria de direito*),
 - i Finland genom överklagande till *korkein oikeus*/högsta domstolen,
 - i Sverige genom överklagande till Högsta domstolen,
 - i Förenade kungariket enbart genom ett överklagande som avser en rättsfråga.
-

Intyg om domar i äktenskapsmål enligt artikel 33

1. Ursprungsland _____
2. Domstol eller myndighet som utfärdat intyget
 - 2.1 Namn _____
 - 2.2 Adress _____
 - 2.3 Tfn, fax, e-postadress _____
3. Äktenskap
 - 3.1 Hustrun
 - 3.1.1 Fullständigt namn _____
 - 3.1.2 Födelseland och födelseort _____
 - 3.1.3 Födelsedatum _____
 - 3.2 Mannen
 - 3.2.1 Fullständigt namn _____
 - 3.2.2 Födelseland och födelseort _____
 - 3.2.3 Födelsedatum _____
 - 3.3 Land, ort (om uppgift finns) och datum för vigsel
 - 3.3.1 Land för vigsel _____
 - 3.3.2 Ort för vigsel (om uppgift finns) _____
 - 3.3.3 Datum för vigsel _____
4. Domstol som meddelat domen
 - 4.1 Domstolens namn _____
 - 4.2 Domstolsort _____
5. Dom
 - 5.1 Datum _____

5.2 Referensnummer _____

Prop. 2000/01:98
Bilaga 1

5.3 Domens typ

5.3.1 Äktenskapsskillnad

5.3.2 Annullering av äktenskap

5.3.3 Hemskillnad

5.4 Rör det sig om en dom som har
meddelats i någons utevaro?

5.4.1 Nej

5.4.2 Ja¹

6. Namn på de parter som beviljats rättshjälp _____

7. Kan domen fortfarande överklagas enligt lagen i ursprungsmed-
lemsstaten?

7.1 Nej

7.2 Ja

8. Datum då domen får rättslig effekt i den medlemsstat där den
meddelades

8.1 Äktenskapsskillnad _____

8.2 Hemskillnad _____

Utfärdat i _____ den _____

Namnteckning och/eller stämpel

¹ De handlingar som avses i artikel 32.2 skall bifogas.

Intyg om domar rörande föräldraansvar enligt artikel 33

1. Ursprungsland _____

2. Domstol eller myndighet som utfärdat intyget

2.1 Namn _____

2.2 Adress _____

2.3 Tfn, fax, e-postadress _____

3. Föräldrar

3.1 Moder

3.1.1 Fullständigt namn _____

3.1.2 Födelsedatum och födelseort _____

3.2 Fader

3.2.1 Fullständigt namn _____

3.2.2 Födelsedatum och födelseort _____

4. Domstol som meddelat domen

4.1 Domstolens namn _____

4.2 Domstolsort _____

5. Dom

5.1 Datum _____

5.2 Referensnummer _____

5.3 Rör det sig om en dom som har meddelats i
någons utevaro?

5.3.1 Nej

5.3.2 Ja¹

¹ De handlingar som avses i artikel 32.2 skall bifogas.

6. Barn som omfattas av domen¹
- 6.1 Fullständigt namn och födelsedatum _____
- 6.2 Fullständigt namn och födelsedatum _____
- 6.3 Fullständigt namn och födelsedatum _____
- 6.4 Fullständigt namn och födelsedatum _____
7. Namn på de parter som beviljats rättshjälp _____
8. Intyg om verkställbarhet och delgivning
- 8.1 Kan domen verkställas enligt ursprungsmedlemsstatens lag?
- 8.1.1 Ja
- 8.1.2 Nej
- 8.2 Har domen delgivits den part mot vilken verkställighet begärs?
- 8.2.1 Ja
- 8.2.1.1 Partens fullständiga namn _____
- 8.2.1.2 Delgivningsdatum _____
- 8.2.2 Nej

Utfärdat i _____ den _____

Namnteckning och/eller stämpel

För Sveriges regering:

¹ Om antalet barn som omfattas av domen är fler än fyra skall ett andra formulär användas.

1 Förslag till lag om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål m.m.

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Denna lag kompletterar rådets förordning (EG) nr 1347/2000 av den 29 maj 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar för makars gemensamma barn.

2 § Vid den handläggning som avses i artiklarna 22–24 skall hovrätten bestå av en lagfaren domare.

För det förfarande som avses i artikel 26 gäller rättegångsbalkens regler om överklagande av tingsrätts beslut i tillämpliga delar, om inte förordningen föreskriver något annat.

En domare som har handlagt ett mål enligt artiklarna 22–24 är jävig att handlägga mål om samma sak enligt artikel 26.

3 § För det förfarande som avses i artikel 27 gäller rättegångsbalkens regler om överklagande av hovrätts beslut i tillämpliga delar, om inte förordningen föreskriver något annat. Talan får inte komma under Högsta domstolens prövning utan att Högsta domstolen har meddelat sökanden prövningstillstånd enligt 54 kap. 10 § rättegångsbalken.

4 § Om en ansökan om verkställighet bifalls, skall det utländska avgörandet verkställas enligt 21 kap. föräldrabalken. Ett avgörande om rättegångskostnader skall dock verkställas enligt utsökningsbalken. Verkställighet skall ske enligt vad som är föreskrivet om verkställighet av svensk domstols avgörande i motsvarande fall.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap

Prop. 2000/01:98
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap skall införas en ny paragraf, 7 kap. 6 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

6 §

Inom sitt tillämpningsområde gäller rådets förordning (EG) nr 1347/2000 av den 29 maj 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar för makars gemensamma barn.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001.

3 Förslag till lag om ändring i lagen (1973:943) om erkännande av vissa utländska äktenskapsskillnader och hemskillnader

Prop. 2000/01:98
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1973:943) om erkännande av vissa utländska äktenskapsskillnader och hemskillnader skall införas en ny paragraf, 12 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 §

Inom sitt tillämpningsområde gäller rådets förordning (EG) nr 1347/2000 av den 29 maj 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar för makars gemensamma barn.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001.

4 Förslag till lag om ändring i lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område

Prop. 2000/01:98
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område skall införas en ny paragraf, 7 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 a §

Inom sitt tillämpningsområde gäller rådets förordning (EG) nr 1347/2000 av den 29 maj 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar för makars gemensamma barn.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001.

5 Förslag till lag om ändring i lagen (1989:14) om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn

Prop. 2000/01:98
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1989:14) om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Bestämmelserna i 2–10, 13–21 och 23 §§ tillämpas i förhållande till stater som har tillträtt den i Luxemburg d. 20 maj 1980 dag-tecknade konventionen om erkännande och verkställighet av avgöranden rörande vårdnad om barn samt om återställande av vård av barn (Europarådskonventionen). Bestämmelserna tillämpas dock ej i förhållande till Danmark, Finland, Island eller Norge i den mån särskilda bestämmelser gäller.

Bestämmelserna i 2–4 och 11–23 §§ tillämpas i förhållande till stater som har tillträtt den i Haag d. 25 okt. 1980 dagtecknade konventionen om de civila aspekterna på internationella bortföranden av barn (Haagkonventionen).

Regeringen får, under förutsättning av ömsesidighet, föreskriva att lagens bestämmelser om erkännande och verkställighet av vårdnadsavgöranden m.m. eller lagens bestämmelser om överflyttning av barn skall tillämpas även i förhållande till en stat som inte har tillträtt Europarådskonventionen eller Haagkonventionen.

Inom sitt tillämpningsområde gäller rådets förordning (EG) nr 1347/2000 av den 29 maj 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar för makars gemensamma barn.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001.

Överenskommelse den 6 februari 2001 om den
nordiska äktenskapskonventionen

Prop. 2000/01:98
Bilaga 3

1 Bakgrund

Den 28 maj 1998 antog Europeiska unionens råd konventionen om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål (Bryssel II-konventionen). Konventionen undertecknades samma dag av företrädare för alla medlemsstater.

Bryssel II-konventionen hade sin grund i artikel K 3 i Maastrichtfördraget. Enligt Amsterdamfördraget, som trädde i kraft den 1 maj 1999, överfördes bl.a. åtgärder som rör civilrättsligt samarbete till den nya avdelning IV i EG-fördraget (artiklarna 61–67). Överförandet innebär att medlemsstaterna sinsemellan inte längre obegränsat får träffa internationella avtal på detta område, utan att endast särskilda gemenskapsinstrument, som förordningar och direktiv, är tillåtna. Till följd av detta och eftersom Bryssel II-konventionen inte hade ratificerats innan Amsterdamfördraget trädde i kraft, presenterade kommissionen i april 1999 ett förslag till en förordning, en Bryssel II-förordning, som skulle ersätta Bryssel II-konventionen och där huvuddelen av innehållet i konventionen överförs till förordningsförslaget. Den 29 maj 2000 antogs förordningen av Europeiska unionens råd och den träder i kraft den 1 mars 2001.

Enligt ett särskilt protokoll till Amsterdamfördraget tillämpas den nya avdelning IV i EG-fördraget om bl.a. civilrättsligt samarbete inte i förhållande till Danmark. Bryssel II-förordningen kommer därför inte att bli tillämplig i Danmark. I syfte att även Danmark skall komma att omfattas av Bryssel II-samarbetet har tankar förts fram beträffande en överenskommelse mellan EU och Danmark.

I 1931 års nordiska konvention innehållande internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap (1931 års nordiska äktenskapskonvention) finns bestämmelser bl.a. om domstols behörighet i äktenskapsmål och för frågor om vårdnad som tas upp i samband med sådant mål samt lagvals- och erkännandebestämmelser. Enligt artikel 36.2 i den föreslagna Bryssel II-förordningen ges Finland och Sverige rätt att avge en förklaring om att 1931 års nordiska äktenskapskonvention skall gälla, helt eller delvis, i förbindelserna mellan dem i stället för bestämmelserna i förordningen. Vidare anges i artikel 36.2 att i varje framtida överenskommelse mellan Finland och Sverige rörande frågor som regleras av Bryssel II-förordningen skall bestämmelser om domstols behörighet vara i linje med de behörighetsregler som anges i förordningen.

Med anledning av den blivande Bryssel II-förordningen har vid överläggningar mellan de nordiska länderna skett en revidering av bl.a. artikel 7 och 8 i 1931 års nordiska äktenskapskonvention. Den senare bestämmelsen har fått en ny lydelse genom en överenskommelse mellan länderna undertecknad den 25 februari 2000. Överenskommelsen har ännu inte trätt i kraft. Ändringen innebär att underhållsfrågor inte längre omfattas av 1931 års konvention. Den nu aktuella revideringen har likväl skett med utgångspunkt i den ändrade lydelsen.

Artikel 7 i 1931 års nordiska äktenskapskonvention reglerar myndigheters behörighet för frågor om hemskillnad eller äktenskapsskillnad. Artikel 8 reglerar domsrätt för frågor om tillfälligt hävande av sammanlevnaden, bodelning, skadestånd och vårdnad om barn som väcks i samband med sådant yrkande. Revideringen har lett till förslag om ändrade behörighetsgrunder både för frågor om äktenskapsskillnad och hemskillnad samt för vissa accessoriska frågor. Vid revideringen har även konstaterats ett behov av en bestämmelse som reglerar hur domstolarna skall förfara när mål om samma sak mellan samma parter väcks i flera stater samtidigt, s.k. litispændens. Det föreslås därför en ny artikel 8 a som reglerar denna situation.

Vid revideringen av 1931 års nordiska äktenskapskonvention har också Haagkonventionen den 19 oktober 1996 om jurisdiktion, tillämplig lag, erkännande, verkställighet och samarbete med avseende på föräldrans ansvar och åtgärder till skydd för barn uppmärksammats. Vårdnadsregleringen i Bryssel II-förordningen, som har företrädare framför Haagkonventionen, har utformats med ledning av denna. Inte något av de nordiska länderna har ännu ratificerat Haagkonventionen.

2 1931 års nordiska konvention innehållande internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap

2.1 Allmänt

1931 års nordiska äktenskapskonvention innehåller bl.a. bestämmelser om domstols behörighet att pröva yrkanden om hemskillnad och äktenskapsskillnad (artikel 7) och om dess behörighet att pröva frågor som får upptas i samband med ett yrkande om hemskillnad eller äktenskapsskillnad, s.k. accessoriska frågor, t.ex. frågor om vårdnad om barn (artikel 8). Konventionen innehåller vidare en bestämmelse om vilket lands lag som domstolen skall tillämpa (artikel 9) och en bestämmelse om erkännande utan särskild stadfästelse av laga kraft vunnet avgörande som meddelats med stöd av konventionens behörighetsbestämmelser (artikel 22).

2.2 Behörighetsreglerna

Huvudregeln om domstols behörighet för yrkande om hemskillnad och om äktenskapsskillnad finns i artikel 7 första stycket. Enligt huvudregeln skall ett yrkande om hemskillnad eller äktenskapsskillnad mellan medborgare i fördragsslutande stat upptas i den konventionsstat, där båda makarna har hemvist eller där de senast haft hemvist samtidigt och en av dem fortfarande är bosatt. I situationer där behörigt forum enligt huvudregeln inte finns, kan ett yrkande upptas i den konventionsstat där endera maken är medborgare (artikel 7 andra stycket). Tillämpning av denna behörighetsgrund förutsätter således inte att makarna har sitt hemvist i en konventionsstat utan enbart att de är medborgare i en sådan stat. Behörighetsgrunderna är hierarkiskt ordnade på så sätt att domsrätt

grundad enbart på medborgarskap kan återopas endast när någon annan behörighetsgrund inte finns. Ett yrkande om äktenskapsskillnad på grund av hemskillnad får dock alltid väckas i den stat där båda makarna är medborgare (artikel 7 tredje stycket). Hemskillnadsinstitutet finns numera endast i Danmark, Island och Norge.

I samband med ett yrkande om äktenskapsskillnad eller hemskillnad får även frågor om tillfälligt hävande av sammanlevnaden, bodelning, skadestånd samt vårdnad om barn prövas (artikel 8 första stycket). Ett yrkande om vårdnad om barn som väcks senare upptas i den stat där svaranden har sitt hemvist även om yrkandet avser ändring av ett beslut som meddelats i en annan stat (artikel 8 andra stycket).

3 Generellt tillämpliga bestämmelser om domstols internationella behörighet i äktenskapsmål i de nordiska länderna

De ändringar i 1931 års nordiska äktenskapskonvention som aktualiseras av Bryssel II-förordningen medför att konventionens tillämpningsområde blir snävare (jämför avsnitt 5 nedan) eftersom den endast blir tillämplig då makarna är medborgare och har sitt hemvist i en fördragsslutande stat. För Finlands och Sveriges del kommer Bryssel II-förordningen att i viss utsträckning få tillämpas i stället och i övrigt blir respektive lands nationella lagstiftning enligt följande tillämplig.

Danmark: Dansk domstols internationella behörighet i mål om äktenskap och föräldraansvar regleras i retsplejeloven § 448 c. Dansk domstol har behörighet att pröva ett ovan avsett ärende om svarande har sitt hemvist (bopael) i Danmark, om käranden har sitt hemvist i Danmark och antingen har varit bosatt där de två senaste åren eller tidigare haft sitt hemvist där, om käranden är dansk medborgare och det kan visas att han på grund av sitt medborgarskap inte kan väcka talan i sin hemviststat, om bägge parter är danska medborgare och svaranden inte motsätter sig att målet prövas vid dansk domstol, eller om äktenskapsskillnad yrkas på grund av ett avgörande om hemskillnad som givits i Danmark under de fem år som föregått yrkandet. Mål om upphävande eller bestånd av ett äktenskap kan prövas i Danmark om äktenskapet har ingåtts där.

Finland: Domstol i Finland är enligt 8 § lagen (5.12.1929/379) angående vissa familjerättsliga förhållanden av internationell natur internationellt behörig att pröva ett ärende som rör äktenskapsskillnad om någondera maken har hemvist i Finland, om sökanden har haft hemvist i eller annan nära anknytning till Finland och inte kan få ärendet prövat i den främmande stat där någondera maken har hemvist, eller detta skulle innebära oskäligen svårigheter för sökanden, och om det med hänsyn till omständigheterna kan anses befogat att ärendet prövas i Finland. Därtill kan allmän åklagare i vissa fall föra talan om dömande till äktenskapsskillnad om vigseln förrättats av en finsk myndighet med vigselrätt och någondera

maken har hemvist i Finland samt om äktenskapet ingåtts trots att någondera makens äktenskap fortfarande varit i kraft och båda makarna har hemvist i Finland.

Prop. 2000/01:98
Bilaga 4

Island: Reglerna om en isländsk domstols internationella behörighet i mål om äktenskap finns i äktenskapslagens § 114. De isländska bestämmelserna påminner mycket om de danska, med undantag för den i Danmark gällande femårsbestämmelsen beträffande skilsmässa på grund av hemskillnad. Den isländska lagen innehåller ingen tidsgräns för ansökan om äktenskapsskillnad efter hemskillnad.

Norge: Regler beträffande norsk domstols internationella behörighet i mål om hemskillnad och äktenskapsskillnad finns i tvistemålsåva § 419 a och § 420. Norsk domstol är behörig att pröva ett mål om hem- respektive äktenskapsskillnad om svaranden har hemvist i Norge, eller om käranden har hemvist i Norge och har bott i Norge sedan minst två år eller någon gång tidigare har bott i Norge, eller om käranden är norsk medborgare och på grund av detta inte kan få sin talan prövad sin hemviststat. Mål om hem- och äktenskapsskillnad kan också prövas i Norge, om bägge makarna är norska medborgare och svaranden inte motsätter sig norsk domstols behörighet. Därtill kan mål om äktenskapsskillnad, oavsett makarnas medborgarskap och hemvist, prövas vid norsk domstol, om domstolen under de senaste fem åren dömt makarna till hemskillnad.

Sverige: Svensk domstols internationella behörighet i äktenskapsmål, dvs. mål om äktenskapsskillnad och mål om huruvida man och kvinna är förenade i äktenskap med varandra regleras i 3 kap. 2–3 §§ lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap. Svensk domstol är behörig att pröva ett mål om äktenskapsskillnad om båda makarna är svenska medborgare, om käranden är svensk medborgare och har hemvist i Sverige eller tidigare har haft hemvist i Sverige sedan han fyllt arton år, om käranden inte är svensk medborgare men har hemvist i Sverige sedan minst ett år, om svaranden har hemvist i Sverige, om saken rör ogiltighet av vigsel som förrättats av svensk myndighet eller om regeringen, eller myndighet som regeringen bestämmer, finner skäl att talan prövas i Sverige. Sådant tillstånd kan lämnas under förutsättning att en av makarna är svensk medborgare eller att käranden ej kan få sin talan prövad i den stat där han är medborgare. En svensk domstol är vidare behörig att uppta talan av den andra maken till gemensam handläggning, om domstolen är behörig att pröva talan väckt av den ena maken, samt uppta makarnas gemensamma ansökan om äktenskapsskillnad i situationer då svensk domsrätt endast föreligger beträffande en av dem.

4 Rådets förordning om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar för makars gemensamma barn (Bryssel II-förordningen)

4.1 Domsrättsreglerna

Domsrättsgrunderna i Bryssel II-förordningen är flera och alternativa i förhållande till varandra. Enligt artikel 2 tillkommer behörigheten att ta upp frågor om äktenskapsskillnad, hemskillnad och annullering av äktenskap domstolarna i den medlemsstat inom vars territorium

1. makarna har hemvist,
2. makarna senast hade hemvist om en av dem fortfarande är bosatt där,
3. svaranden har hemvist,
4. om ansökan är gemensam, någon av makarna har hemvist,
5. sökanden har hemvist om sökanden har varit bosatt där i minst ett år omedelbart innan ansökan gjordes eller
6. sökanden har hemvist om sökanden har varit bosatt där i minst sex månader omedelbart innan ansökan gjordes och sökanden antingen är medborgare i den berörda medlemsstaten eller, när det gäller Förenade kungariket och Irland, har domicil där.

Domsrätt föreligger även för domstolarna i den medlemsstat i vilken båda makarna är medborgare eller, när det gäller Förenade kungariket och Irland, i vilken båda makarna har domicil. "Domstol" omfattar samtliga behöriga myndigheter i medlemsstaterna (artikel 1.2).

Därtill innehåller Bryssel II-förordningen även särskilda behörighetsregler beträffande genkärsmål (artikel 5) och domstols behörighet att omvandla beslut om hemskillnad till äktenskapsskillnad (artikel 6).

Behörighetsgrunderna i förordningen är alternativa och inte hierarkiskt rangordnade. Detta innebär att makar beroende på omständigheterna i det enskilda fallet har en möjlighet att välja mellan två eller kanske till och med flera staters domstolar.

Artikel 3 i förordningen innehåller behörighetsbestämmelser gällande domstols behörighet att ta upp frågan om föräldraansvar i samband med att den prövar en ansökan om äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskap. De domstolar i en medlemsstat som är behöriga enligt artikel 2 att pröva en ansökan om äktenskapsskillnad m.m. är också behöriga att ta upp frågor som rör föräldraansvaret för makarnas gemensamma barn när barnet har hemvist i den medlemsstaten. När barnet har hemvist i någon annan medlemsstat är dessa domstolar behöriga att ta upp en fråga om föräldraansvar om åtminstone en av makarna har föräldraansvar för barnet och domstolarnas behörighet har godtagits av makarna och är till barnets bästa. Domstolarnas behörighet att pröva frågor om föräldraansvar upphör så snart frågan om äktenskapsskillnad etc. har avgjorts slutligt eller när frågan om föräldraansvar avgörs slutligt om detta sker vid en senare tidpunkt eller så snart dessa förfaranden har avslutats av något annat skäl.

En talan mot en make som har hemvist i en medlemsstat eller är medborgare i en medlemsstat får väckas vid en annan medlemsstats domstolar endast i enlighet med behörighetsreglerna i Bryssel II-förordningen (artikel 7). När ingen domstol är behörig enligt förord-

ningens behörighetsregler, så skall behörigheten i varje medlemsstat bestämmas enligt den statens lag (artikel 8.1). Om en talan som har väckts avser ett fall som domstolen inte är behörig att ta upp enligt förordningen och en domstol i en annan medlemsstat är behörig enligt förordningen, skall den förstnämnda domstolen förklara sig obehörig, dvs. den skall avvisa talan (artikel 9). Det gäller oberoende av om svaranden går i svaromål eller inte.

I sammanhanget kan nämnas att Bryssel II-förordningen inte innehåller några bestämmelser om tillämplig lag, varför lagvalsfrågan får bedömas i enlighet med i varje medlemsstat gällande internationellt privaträttsliga regler.

4.2 Litispendens m.m.

Artikel 11 i Bryssel II-förordningen innehåller regler om hur domstolarna skall förfara när mål om samma sak mellan samma parter väcks vid domstolar i olika medlemsstater, s.k. litispendens. Artikeln avser också mål som har samband med varandra mellan samma parter.

Om en talan väcks vid domstolar i olika medlemsstater rörande samma sak och målen gäller samma parter skall, till dess det har fastställts att den domstol vid vilken talan först väckts är behörig, den domstol vid vilken talan väckts senare självmant låta handläggningen av målet vila (artikel 11.1).

Om talan om äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskaps väcks vid domstolar i olika medlemsstater och målen inte avser samma sak men gäller samma parter skall, till dess att det har fastställts att den domstol vid vilken talan först väckts är behörig, den domstol vid vilken talan väckts senare självmant låta handläggningen av målet vila (artikel 11.2). Denna regel kan bli tillämplig t.ex. där den ena rättegången avser äktenskapsskillnad och den andra annullering av äktenskapet.

När det har fastställts att den domstol vid vilken talan först väckts är behörig, skall den domstol vid vilken talan väckts senare självmant avvisa talan till förmån för den förstnämnda domstolen (artikel 11.3).

4.3 Bryssel II-förordningens förhållande till andra internationella instrument

Enligt artiklarna 36.1 och 37 i Bryssel II-förordningen ersätter denna, med vissa undantag och till den del frågorna omfattas av förordningens tillämpningsområde, sådana vid konventionens ikraftträdande gällande konventioner som ingåtts mellan två eller flera medlemsstater.

I artikel 37 bestäms uttryckligen att Bryssel II-förordningen i ovan avsedd omfattning skall gälla framför bl.a. 1970 års Haagkonvention om erkännande av äktenskapsskillnader och hemskillnader, 1980 års europeiska konvention om erkännande och verkställighet av avgöranden rörande vårdnad om barn samt om återställande av vårdnad av barn och, under förutsättning att barnet har sitt hemvist i en medlemsstat (1980 års Europarådskonvention), 1996 års Haagkonvention om behörighet, tillämplig lag, erkännande, verkställighet och samarbete i frågor om

föräldraansvar och åtgärder till skydd för barn. Däremot skall bestämmelserna i 1980 års Haagkonvention om de civila aspekterna på internationella bortföranden av barn alltid gå före Bryssel II-förordningens bestämmelser (artikel 4).

Eftersom Bryssel II-förordningens materiella tillämpningsområde sammanfaller med 1931 års nordiska äktenskapskonvention vad gäller bestämmelserna om domstols behörighet i mål om äktenskapsskillnad och hemskillnad, behörighet att pröva frågor om vårdnad om barn i samband med ett yrkande om hemskillnad eller äktenskapsskillnad samt bestämmelserna om erkännande av dessa avgöranden, är äktenskapskonventionen en sådan konvention som avses i artikel 36.1 i Bryssel II. Enligt huvudregeln kommer således Bryssel II-förordningens bestämmelser att ersätta äktenskapskonventionens motsvarande bestämmelser i förbindelser mellan Finland och Sverige. I förbindelser med Danmark, Island och Norge kommer äktenskapskonventionen dock även fortsättningsvis att vara tillämplig eftersom Bryssel II-förordningen inte kan påverka de skyldigheter som Finland och Sverige har gentemot dessa stater.

1977 års nordiska konvention om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (1977 års nordiska domskonvention) handlar bl.a. om frågor rörande verkställighet av vårdnadsavgöranden som erkänns enligt artikel 22 i 1931 års nordiska äktenskapskonvention. Beträffande dessa avgöranden sammanfaller regleringen med Bryssel II-förordningens reglering. Domskonventionen har genomförts i de fördragsslutande staterna, förutom Island, genom antagandet av ensartade lagar. I förhållande till Island gäller fortfarande 1932 års nordiska konvention om erkännande och verkställighet av domar (1932 års nordiska domskonvention). Då fråga är om verkställighet av ett avgörande om föräldraansvar som hör till Bryssel II-förordningens tillämpningsområde, ersätter dess bestämmelser om verkställighet de nordiska domskonventionernas motsvarande reglering i förbindelser mellan Finland och Sverige. Om Danmark senare kommer att omfattas av Bryssel II-samarbetet, kommer detta att gälla även i förhållande till Danmark.

I enlighet med artikel 36.2 (a) i Bryssel II-förordningen har Finland och Sverige rätt, om de så önskar, att avge en förklaring om att 1931 års nordiska äktenskapskonvention skall gälla, helt eller delvis, i förbindelserna dem emellan i stället för bestämmelserna i Bryssel II-förordningen. Artikeln innehåller ingen bestämmelse om förklaringens innehåll. Förklaringen kan när som helst återkallas helt eller delvis.

Enligt artikel 36.2 (b) skall principen om icke-diskriminering på grund av nationalitet iakttas när Finlands och Sveriges domstolar tillämpar den nordiska konventionens bestämmelser. Konsekvensen av denna begränsning är att domstolens behörighet att pröva t.ex. ett äktenskapsmål förutsätter, förutom att båda makarna måste vara nordiska medborgare, att de även har hemvist i en nordisk stat. Om en av eller båda makarna har sitt hemvist i en annan EU-stat där Bryssel II-förordningen är tillämplig, skall frågan om domstols behörighet avgöras enligt Bryssel II-förordningen. Om varken 1931 års nordiska äktenskapskonvention eller Bryssel II-förordningen äger tillämpning, bestäms frågan om domstolens

internationella behörighet i enlighet med Finlands respektive Sveriges interna internationellt processrättsliga bestämmelser.

I artikel 36.2 (c) konstateras att bestämmelserna om domstols behörighet i varje framtida överenskommelse mellan de nordiska medlemsstaterna och som gäller de frågor som regleras i Bryssel II-förordningen, skall vara i linje med Bryssel II-förordningens behörighetsregler.

Enligt artikel 36.2 (d) skall en dom given i Finland eller Sverige erkännas och verkställas i de övriga medlemsstaterna i enlighet med bestämmelserna i Bryssel II-förordningen, om domstolen som givit domen grundat sin behörighet på en bestämmelse som har motsvarighet i Bryssel II-förordningen.

5 Behovet att ändra 1931 års nordiska äktenskapskonvention

En utgångspunkt för Bryssel II-förordningens domsrättsregler har varit att domsrätt aldrig skall kunna grundas enbart på den ena makens medborgarskap. Behörighet förutsätter alltid någon ytterligare anknytning. Om Finland och Sverige avser att 1931 års nordiska äktenskapskonventionen skall äga företräde framför Bryssel II-förordningen, innebär detta att vissa bestämmelser i den nordiska konventionen måste ändras, bl.a. så att artikel 7.2 inte längre gäller i förbindelser dem emellan.

Ett skäl för fortsatt tillämpning av 1931 års nordiska äktenskapskonvention är det önskvärda att samma bestämmelser om domstols behörighet att pröva äktenskapsmål skall gälla i alla de nordiska länderna. För att kunna åstadkomma detta måste även Danmark, Island och Norge avstå från den i artikel 7.2 intagna behörighetsgrunden. Behovet av ändring av äktenskapskonventionen berör därmed samtliga konventionsstater.

Det förhållandet att artikel 7.2 i 1931 års nordiska äktenskapskonvention inte längre kan tillämpas medför ett behov att ändra de övriga behörighetsreglerna gällande frågor om hemskillnad och äktenskapskillnad, eftersom behörigheten i äktenskapsmål enligt konventionen annars skulle bli för snäv. I en situation där t.ex. den ena av makarna är svensk och den andra finsk medborgare och deras gemensamma hemvist varit i Danmark men där de efter söndring i äktenskapet flyttat tillbaka till sina respektive tidigare hemländer innebär en tillämpning av äktenskapskonventionen efter avgiven förklaring i enlighet med Bryssel II-förordningen att det saknas behörig domstol som kan pröva ett yrkande om äktenskapsskillnad mellan makarna.

Dessutom bör behörighetsreglerna enligt artikel 7 ses över så att de är i linje med Bryssel II-förordningens behörighetsregler i en strävan att se till att likadana regler gäller i likadana situationer. Om till sitt innehåll motsvarande behörighetsbestämmelser är tillämpliga enligt Bryssel II-förordningen och 1931 års nordiska äktenskapskonvention minskar dessutom betydelsen av vilket regelsystem som är tillämpligt i det enskilda fallet. Därtill kommer Finlands och Sveriges åtagande enligt artikel 36.2 (c) i Bryssel II-förordningen att se till att framtida

överenskommelser skall vara i linje med behörighetsreglerna i förordningen.

Prop. 2000/01:98
Bilaga 4

Slutligen skall framhållas att det även för de internordiska förhållandena bör finnas domsrättsregler som är mer anpassade efter nutidens behov.

6 Förslag till ändring av 1931 års nordiska äktenskapskonvention

6.1 Föreslagen ändring av artikel 7

Både artikel 7 i dess nuvarande och i dess föreslagna lydelse reglerar frågan om internationell behörighet att pröva yrkande om hemskillnad och äktenskapsskillnad.

I nuvarande lydelse av artikel 7 första stycket i 1931 års nordiska äktenskapskonvention konstateras uttryckligen att behörighetsbestämmelserna endast är tillämpliga då båda makarna är nordiska medborgare. Bland annat i syfte att uppfylla Finlands och/eller Sveriges åligganden om icke-diskriminering enligt Bryssel II-förordningen, föreslås att det uttryckligen i artikel 7 första stycket konstateras att makarna även skall ha hemvist i en nordisk stat för att behörighetsbestämmelsen skall äga tillämpning. En sådan avgränsning av konventionens tillämpningsområde i här aktuella delar kommer att gälla i samtliga internordiska förhållanden, dvs. också i förhållande till Danmark, Island och Norge, även om Bryssel II-förordningen inte är bindande för dessa länder.

Det föreslagna kravet i första stycket på att makarna skall ha hemvist i en nordisk stat omöjliggör en tillämpning av den nuvarande behörighetsgrunden i artikel 7 andra stycket. Detta stycke är, som tidigare konstaterats, inte heller förenligt med Bryssel II-förordningens grundläggande princip om icke-diskriminering på grund av nationalitet. På grund av detta föreslås att nuvarande andra stycket i artikel 7 upphävs.

De behörighetsgrunder som i dag gäller enligt första stycket i artikel 7 i nuvarande lydelse – båda makarnas hemvist eller, om de inte längre har hemvist i samma stat, den stat där de senast hade hemvist samtidigt och endera alltjämt är bosatt – återfinns i uppräknningen av behörighetsgrundande kriterier i första styckets föreslagna lydelse. Det föreslås även att de i Bryssel II-förordningen intagna behörighetsgrunderna

- svarandens hemvist,
 - om ansökan är gemensam, någon av makarnas hemvist,
 - kärandens hemvist, om denne haft detta hemvist i minst ett år omedelbart innan ansökan gjordes,
 - kärandens medborgarskap, förutsatt att denne varit bosatt medborgarskapslandet i minst sex månader omedelbart innan ansökan gjordes,
 - makarnas medborgarskap i samma stat
- skall utgöra grund för behörighet i internordiska äktenskapsmål.

I den engelska lydelsen av Bryssel II-förordningen används begreppet ”habitual residence”. I de enskilda ländernas texter av föreslagen lydelse av artikel 7 och 8 används den i varje land gängse terminologi som på bästa sätt motsvarar innebörden i ”habitual residence”.

De behörighetsgrunder som anges i nuvarande lydelse av artikel 7 första stycket är medtagna även i styckets föreslagna nya lydelse. Dessa behörighetsgrunder liksom behörighetsgrunderna svarandens hemvist och någon av makarnas hemvist, om ansökan är gemensam, är vedertagna och allmänt accepterade.

Även kärandens hemvist – forum actoris – föreslås som behörighetsgrundande kriterium, förutsatt att käranden varit bosatt i hemviststaten i minst ett år eller, om käranden är medborgare i hemviststaten, sex månader innan ansökan gjordes. Bestämmelsen tillmötesgår kärandens/sökandens intresse i ett mål om äktenskapsskillnad. Problem skulle kunna uppstå t.ex. i en situation där makarna separerat, där den ena av dem sedermera bosatt sig i Island och den andra i Sverige samt där den i Island bosatta maken inte önskar någon äktenskapsskillnad. Att som bosatt i Sverige anhängiggöra en talan om äktenskapsskillnad vid en domstol i Island kan visa sig vara besvärligt. Därför torde det vara befogat att för sådana fall möjliggöra för käranden att få väcka talan i sin hemviststat under de angivna förutsättningarna.

Intagandet av båda makarnas medborgarskap som behörighetsgrund är i linje med behörighetsbestämmelserna i Bryssel II-förordningen och torde inte förorsaka några praktiska problem. I Bryssel II-förordningen finns därtill en särskild behörighetsbestämmelse beträffande genkärsmål. En sådan torde dock inte behövas i en nordisk konvention eftersom detta redan är möjligt i samtliga nordiska länder.

Precis som fallet är med Bryssel II-förordningen, är de föreslagna behörighetsgrunderna alternativa och möjliggör därmed att makarna i det enskilda fallet kan erhålla möjlighet att välja mellan två eller kanske till och med ännu flera staters myndigheter.

Det föreslagna andra stycket i artikel 7 motsvarar artikelns nuvarande tredje stycke och upptar en särskild behörighetsgrund för yrkande om äktenskapsskillnad på grund av ett avgörande om hemskillnad. Ett sådant yrkande skall kunna tas upp i den stat där avgörandet om hemskillnad har meddelats. Förutsättningen för den föreslagna bestämmelsens allmänna tillämplighet bör vara densamma som gäller för behörighetsgrunderna i föreslagna första stycket i artikel 7. Bestämmelsen blir då i linje med motsvarande bestämmelse i Bryssel II-förordningen. Nuvarande lagstiftning om hemskillnad i Danmark, Island och Norge föranleder inte någon annan bedömning. Det torde inte vara nödvändigt att i det andra stycket upprepa att makarna både måste vara nordiska medborgare och ha hemvist i Norden. Det kan i sammanhanget påpekas att ifrågavarande bestämmelses funktion har marginaliserats, eftersom det enligt artikel 9 tredje stycket i 1931 års nordiska äktenskapskonvention är möjligt att beakta vunnen hemskillnad i samband med ett yrkande om äktenskapsskillnad i en stat där hemskillnadsinstitutet inte finns. Om hemskillnadstiden motsvarar erfordrad betänketid, kan äktenskapsskillnad således erhållas omedelbart.

6.2 Föreslagen ändring av artikel 8

6.2.1 Allmänt

Både enligt nuvarande och föreslagen lydelse reglerar artikel 8 domsrättsgrunder för frågor som får tas upp i samband med ett yrkande om äktenskaps- eller hemskillnad, dvs. de accessoriska frågorna. Beträffande dessa frågor har kunnat konstateras att det inte i något nordiskt land längre är möjligt att få skadestånd på grund av äktenskapsskillnad. ”Skadestånd” har därför strukits ur första stycket i artikel 8. I övrigt har de frågor som anges i den nuvarande lydelsen av artikeln aktualitet i varje fall i något nordiskt land. Under överläggningarna mellan de nordiska länderna diskuterades också om kvarsittanderätt i hemmet borde tillföras. Det kunde emellertid därvid konstateras att sådana frågor kunde intolkas under ”frågor om tillfälligt hävande av sammanlevnaden”, varför det saknas ett behov av att ange även dem uttryckligen i artikeltexten.

Det har sedan länge ansetts vara klart, vilket också har bekräftats i rättspraxis, att frågor om umgänge omfattas av artikel 8 i dess nuvarande lydelse. Med den föreslagna lydelsen av artikeln framgår det uttryckligen att behörigheten även avser frågor om barns boende och umgänge med barn.

Av den föreslagna lydelsen i artikel 8 första och andra stycket framgår att en myndighet är behörig att ta upp frågor om vårdnad om barn, barns boende och umgänge med barn i samband med ett yrkande om hemskillnad eller äktenskapsskillnad. Det kan här anmärkas att det i Danmark och i Island inte är möjligt att anhängiggöra ett yrkande om barns boende separat.

6.2.2 Barn som omfattas av artikel 8

Behörigheten enligt den föreslagna lydelsen av artikel 8 omfattar endast makarnas gemensamma barn. Däremot avses inte barn till den ena maken från ett tidigare förhållande om inte barnet är adopterat av den andra maken. I sak motsvarar den nya lydelsen av artikel 8 i detta avseende Bryssel II-förordningen.

Det kan här anmärkas att med den föreslagna lydelsen av artikel 8 får behörigheten att pröva vårdnadsfrågor som rör barn som inte är makarnas gemensamma prövas enligt i respektive land gällande domsrättsregler. Detta innebär att avgöranden i sådana vårdnadsfrågor som faller utanför artikel 8 inte kommer att erkännas med stöd av artikel 22. I stället får 1980 års Europarådskonvention tillämpas jämte i varje enskild stat gällande övriga erkännanderegler. Angående dessa regler se vidare nedan.

6.2.3 Behörighetsgrunder

Som har angivits ovan skall enligt artikel 36.2 (c) i Bryssel II-förordningen en revidering av behörighetsreglerna i 1931 års nordiska äktenskapskonvention i de frågor som omfattas av förordningen utformas ”i linje med” vad som gäller enligt förordningen. Första stycket i artikel 8

i den nordiska konventionen i dess nuvarande lydelse reglerar myndighets behörighet att pröva de accessoriska frågorna. Stycket hör intimt ihop med konventionens artikel 7 som avser behörighet för äktenskapsmål där fråga är om hemskillnad eller äktenskapsskillnad. För att det skall finnas behörighet att pröva en accessorisk fråga enligt artikel 8 första stycket krävs att frågan framställs i samband med ett äktenskapsmål enligt artikel 7. Även för den föreslagna nya lydelsen av artikel 8 finns denna koppling till behörigheten enligt artikel 7. För att en revidering av artikel 8 skall vara ”i linje med” Bryssel II-förordningen måste således också behörighetsreglerna i artikel 7 vara ”i linje med” förordningen. De ändringar som föreslås i artikel 7 uppfyller, som framgått av det föregående, detta krav.

För att en ändring i artikel 8 i 1931 års nordiska äktenskapskonvention skall vara ”i linje med” Bryssel II-förordningen måste vidare förordningens särskilda behörighetsvillkor för frågor som rör barn beaktas. Till skillnad mot artikelns nuvarande lydelse förutsätts i den föreslagna lydelsen att barnet har hemvist i en nordisk stat. Detta har sin motsvarighet både i Bryssel II-förordningen (artikel 3) och i 1996 års Haagkonvention (artikel 10). Frågor om vårdnad, barns boende och umgänge med barn får tas upp i den stat där ett mål om hemskillnad eller äktenskapsskillnad är anhängigt mellan barnets föräldrar både när barnet har hemvist i den staten och när barnet har hemvist i en annan nordisk stat. I det senare fallet måste dock vissa villkor vara uppfyllda. Det krävs att barnet är makarnas gemensamma och att åtminstone en av makarna har vårdnaden om det. Vidare krävs att makarna har godtagit att frågan prövas i den stat där äktenskapsmålet prövas samt att frågans prövning i den staten är till barnets bästa. Om barnet förutom sina föräldrar har ytterligare vårdnadshavare bör, vid prövningen av om det är förenligt med barnets bästa att ta upp frågan, sådan vårdnadshavares inställning beaktas. De nämnda villkoren har utformats i nära anslutning till villkoren i Bryssel II-förordningen och Haagkonventionen.

Artikel 8 gäller för både domstolar och administrativa myndigheter och reglerar således även frågan om vilken stats socialnämnd (eller motsvarande) som är behörig att godkänna ett avtal som föräldrarna har ingått om vårdnaden, barnets boende eller umgänget.

6.2.4 1980 års Haagkonvention

Det föreslagna tredje stycket i artikel 8 avser situationer där ett barn olovligen har blivit bortfört till eller kvarhållet i en annan stat än den där det hade sitt hemvist vid tiden för det olovlige bortförandet eller kvarhållandet. Artikeln innebär att en myndighet i den stat där barnet befinner sig vid bedömningen av den egna behörigheten enligt första och andra styckena skall beakta om det föreligger ett olovligt bortförande eller kvarhållande enligt Haagkonventionen av den 25 oktober 1980 om de civila aspekterna på internationella bortföranden av barn (artikel 3). Även om myndigheten anses vara behörig i enlighet med artikel 8 i 1931 års nordiska äktenskapskonvention, skall myndigheten avstå från att besluta i sak om rätten till vårdnaden till dess att det har bestämts att barnet inte skall återlämnas enligt Haagkonventionen eller med mindre

en konventionsenlig ansökan har framställts inom en rimlig tid efter det att myndigheten underrättades om det olovliga bortförandet eller kvarhållandet (artikel 16). 1980 års Haagkonvention har tillträtts av alla de nordiska länderna. Tredje stycket i artikel 8 motsvarar artikel 4 i Bryssel II-förordningen och har tagits med endast i klagande syfte.

6.3 Artikel 8 andra stycket i nuvarande lydelse

Andra stycket i artikel 8 i dess nuvarande lydelse i 1931 års nordiska äktenskapskonvention reglerar domsrätt för vårdnadsfrågor som väcks utan samband med en talan om äktenskapsskillnad. En förutsättning för regelns tillämplighet är att barnets föräldrar tidigare har varit gifta med varandra. Stycket anses omfatta även frågor om umgänge. Konventionen saknar helt regler för barn vars föräldrar inte är eller har varit gifta med varandra.

Ett upphävande av nuvarande artikel 8 andra stycket bör ske eftersom regleringen i 1931 års nordiska äktenskapskonvention beträffande domsrätt för vårdnadsfrågor utan samband med äktenskapsmål inte tar någon hänsyn till barnets hemvist. En ytterligare fördel är att det för vårdnadsfrågor utan samband med äktenskapsmål efter ett upphävande av andra stycket i artikel 8 inte längre kommer att gälla olika domsrätts-, lagvals- och erkännanderegler beroende på om barnets föräldrar varit gifta med varandra eller inte.

Ett upphävande får också till följd att konventionens lagvalsregel (artikel 9) och erkännanderegeln (artikel 22) inte längre kommer att gälla för vårdnadsfrågor som prövas efter att föräldrarnas äktenskap har upplösts. I artikel 9 anges bl.a. att vid prövning av frågor som avses i artikel 8 tillämpas i varje stat där gällande lag. Enligt artikel 22 skall lagkraftvunnen dom eller administrativ myndighets beslut som meddelats i något nordiskt land enligt bl.a. artikel 8 erkännas i övriga nordiska länder utan stadfästelse.

Frågor om domstols behörighet att pröva vårdnadsfrågor som väcks utan samband med en talan om äktenskapsskillnad och frågor om lagval för dessa vårdnadsfrågor kommer därför att regleras av i respektive land gällande autonoma internationella behörighets- och lagvalsregler enligt följande.

Danmark: Danska domstolar är behöriga att pröva vårdnadsfrågor om svaranden har hemvist i Danmark eller om sökanden har hemvist i Danmark och antingen har bott där de senaste två åren eller tidigare haft hemvist där. Vidare föreligger dansk domsrätt om sökanden är medborgare i Danmark och det visas att han på grund av sitt medborgarskap inte kan få frågan om vårdnad prövad i det land där han har hemvist. Slutligen är danska domstolar behöriga om båda parter är danska medborgare och svaranden inte motsätter sig att frågan prövas av dansk domstol (§ 448 c retsplejeloven). Vissa vårdnadsfrågor, såsom anmälan om avtal om gemensam vårdnad och avtal om överflyttande av vårdnad, handläggs av administrativa myndigheter (§§ 6, 9, 11, 14, 23 och 25 i lov om forældremyndighed og samvær). Behörighet föreligger vanligen om

vårdnadshavaren bor eller uppehåller sig i Danmark (§§ 20–24 föräldremyndighedsbekendtgørelsen). Även om det inte enligt dessa regler föreligger behörighet kan Civilrettsdirektoratet bemyndiga en särskild myndighet att behandla ärendet om det finns stark anknytning till Danmark (§ 32 föräldremyndighedsbekendtgørelsen). Dansk lag tillämpas på vårdnadsfrågorna.

Finland: Finsk domsrätt för vårdnadsfrågor utan samband med äktenskapsmål är reglerad i lag. De aktuella reglerna finns i 19 och 20 §§ lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt (361/1983). Enligt huvudregeln är en finsk domstol behörig i vårdnadsfall, om barnet är bosatt i Finland. Om barnet inte är bosatt i Finland när ett vårdnads- eller umgängesrättsärende anhängiggörs föreligger finsk domsrätt om barnet då vistas i landet eller om det annars kan anses motiverat att saken prövas där. Barnet måste då antingen ha varit bosatt i Finland året innan ärendet blev anhängiggjort eller, med hänsyn till alla på saken inverkan omständigheter, ha någon nära anknytning till Finland. Finsk lag tillämpas i vårdnadsfall (22 § lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt).

Island: Regler om isländsk domsrätt i mål om föräldramyndighet finns i børnelovens § 56 (lov nr. 20/1992). Enligt nämnda § har en isländsk domstol behörighet att pröva en sak om svaranden har hemvist i Island, om barnet har hemvist i Island eller om käranden är isländsk medborgare och det har blivit fastslaget att denne på grund av medborgarskapet inte kan föra sin talan i det land där han eller hon är bosatt eller där svaranden eller barnet är bosatt. Om båda föräldrarna är isländska medborgare och svaranden inte motsätter sig att saken prövas i Island föreligger också behörighet för en isländsk domstol. Därutöver har en isländsk domstol vid vissa speciella förhållanden rätt att förordna om interimistiska åtgärder rörande föräldramyndighet om svaranden eller barnet uppehåller sig i landet. I Island är frågan om vilket lands lag som skall tillämpas inte lagreglerad. Som huvudregel gäller dock att isländsk lag tillämpas.

Norge: Norska myndigheter har jurisdiktion i frågor om föräldraansvar, barnets boende och umgängesrätt med barn om svaranden är bosatt i Norge, om barnet är bosatt i Norge eller om frågan om föräldraansvaret eller umgängesrätten tidigare är avgjord i Norge (64 § barneloven). Norsk lag tillämpas i vårdnadsfall (66 § barneloven).

Sverige: Svensk domsrätt för vårdnadsfrågor utan samband med äktenskapsmål är inte lagreglerad. Enligt rättspraxis är svensk domstol behörig i vårdnadsfall om barnet har hemvist i Sverige. Svensk domstol har också ansetts vara behörig att pröva en talan om överflyttande av vårdnad även om barnet har hemvist utomlands under förutsättning att den svarande vårdnadshavaren har hemvist i Sverige. Det gäller i allt fall om en dom i saken meddelad i barnets hemvistland inte skulle erkännas eller vara verkställbar i Sverige.

Om barnets föräldrar har gemensam vårdnad men enbart den kärande vårdnadshavaren har hemvist i Sverige saknas svensk domsrätt oavsett om en utländsk dom i saken skulle erkännas eller inte. Att den av föräldrarna som inte har vårdnaden om barnet har hemvist i Sverige har inte heller ensamt ansetts tillräckligt för att svensk domsrätt skall föreligga såvida det inte är fråga om en gemensam ansökan om att vårdnad om barn skall vara gemensam. Lagvalsfrågan i vårdnadsfall är inte lagreglerad. Rättsutvecklingen har rört sig i riktning mot att det är lagen i barnets hemvistland som skall tillämpas.

I samtliga de nordiska länderna kommer frågan om erkännande av nordiska avgöranden i dessa frågor om vårdnad när det gäller barn som är under 16 år att regleras av erkännandebestämmelserna i 1980 års Europarådskonvention. För äldre barn får tillämpas respektive lands autonoma internationella erkännanderegler enligt följande. I redogörelsen bortses från de fall då domstolarna prejudiciellt tillmätt ett utländskt avgörande betydelse.

Danmark: Det finns inte etablerad rättspraxis för i vilken utsträckning utländska avgöranden erkänns i Danmark.

Finland: Nordiska och andra utländska vårdnadsavgöranden erkänns i Finland (24 och 25 §§ lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt). Erkännandet förutsätter inte ett särskilt förfarande för erkännande. Det är dock möjligt att få det fastställt att vårdnadsavgörandet erkänns i Finland. Fastställelsen meddelas av Helsingfors hovrätt. Om saken gäller verkställighet av ett utomnordiskt vårdnadsavgörande är en fastställelse obligatorisk och fastställelsen meddelas av Helsingfors hovrätt.

Island: Utländska avgöranden erkänns inte i Island.

Norge: Utländska avgöranden erkänns inte i Norge.

Sverige: Utländska avgöranden erkänns inte utan stöd i lag (jfr NJA 1974 s. 629). Lagstöd finns för de avgöranden som omfattas av Sveriges konventionen med Schweiz av den 15 januari 1936 om erkännande och verkställighet av domar och skiljedomar.

Det kan i sammanhanget anmärkas att verkställigheten av nordiska vårdnadsavgöranden utan samband med äktenskapsskillnadsfall garanteras genom i första hand 1977 års nordiska domskonvention. I förhållande till Island gäller dock fortfarande 1932 års nordiska domskonvention.

6.4 Föreslagen ändring av artikel 9

Artikel 9 reglerar vilket lands lag som skall tillämpas vid prövning av frågor som avses i artiklarna 7 och 8. I nuvarande lydelse av artikel 9 första stycket anges uttryckligen att frågor om bodelning och skadestånd alltid skall avgöras enligt den lag som enligt 3 § är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden.

Som konstaterats ovan är det inte längre i något nordiskt land möjligt att få skadestånd på grund av äktenskapsskillnad. Av den anledningen föreslås att ”skadestånd” stryks ur första stycket i artikel 8 (jämför avsnitt 6.2.1). Vid dessa förhållanden bör inte heller artikel 9 uppta ”skadestånd”. I den föreslagna lydelsen till artikel 9 har därför skadestånd utgått. I övrigt utgör föreslagna ändringar endast en minimal språklig modernisering av artikeln.

7 Förslag till ny artikel 8 a om litispendens

I sin nuvarande lydelse innehåller inte 1931 års nordiska äktenskapskonvention några uttryckliga regler om hur domstolarna skall förfara när mål om samma sak och mellan samma parter väcks vid domstolar i olika konventionsstater, s.k. litispendens.

Den föreslagna lydelsen av artikel 7 innehåller, till skillnad mot artikeln i dess nuvarande lydelse, alternativa domsrättsgrunder. Det kan således samtidigt i olika konventionsstater finnas behörighet för en myndighet att pröva en talan mellan samma parter om äktenskapsskillnad eller hemskillnad jämte i artikel 8 angivna accessoriska frågor. Samma yrkande mellan samma parter skulle därför samtidigt kunna vara anhängiga vid en domstol i skilda fördragsslutande stater. För att motverka att talan angående samma sak mellan samma parter förs samtidigt i flera länder och för att förhindra att det i de olika länderna avkunnas inbördes motstridiga domar som blir gällande i dessa länder föreslås nu uttryckliga bestämmelser om skyldighet för domstolarna att beakta en rättegång i annat nordiskt land.

Den vanligaste lösningen för litispendens-problematiken är att domstolen i enlighet med gällande lagstiftning avvisar den talan som väckts senare. Nämda lösning återfinns t.ex. i Bryssel II-förordningens artikel 11 (se avsnitt 4.2). Även i de ensartade lagar som införts i de nordiska länderna som en följd av 1977 års nordiska domskonvention finns en litispendensbestämmelse. I sak har den föreslagna nya artikeln 8 a i 1931 års nordiska äktenskapskonvention samma innebörd som artikel 11 i Bryssel II-förordningen.

Enligt första stycket i föreslagna artikel 8 a gäller att om en fråga enligt artikel 7 eller 8 väcks vid behörig myndighet i olika fördragsslutande stater mellan samma parter, skall den myndighet vid vilken frågan väckts senare självmant avvisa frågan till förmån för den andra myndigheten. Detta innebär att talan skall avvisas när det har fastställts att den myndighet vid vilken talan väckts först är behörig.

Om ett yrkande om hemskillnad eller äktenskapsskillnad enligt artikel 7 och ett eventuellt accessoriskt yrkande enligt artikel 8 är anhängigt vid behörig myndighet i en fördragsslutande stat, förhindrar detta enligt

föreslagna artikel 8 a att samma fråga som senare väcks mellan samma parter samtidigt prövas vid myndighet i en annan fördragsslutande stat. Såsom artikeln formulerats innebär den att en pågående handläggning av en accessorisk fråga om t.ex. vårdnad om barn också förhindrar att en självständig talan upptas vid annan domstol rörande samma fråga. Artikeln reglerar emellertid inte den situationen att en självständig talan om vårdnad är väckt när en accessorisk vårdnadsfråga anhängiggörs. I en sådan situation kan det dock finnas andra litispensregler som förhindrar ett upptagande av den accessoriska frågan.

I andra stycket av den föreslagna artikel 8 a jämföras en fråga om hemskillnad med en fråga om äktenskapsskillnad när det gäller litispens. Det innebär att ett redan anhängigt yrkande om hemskillnad eller äktenskapsskillnad förhindrar att ett yrkande om hemskillnad eller äktenskapsskillnad tas upp till prövning i en annan fördragsslutande stat. Möjligheten för en av makarna att effektivt blockera en skillnadssituation med en ansökan om hemskillnad torde vara marginell, eftersom hemskillnadstiden kan tillgodoräknas som betänketid i samband med prövning av ett yrkande om äktenskapsskillnad i en stat utan hemskillnadsinstitut.

8 Erkännande och verkställighet

8.1 Erkännande av dom enligt 1931 års nordiska äktenskapskonvention

Frågan om fortsatt tillämpning av gällande internordiska bestämmelser om erkännande och verkställighet nämns inte uttryckligen i Bryssel II-förordningen i anslutning till det nordiska undantaget i artikel 36.2. Erkännandefrågan är dock inkluderad i undantaget såsom en del av 1931 års äktenskapskonvention.

I nämnda artikel 36.2 stycke (c) föreskrivs att bestämmelserna om domstols behörighet i varje framtida överenskommelse mellan de medlemsstater som avgett den i artikelns stycke (a) avsedda förklaringen, och som gäller de frågor som regleras i Bryssel II-förordningen, skall vara i linje med Bryssel II-förordningens behörighetsregler. Bryssel II-förordningen innehåller således inte någon regel om att bestämmelserna om erkännande i 1931 års nordiska äktenskapskonvention skall vara i linje med motsvarande bestämmelse i Bryssel II-förordningen. Därmed torde erkännande av alla avgöranden som givits på basis av artiklarna 7 och 8 i den nordiska konvention även fortsättningsvis kunna erkännas jämlikt artikel 22 också av de medlemsstater som avgett den i artikel 36.2 (a) avsedda förklaringen, utan att artikel 22 dessförinnan av denna anledning behöver ändras. Ovan avsedda lagkraftvunna domar eller administrativa myndigheters beslut skall således utan någon stadfästelse vara gällande i alla de fördragsslutande staterna.

Enligt den gällande lydelsen av artikel 22 i den nordiska konventionen skall ett avgörande bl.a. enligt artiklarna 7 och 8 gälla i övriga stater utan särskild stadfästelse och utan prövning av avgörandets riktighet eller dess förutsättningar med hänsyn till hemvist eller medborgarskap i den ena eller andra av de fördragsslutande staterna. I nuvarande lydelse av

artikel 22 anges endast hemvist och medborgarskap som behörighetsgrundande. Eftersom den föreslagna lydelsen av artiklarna 7 och 8 innebär ändrad behörighet i förhållande till vad som gäller i dag, blir den nuvarande lydelsen av artikel 22 då otillräcklig. För att säkerställa att myndighetens behörighet inte får omprövas i något fall föreslås en språklig justering av denna artikel.

Artikel 22 i den nordiska konventionen innehåller även en bestämmelse om erkännande av dom om ogiltighet eller återgång av äktenskap mellan medborgare i fördragsslutande stat och som meddelats i en sådan stat. Bestämmelsen avser de facto domar meddelade i Danmark, Island eller Norge, eftersom äktenskap i Finland och Sverige alltid upplöses genom skilsmässa. Eftersom Bryssel II-förordningens bestämmelser om erkännande endast avser domar givna i stater bundna av nämnda förordning, gäller inte dess bestämmelser domar givna i Danmark, Island eller Norge. Detta innebär att Finland och Sverige, efter att Bryssel II-förordningen trätt i kraft, kan fortsätta erkänna domar om ogiltighet eller återgång av äktenskap i enlighet med artikel 22 i den nordiska konventionen även om en av eller bägge makarna som domen avser är bosatta i en stat bunden av Bryssel II-förordningen. Det förhållandet att Danmark senare kan komma att omfattas av Bryssel II-samarbetet innebär i detta avseende endast att danska myndigheter blir bundna av behörighetsreglerna i Bryssel II-regleringen. Förändringen kommer inte att ha någon inverkan på erkännandebestämmelsen i artikel 22.

8.2 Verkställighet

1931 års nordiska äktenskapskonvention innehåller inte några bestämmelser om verkställighet av domar. När det gäller avgöranden i äktenskapsmål torde detta dock sakna betydelse, eftersom s.k. statusavgöranden inte kan verkställas.

I de ensartade lagarna som införts i Danmark, Finland, Norge och Sverige med anledning av 1977 års nordiska domskonvention finns, som redovisats i avsnitt 4.3, bestämmelser om verkställighet av domar, däribland domar rörande vårdnadsfrågor.

Bryssel II-förordningen innehåller också regler för verkställighet (artiklarna 21–31). Dessa verkställighetsregler kommer att komma i konflikt med de nämnda ensartade lagarna. Finland och Sverige är enligt Bryssel II-förordningen skyldiga att sinsemellan tillämpa förordningens verkställighetsregler när det gäller domar avseende vårdnadsfrågor. Någon möjlighet till undantag för dessa länder att i stället för Bryssel II-förordningens regler få tillämpa domskonventionen ges inte enligt Bryssel II-förordningen. Motsvarande kommer att gälla för Danmark i den händelse Danmark kommer att delta i Bryssel II-samarbetet. I förhållandet mellan de stater som är bundna av Bryssel II-regleringen och de övriga staterna är dock de nordiska domskonventionerna gällande.

Överenskommelse den 25 februari 2000 om den nordiska äktenskapskonventionen

Prop. 2000/01:98
Bilaga 5

Överenskommelse mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om ändring av konventionen mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge undertecknad i Stockholm den 6 februari 1931 innehållande internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap

Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar har kommit överens om följande:

I

I artikel 8 i konventionen mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge undertecknad i Stockholm den 6 februari 1931 innehållande internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap skall följande ändringar göras:

I första stycket skall ordet ”underhållsskyldighet” utgå. I andra styckets första mening skall orden ”underhållsskyldighet eller” utgå. Andra styckets andra mening skall utgå.

II

För överenskommelsens tillämpning på Färöarna och Grönland kan det danska justitieministeriet efter förhandling med de övriga fördragsslutande staternas justitieministerier fastställa sådana undantag som de särskilda färöiska eller grönländska förhållandena kan ge anledning till.

III

De fördragsslutande staterna kan tillträda denna överenskommelse genom

- a) undertecknande utan förbehåll för ratifikation eller
- b) undertecknande med förbehåll för ratifikation i förening med efterföljande ratifikation.

Ratifikationshandlingarna deponeras hos det svenska utrikesdepartementet.

Överenskommelsen träder i kraft den första dagen i den månad som infaller två månader närmast efter det att överenskommelsen har tillträtts av alla de fördragsslutande staterna. Det svenska utrikesdepartementet underrättar de fördragsslutande staterna om deponeringen av ratifikationshandlingar och om tidpunkten för överenskommelsens ikraftträdande.

IV

Prop. 2000/01:98
Bilaga 5

Originalexemplaret till denna överenskommelse deponeras hos det svenska utrikesdepartementet som tillställer varje fördragsslutande stat en bestyrkt kopia därav.

Till bekräftelse på detta har undertecknade befullmäktigade ombud undertecknat denna överenskommelse.

Som skedde i Oslo den 25/2 2000, i ett exemplar på danska, finska, isländska, norska och svenska språken, och såvitt angår svenska språket i två texter, en för Sverige och en för Finland.

Överenskommelse den 25 februari 2000 om den nordiska indrivningskonventionen

Prop. 2000/01:98
Bilaga 6

Överenskommelse mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om ändring av konventionen mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge undertecknad i Oslo den 23 mars 1962 angående indrivning av underhållsbidrag

Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar har kommit överens om följande:

I

I konventionen mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge undertecknad i Oslo den 23 mars 1962 angående indrivning av underhållsbidrag skall följande ändringar göras:

Artikel 1 skall ha följande lydelse:

Lagakraftvunnen dom, administrativ myndighets beslut eller av sådan myndighet godkänd förbindelse, varigenom i en av de fördragsslutande staterna någon förpliktats eller utfäst sig att betala underhållsbidrag till make, förutvarande make, barn, styvbarn eller barnets mor, skall erkännas i de andra fördragsslutande staterna utan någon särskild stadfästelse.

Lagakraftvunnen dom, administrativ myndighets beslut, av sådan myndighet godkänd förbindelse eller annan skriftlig förbindelse, varigenom i en av de fördragsslutande staterna någon förpliktats eller utfäst sig att betala sådant bidrag och som kan verkställas i den staten, skall på begäran omedelbart verkställas i annan fördragsslutande stat. Detsamma skall gälla sådan ännu icke lagakraftvunnen dom och sådant av rätten eller domaren meddelat beslut som kan verkställas lika med lagakraftvunnen dom.

Artikel 2 andra stycket skall ha följande lydelse:

Skall verkställigheten äga rum i annan fördragsslutande stat än den, där framställning gjorts efter vad i första stycket sägs, översändes framställningen till förstnämnda stat. I sådant fall översändes och mottages framställningen:

i *Danmark* av statsamtet (i Köpenhamn Overpraesidiet), eller, om ovisshet råder angående behörig statsamt, av Justitsministeriet;
i *Finland* av vederbörande utmätningsman, eller, om ovisshet råder angående behörig utmätningsman, av Justitieministeriet;
i *Island* av Justitieministeriet;
i *Norge* av folketrygdkontoret for utenlandssaker; samt
i *Sverige* av vederbörande kronofogdemyndighet, eller, om ovisshet råder angående behörig kronofogdemyndighet, av Riksskatteverket.

Den myndighet som skall verkställa indrivningen får, om så anses erforderligt, kräva bevis för att domen, beslutet eller förbindelsen uppfyller de i artikel 1 andra stycket för verkställighet stadgade villkoren. Sådant bevis utfärdas, i den stat där domen eller beslutet meddelades eller förbindelsen ingicks, av den myndighet som anges i artikel 2 andra stycket.

I konventionen skall införas en ny artikel 6 a med följande lydelse:

Denna konvention hindrar inte att erkännande eller verkställighet grundas på en annan internationell konvention som gäller mellan de berörda staterna eller på lagen i den stat där frågan om erkännande eller verkställighet uppkommer.

II

För överenskommelsens tillämpning på Färöarna och Grönland kan det danska justitieministeriet efter förhandling med de övriga fördragsslutande staternas justitieministerier fastställa sådana undantag som de särskilda färöiska eller grönländska förhållandena kan ge anledning till.

III

De fördragsslutande staterna kan tillträda denna överenskommelse genom

- a) undertecknande utan förbehåll för ratifikation eller
- b) undertecknande med förbehåll för ratifikation i förening med efterföljande ratifikation.

Ratifikationshandlingarna deponeras hos det norska utrikesdepartementet.

Överenskommelsen träder i kraft den första dagen i den månad som infaller två månader närmast efter det att överenskommelsen har tillträtts av alla de fördragsslutande staterna. Det norska utrikesdepartementet underrättar de fördragsslutande staterna om deponeringen av ratifikationshandlingar och om tidpunkten för överenskommelsens ikraftträdande.

IV

Denna överenskommelse tillämpas även på sådana avgöranden och avtal enligt artikel 1 som har meddelats eller ingåtts innan överenskommelsen träder i kraft.

Originalexemplaret till denna överenskommelse deponeras hos det norska utrikesdepartementet som tillställer varje fördragsslutande stat bestyrkt kopia därav.

Till bekräftelse på detta har undertecknade befullmäktigade ombud undertecknat denna överenskommelse.

Som skedde i Oslo den 25/2 2000, i ett exemplar på danska, finska, isländska, norska och svenska språken, och såvitt angår svenska språket i två texter, en för Sverige och en för Finland.

Kommentar till överenskommelserna den 25 februari 2000

Prop. 2000/01:98
Bilaga 7

1. Artikel 8 i Konvensjon 6 februar 1931 mellom Norge, Danmark, Finland, Island og Sverige inneholdende internasjonal-privatrettslige bestemmelser om ekteskap, adopsjon og vergemål bør endres. I art 8 (1) heter det at spørsmål om bl a underholdsbidrag til barn og ektefelle kan tas opp i forbindelse med krav om separasjon eller skilsmisse. Art 8 (2) åpner for at bidragsspørsmål kan tas opp også etter at separasjon eller skilsmisse er gitt. Slike senere saker om underholdsbidrag skal reises i den stat hvor den ektefelle som kravet reises mot, er bosatt. Men underholdsbidrag kan ikke fastsettes eller endres dersom dette ville stride mot loven i det landet der separasjon eller skilsmisse ble gitt. Reglene i art 8 (2) gjør det unødvendig tungvint (og i enkelte saker umulig) for bidragsberettigede å få fastsatt eller endret bidrag. For barnebidrag gjelder dessuten reglene i konvensjonen bare der barnets foreldre har vært gift med hverandre, og medfører derfor ulike regler for barn født i og utenfor ekteskap. På denne bakgrunn foreslås det å oppheve regelen om underholdsbidrag i familierettskonvensjonen art 8.

2. Alle de nordiske land har tiltrådt konvensjon om domsmyndighet og fullbyrding av dommer i sivile og kommersielle saker, vedtatt i Lugano 16 september 1988. De nordiske EU-landene har også tiltrådt konvensjon om domsmyndighet og fullbyrding av rettsavgjørelser i sivile saker, herunder handelssaker, utferdiget i Brussel 27 september 1968. Dette medfører at mellom de nordiske land som er medlemmer i EU kommer jurisdiksjon i bidragsaker til å reguleres av Brusselkonvensjonen. Mellom landene som ikke er medlem av EU samt mellom et slikt land på den ene side og et EU-land på den annen side kommer jurisdiksjonen til å bli regulert av Luganokonvensjonen. Reglene er de samme i de to konvensjonene og innebærer at bidragsaker kan anlegges i saksøktes bostedsland (art 2) og der bidragsberettigede bor eller oppholder seg fast (art 5 (2)). Art 5 (2) åpner videre for at spørsmål om underholdsplikt kan avgjøres i en ekteskaps- eller farskapssak eller en sak om personlig status, ved den domstol som i følge sin egen lovgivning har kompetanse i saken, unntatt når kompetansen bare grunner seg på statsborgerskapet til en av partene. Når det gjelder denne utvidede jurisdiksjonen vil man altså falle tilbake på det enkelte nordiske lands nasjonale lovgivning.

I Danmark kan statsamtet pålegge den forelderen som ikke oppfyller forsørgelsesplikten overfor et barn å betale bidrag til barnets underhold (barnebidrag), jf lov om børns § 13 stk. 2. Det kan ikke treffes avgjørelser om barnebidrag i forbindelse med en separasjons- eller skilsmissesak, en foreldremyndighets- eller samværsak eller en farskapssak.

I forbindelse med separasjon eller skilsmisse bestemmes det om hvorvidt det skal påhvile en ektefelle plikt til å yte bidrag til den andre ektefelles underhold, jf lov om ægteskaps indgåelse og opløsning § 49. Inngår ektefellene ikke selv avtale om dette, avgjør retten spørsmålet om bidragsplikt, herunder spørsmålet om varighet av bidragsplikten, mens

statsamtet fastsetter bidragets størrelse, jf ægteskabsloven § 50. Internasjonale kompetanseregler finnes i retsplejelovens § 448 c.

Prop. 2000/01:98
Bilaga 7

I Finland kan krav om bidrag for barn født utenfor ekteskap tas opp i forbindelse med farskapssaken. Bestemmelsene om jurisdiksjon finnes i § 23 lagen ang. vissa familjerättsliga förhållanden av internationell natur (379/1929). Det finnes ingen uttrykkelige regler om domstolens internasjonale kompetanse til å ta opp bidragsspørsmål, d v s barnbidrag eller ektefellebidrag i forbindelse med skilsmisssaker eller saker om foreldreansvar. I juridisk teori antas det at domstolen har kompetanse dersom den har kompetanse i skilsmisssaken eller i saken om foreldreansvar. Bestemmelsene om jurisdiksjon i skilsmisssaken finnes i § 8 lagen ang. vissa familjerättsliga förhållanden av internationell natur. I den utstrekning jurisdiksjonsbestemmelsen i Brussel- og Lugano-konvensjonens artikkel 5 para 2 tillater det, kan et bidragsspørsmål også tas opp i de tilfeller der domstolens jurisdiksjon i skilsmisssaken baserer seg på artikkel 7 i den nordiske familierettskonvensjonen. Når et krav om underhold for et barn tas opp i forbindelse med en sak om foreldreansvar (vårdnad) finnes reglene om jurisdiksjon i §§ 19 og 20 i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt (361/1983).

Oppfyller en av foreldrene på Island ikke forsørgelsesplikten overfor et barn, kan sysselmanen pålegge denne forelderen å betale bidrag til barnets underhold (barnebidrag) jf barneloven (20/1992) § 10 første ledd. Det kan ikke treffes avgjørelser om barnebidrag i forbindelse med en separasjons- eller skilsmisssak, en foreldremyndighets- eller samværsak eller en farskapssak.

I forbindelse med separasjon, og i unntakstilfeller etter skilsmisse, treffes det bestemmelse om hvorvidt det skal påhvile en ektefelle plikt til å yte bidrag til den andre ektefelles underhold, jf ekteskapsloven (31/1993) § 50. Inngår ektefellene ikke selv avtale om dette, avgjør retten eller sysselmanen spørsmålet om bidragsplikt, mens sysselmanen alltid fastsetter ektefellebidragets størrelse, jf ekteskapsloven § 51 første ledd.

Reglene om de islandske domstolers internasjonale kompetanse finnes i barnelovens § 41 og § 56 og i ekteskapslovens § 114. Reglene om de islandske forvaltningsmyndigheters internasjonale kompetanse finnes i barnelovens § 65 og ekteskapslovens § 123.

I Norge finnes reglene om de norske domstolers internasjonale kompetanse i saker om barnebidrag i lov om barn og foreldre (8 april 1981 nr 7) kap. 8, §§ 63, 64 og 65. Domstolene kan behandle saker om barnebidrag i forbindelse med sak om farskap, i sak om foreldreansvar, barnets bosted eller samværsrett, eller når en av partene i en bidragssak eller barnet er bosatt i Norge.

Regler om norske domstolers kompetanse i saker om ektefellebidrag følger av tvistemålsloven (13 august 1915 nr 6) §§ 419 a og 421. Reglene innebærer at den domstol som har kompetanse i skilsmisssaken også har kompetanse til å behandle krav om ektefellebidrag. De norske

I Sverige kan domstolen ta opp spørsmål om barnebidrag i forbindelse med en skilsmisssak, jf 3 kap. 6 § lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap. Det antas videre at domstolen uten særskilt hjemmel kan ta opp spørsmålet om bidragsplikt mellom ektefeller i slike saker. Bestemmelser om domstolens kompetanse i skilsmisssaker finnes i 3 kap. 2 og 3 §§ i 1904 års lag.

I følge lovens 3 kap 12 § kan svensk domstol fatte midlertidige beslutninger om underhold til ektefelle og barn selv når en skilsmisssak er anlagt i en utenlandsk stat. Det følger av rettspraksis at spørsmålet om underhold til barn også kan tas opp i forbindelse med saker om foreldreansvar (vårnads), forutsatt at domstolen er kompetent når det gjelder foreldreansvaret. Det samme gjelder i farskapsaker. Rekkevidden av domstolens internasjonale kompetansen i saker om foreldreansvar (vårnadsfrågor) følger av rettspraksis, unntatt når et slikt spørsmål blir tatt opp i tilknytning til en skilsmisssak. Da følger kompetansen av bestemmelsene i kap. 3, 6 og 12 §§ i 1904 års loven. Regler om domstolens internasjonale kompetanse i farskapsaker finnes i § 4 i lagen (1985:367) om internationella faderskapsfrågor.

3. Når man tar ut regelen om bidrag fra konvensjonens art 8, betyr det at bidragsavgjørelser heller ikke omfattes av anerkjennelsesregelen i art 22. Brussel- og Lugano-konvensjonene har en anerkjennelsesregel i art 26, men i art 27 er det omfattende unntak fra denne anerkjennelsesplikten. Mellom de nordiske land er det ønskelig å ha en mer absolutt anerkjennelsesregel. Det foreslås derfor å ta inn en regel om anerkjennelse i konvensjon 23 mars 1962 mellom Norge, Danmark, Finland, Island og Sverige om inndrivning av underholdsbidrag art 1. De nordiske landene får dermed plikt til å anerkjenne underholdsavgjørelser fra andre nordiske land på linje med landets egne avgjørelser. Den nye regelen vil - i motsetning til art 22 - også omfatte bidrag til barn født utenfor ekteskap.

4. Den nye regelen i art 6 a har sitt forbilde i Haagkonvensjon av 2 oktober 1973 om anerkjennelse og fullbyrding av bidragsavgjørelser art 23 samt Brussel- og Luganokonvensjonen art 57. Bestemmelsen tar sikte dels på situasjoner der anerkjennelse eller fullbyrding ikke kan skje etter inndrivingskonvensjonen, men kan skje etter regler i andre konvensjoner som gjelder mellom de berørte statene eller etter regler i nasjonal rett, og dels på situasjoner der slike andre regler er mer fordelaktige enn reglene i inndrivingskonvensjonen for den som søker anerkjennelse eller fullbyrding. Bestemmelsen kan få betydning spesielt i saker der en avgjørelse ikke er rettskraftig og derfor ikke kan anerkjennes etter inndrivingskonvensjonen.

5. Inndrivingskonvensjonen art 1 (2) har i dag en regel om at fullbyrding av en bidragsavgjørelse ikke kan kreves dersom det i full-

byrdelseslandet er fastsatt et lavere bidrag eller avgjort at underholdsplikt ikke foreligger. Dette innebærer et omfattende unntak fra fullbyrdingsplikten i de tilfeller en avgjørelse i fullbyrdelseslandet senere er blitt endret i en annen kontraherende stat. Regelen foreslås derfor opphevet.

Selv uten en uttrykkelig bestemmelse i konvensjonen anses det klart at anerkjennelse eller fullbyrdelse av en avgjørelse eller avtale ikke kan kreves dersom den strider mot en senere avgjørelse eller avtale i samme sak mellom de samme parter som er gyldig i den stat hvor anerkjennelse eller fullbyrdelse kreves.

6. Den nordiske familierettskonvensjonen inneholder en lovvalgsregel i art 9. Når reglene om underholdsbidrag tas ut av art 8, vil man ikke ha noen konvensjonsfestet lovvalgsregel for disse sakene. Heller ikke Brussel- og Luganokonvensjonene inneholder lovvalgsregler på dette området. Lovvalg i bidragssaker vil derfor heretter avgjøres i henhold til hvert enkelt lands lovvalgsregler.

7. Ved endringen av artikkel 1 i inndrivingskonvensjonen er terminologien modernisert uten at det materielle innhold er endret. Ordet "barn" erstatter uttrykkene "barn i ekteskap", "adoptivbarn" og "barn utenfor ekteskap" som er brukt i gjeldende konvensjons artikkel 1.

8. Det følger av alminnelige internasjonal-privatrettslige prinsipper at dersom en sak er bragt inn for en domstol eller annen myndighet med avgjørelseskompetanse etter familierettskonvensjonen før denne overenskomstens ikrafttredelse, medfører ikke ikrafttredelsen av denne overenskomst at kompetansen tapes.

1 Förslag till lag om ändring i förordningen (1931:429) om
vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap,
adoption och förmynderskap

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (1931:429) om vissa
internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och för-
mynderskap

dels att 7–9 och 22 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i förordningen skall införas en ny paragraf, 8 a §, av
följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §

*Yrkande om hemskillnad eller
äktenskapsskillnad mellan
medborgare i fördragsslutande
stat upptages i den stat, där båda
makarna hava hemvist eller där de
senast haft hemvist samtidigt och
endera alltjämt är bosatt.*

*Ett yrkande om hemskillnad
eller äktenskapsskillnad mellan
makar som är medborgare och har
hemvist i en fördragsslutande stat
tas upp i den stat där*

1. makarna har sitt hemvist,

*2. makarna senast hade hemvist
samtidigt och en av dem
fortfarande är bosatt,*

3. makarna är medborgare,

4. svaranden har sitt hemvist,

*5. någon av makarna har sitt
hemvist, om en ansökan om
hemskillnad eller äktenskapsskill-
nad är gemensam,*

*6. käranden har sitt hemvist, om
han eller hon varit bosatt där i
minst ett år omedelbart innan
ansökningen gjordes eller*

*7. käranden är medborgare och
har sitt hemvist, om han eller hon
varit bosatt där i minst sex
månader omedelbart innan ansök-
ningen gjordes.*

*Kan yrkandet ej enligt första
stycket upptagas i någon av stater-
na, må yrkandet väckas i stat, där
endera maken är medborgare.*

*Ett yrkande om äktenskapsskill-
nad på grund av hemskillnad kan
även tas upp i den stat där beslutet
om hemskillnad har meddelats.*

*Yrkande om äktenskapsskillnad
på grund av hemskillnad må
städse väckas i stat, där båda
makarna äro medborgare.*

8 §

I samband med yrkande om hemskillnad eller äktenskapsskillnad *må jämväl* av samma eller annan myndighet prövas frågor om tillfälligt hävande av sammanlevnaden, bodelning, skadestånd, underhållsskyldighet samt vårdnad om barn.

I samband med *ett* yrkande om hemskillnad eller äktenskapsskillnad *får också* av samma eller annan myndighet prövas frågor om tillfälligt hävande av sammanlevnaden *och* bodelning. Även *frågor om vårdnad om barn, barns boende och umgänge med barn får prövas, om*

1. barnet är makarnas gemensamma och

2. barnet har sitt hemvist i den stat där yrkandet om hemskillnad eller äktenskapsskillnad tas upp.

Om barnet inte har sitt hemvist i den stat där yrkandet om hemskillnad eller äktenskapsskillnad tas upp, får frågor om vårdnad om barn, barnets boende och umgänge med barn ändå tas upp där, om

1. barnet har sitt hemvist i en fördragsslutande stat,

2. barnet är makarnas gemensamma och åtminstone en av makarna har vårdnaden om det,

3. makarna har godtagit att frågan prövas i den stat där yrkandet om äktenskapsskillnad eller hemskillnad tas upp samt

4. frågans prövning i den staten är till barnets bästa.

Yrkande, som senare väckes angående underhållsskyldighet eller vårdnad om barn, upptages i stat, där den, mot vilken talan riktas, har hemvist, även om yrkandet avser ändring av beslut, som meddelats i annan stat. Kan enligt lagen i stat, där hemskillnad eller äktenskapsskillnad meddelats, underhållsbidrag till hemskild eller frånskild make ej vidare utdömas eller höjas utöver förut bestämt belopp, må yrkande om sådant bidrag eller höjning därav ej upptagas i någon av de övriga staterna.

8 a §

Om en fråga enligt 7 eller 8 § väcks vid behörig myndighet i olika fördragsslutande stater mellan samma parter, skall den myndighet vid vilken frågan väckts senare självmant avvisa frågan till förmån för den andra myndigheten.

Vid tillämpning av första stycket skall en fråga om hemskillnad och en fråga om äktenskapsskillnad anses vara samma fråga.

9 §

Vid prövning av frågor, som avses i 7 och 8 §§, användes i

Vid prövning av frågor, som avses i 7 och 8 §§, tillämpas i

varje stat där gällande lag. Frågor om bodelning *och skadestånd skola* dock *städse* avgöras *efter* den lag, som enligt 3 § är tillämplig *å* makarnas förmögenhetsförhållanden.

Hemskillnad, som vunnits i en av staterna, medför i de övriga samma rätt att *erhålla* äktenskapskillnad, som om den vunnits i den staten.

I fördragsslutande stat, där regler om hemskillnad saknas men där äktenskapsskillnad i vissa fall skall föregås av betänketid *äga* makar, som vunnit hemskillnad i annan fördragsslutande stat och därefter *levat* åtskilda under en tid motsvarande sådan betänketid samt *ej* återupptagit sammanlevnaden, *erhålla* äktenskapsskillnad utan föregående betänketid.

varje stat där gällande lag. Frågor om bodelning *skall* dock *alltid* avgöras *enligt* den lag, som enligt 3 § är tillämplig *på* makarnas förmögenhetsförhållanden.

Hemskillnad, som vunnits i en av staterna, medför i de övriga samma rätt att *få* äktenskapskillnad, som om den vunnits i den staten.

I *en* fördragsslutande stat, där regler om hemskillnad saknas men där äktenskapsskillnad i vissa fall skall föregås av betänketid *har* makar, som vunnit hemskillnad i annan fördragsslutande stat och därefter *levt* åtskilda under en tid motsvarande sådan betänketid samt *inte* återupptagit sammanlevnaden, *rätt att få* äktenskapskillnad utan föregående betänketid.

22 §

Lagakraftvunnen dom eller administrativ myndighets beslut, som i en av staterna meddelats jämlikt 5, 7, 8, 11, 13, 14, 15, 19 eller 21 §, skall gälla i övriga stater utan särskild stadfästelse och utan prövning av avgörandets riktighet eller *av dess förutsättningar med hänsyn till hemvist eller medborgarskap i den ena eller andra av de fördragsslutande staterna*. Detsamma gäller lagakraftvunnen dom som meddelats i en av staterna och avser ogiltighet eller återgång av äktenskap mellan medborgare i fördragsslutande stat.

Lagakraftvunnen dom eller administrativ myndighets beslut, som i en av staterna meddelats jämlikt 5, 7, 8, 11, 13, 14, 15, 19 eller 21 §, skall gälla i övriga stater utan särskild stadfästelse och utan prövning av avgörandets riktighet eller *myndighetens behörighet*. Detsamma gäller lagakraftvunnen dom som meddelats i en av staterna och avser ogiltighet eller återgång av äktenskap mellan medborgare i fördragsslutande stat.

1. Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer. Lagen får sättas i kraft i förhållande till ett eller flera av de nordiska länderna.

2. Föreskrifterna i 7 och 8 §§ medför inte att svensk domstols behörighet går förlorad i en fråga som väckts vid domstolen före ikraftträdandet.

3. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för en talan som har väckts före ikraftträdandet.

4. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för avgöranden som har meddelats före ikraftträdandet.

Prop. 2000/01:98
Bilaga 8

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1962:512) om indrivning i Sverige av underhållsbidrag, fastställda i Danmark, Finland, Island eller Norge

Härigenom föreskrivs att 1 och 3 §§ lagen (1962:512) om indrivning i Sverige av underhållsbidrag, fastställda i Danmark, Finland, Island eller Norge skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Lagakraftvunnen dom, administrativ myndighets beslut eller skriftlig förbindelse, varigenom i Danmark, Finland, Island eller Norge någon förpliktats eller utfäst sig att *utgiva underhållsbidrag till make, förutvarande make, barn i äktenskap, styvbarn, barn utom äktenskap eller moder till sådant barn och vara verkställighet kan vinnas i den stat, där domen eller beslutet meddelades eller förbindelsen ingicks*, skall på begäran omedelbart verkställas här i riket efter vad nedan sägs. *Det samma* skall gälla sådan i Danmark, Finland, Island eller Norge meddelad ännu *icke* lagakraftvunnen dom och sådant i någon av dessa stater av rätten, domaren eller överexekutor meddelat beslut, som kan verkställas lika med lagakraftvunnen dom.

Föreslagen lydelse

1 §

Lagakraftvunnen dom, administrativ myndighets beslut eller av sådan myndighet godkänd förbindelse, varigenom i Danmark, Finland, Island eller Norge någon förpliktats eller utfäst sig att betala underhållsbidrag till make, förutvarande make, barn, styvbarn eller barnets mor, skall erkännas här i landet utan någon särskild stadfästelse.

Lagakraftvunnen dom, administrativ myndighets beslut, av sådan myndighet godkänd förbindelse eller annan skriftlig förbindelse, varigenom i Danmark, Finland, Island eller Norge någon förpliktats eller utfäst sig att *betala sådant bidrag och som kan verkställas i den staten*, skall på begäran omedelbart verkställas här i landet. *Detsamma* skall gälla sådan ännu icke lagakraftvunnen dom och sådant av rätten eller domaren meddelat beslut som kan verkställas lika med lagakraftvunnen dom.

3 §

Den myndighet som skall verkställa indrivningen *äger*, om så

Den myndighet som skall verkställa indrivningen *får*, om så

anses erforderligt, kräva bevis, att domen, beslutet eller förbindelsen uppfyller i 1 § *första* stycket för verkställighet stadgade *villkor*. *Bevis* utfärdas i den stat, där domen eller beslutet meddelades eller förbindelsen ingicks, av myndighet som i 2 § tredje stycket *sägs*.

Har underhållsbidraget icke i domen, beslutet eller förbindelsen fastställts till bestämt belopp eller avser framställning om verkställighet högre belopp än som fastställts, må ock bevis om bidragets storlek krävas enligt vad i första stycket stadgas.

anses erforderligt, kräva bevis *för* att domen, beslutet eller förbindelsen uppfyller *de* i 1 § *andra* stycket för verkställighet stadgade villkoren. *Sådant bevis* utfärdas, i den stat där domen eller beslutet meddelades eller förbindelsen ingicks, av *den* myndighet som *anges* i 2 § tredje stycket.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

Förteckning över remissinstanserna

Prop. 2000/01:98
Bilaga 9

Efter remiss har yttrande över promemoriorna avgetts av Svea hovrätt, Malmö tingsrätt, Kammarrätten i Stockholm, Länsrätten i Stockholms län, Domstolsverket, Riksskatteverket, Riksförsäkringsverket, Försäkringskassan, Socialstyrelsen, Juridiska fakultetsnämnden vid Lunds universitet, Sveriges Domareförbund, Sveriges Advokatsamfund och Föreningen Svenskar i Världen.

1 Förslag till lag med kompletterande bestämmelser till Bryssel II-förordningen

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Denna lag kompletterar rådets förordning (EG) nr 1347/2000 av den 29 maj 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar för makars gemensamma barn (Bryssel II-förordningen).

2 § Vid den handläggning som avses i artiklarna 22–24 skall hovrätten bestå av en lagfaren domare.

För det förfarande som avses i artikel 26 gäller rättegångsbalkens regler om överklagande av tingsrätts beslut i tillämpliga delar, om inte förordningen föreskriver något annat. En sådan ansökan om ändring som avses i artikel 26.4 skall göras skriftligen. Den skall ha kommit in till hovrätten inom fyra veckor från den dag då beslutet meddelades.

En domare som har handlagt ett mål enligt artiklarna 22–24 är jävig att handlägga mål om samma sak enligt artikel 26.

3 § För det förfarande som avses i artikel 27 gäller rättegångsbalkens regler om överklagande av hovrätts beslut i tillämpliga delar, om inte förordningen föreskriver något annat. Talan får inte komma under Högsta domstolens prövning utan att Högsta domstolen har meddelat sökanden prövningstillstånd enligt 54 kap. 10 § rättegångsbalken.

4 § Om en ansökan om verkställbarhetsförklaring bifalls, får det utländska avgörandet verkställas enligt 21 kap. föräldrabalken. Ett avgörande om rättegångskostnader verkställs dock enligt utsökningsbalken.

Verkställigheten får ske först när den frist för att ansöka om ändring som avses i artikel 26.5 har löpt ut eller när ett beslut har meddelats med anledning av att ändring har sökts.

För verkställigheten gäller vad som är föreskrivet om verkställighet av svensk domstols avgörande i motsvarande fall.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap

Prop. 2000/01:98
Bilaga 10

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap skall införas en ny paragraf, 7 kap. 6 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

6 §

Särskilda bestämmelser finns i rådets förordning (EG) nr 1347/2000 av den 29 maj 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar för makars gemensamma barn.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001.

3 Förslag till lag om ändring i lagen (1973:943) om erkännande av vissa utländska äktenskapsskillnader och hemskillnader

Prop. 2000/01:98
Bilaga 10

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1973:943) om erkännande av vissa utländska äktenskapsskillnader och hemskillnader skall införas en ny paragraf, 12 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 §

Särskilda bestämmelser finns i rådets förordning (EG) nr 1347/2000 av den 29 maj 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar för makars gemensamma barn.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001.

4 Förslag till lag om ändring i lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område

Prop. 2000/01:98
Bilaga 10

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område skall införas en ny paragraf, 7 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 a §

Särskilda bestämmelser finns i rådets förordning (EG) nr 1347/2000 av den 29 maj 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar för makars gemensamma barn.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001.

5 Förslag till lag om ändring i lagen (1989:14) om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn

Prop. 2000/01:98
Bilaga 10

Häri genom föreskrivs att 1 § lagen (1989:14) om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §²

Bestämmelserna i 2–10, 13–21 och 23 §§ tillämpas i förhållande till stater som har tillträtt den i Luxemburg d. 20 maj 1980 dagtecknade konventionen om erkännande och verkställighet av avgöranden rörande vårdnad om barn samt om återställande av vård av barn (Europarådskonventionen). Bestämmelserna tillämpas dock ej i förhållande till Danmark, Finland, Island eller Norge i den mån särskilda bestämmelser gäller.

Bestämmelserna i 2–4 och 11–23 §§ tillämpas i förhållande till stater som har tillträtt den i Haag d. 25 okt. 1980 dagtecknade konventionen om de civila aspekterna på internationella bortföranden av barn (Haagkonventionen).

Regeringen får, under förutsättning av ömsesidighet, föreskriva att lagens bestämmelser om erkännande och verkställighet av vårdnadsavgöranden m.m. eller lagens bestämmelser om överflyttning av barn skall tillämpas även i förhållande till en stat som inte har tillträtt Europarådskonventionen eller Haagkonventionen.

Särskilda bestämmelser finns i rådets förordning (EG) nr 1347/2000 av den 29 maj 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar för makars gemensamma barn.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001.

² Senaste lydelse 1993:212.

6 Förslag till lag om ändring i förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap

Prop. 2000/01:98
Bilaga 10

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap

dels att 7–9 och 22 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i förordningen skall införas en ny paragraf, 8 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §¹

Yrkande om hemskillnad eller äktenskapsskillnad mellan *medborgare i fördragsslutande stat upptages i den stat, där båda makarna hava hemvist eller där de senast haft hemvist samtidigt och endera alltjämt är bosatt.*

Ett yrkande om hemskillnad eller äktenskapsskillnad mellan makar som är medborgare och har hemvist i en fördragsslutande stat tas upp i den stat där

1. makarna har sitt hemvist,

2. makarna senast hade hemvist samtidigt och en av dem fortfarande är bosatt,

3. makarna är medborgare,

4. svaranden har sitt hemvist,

5. någon av makarna har sitt hemvist, om en ansökan om hemskillnad eller äktenskapsskillnad är gemensam,

6. käranden har sitt hemvist, om han eller hon varit bosatt där i minst ett år omedelbart innan ansökningen gjordes, eller

7. käranden är medborgare och har sitt hemvist, om han eller hon varit bosatt där i minst sex månader omedelbart innan ansökningen gjordes.

Kan yrkandet ej enligt första stycket upptagas i någon av staterna, må yrkandet väckas i stat, där endera maken är medborgare.

Ett yrkande om äktenskapsskillnad på grund av hemskillnad kan även tas upp i den stat där beslutet om hemskillnad har meddelats.

Yrkande om äktenskapsskillnad på grund av hemskillnad må städse väckas i stat, där båda makarna äro medborgare.

¹ Senaste lydelse 1954:35.

8 §

I samband med yrkande om hemskillnad eller äktenskapsskillnad *må jämväl* av samma eller annan myndighet prövas frågor om tillfälligt hävande av sammanlevnaden, bodelning, *skadestånd, underhållsskyldighet samt vårdnad* om barn.

Yrkande, som senare väckes angående underhållsskyldighet eller vårdnad om barn, upptages i stat, där den, mot vilken talan riktas, har hemvist, även om yrkandet avser ändring av beslut, som meddelats i annan stat. Kan enligt lagen i stat, där hemskillnad eller äktenskapsskillnad meddelats, underhållsbidrag till hemskild eller frånskild make ej vidare utdömas eller höjas utöver förut bestämt belopp, må yrkande om sådant bidrag eller höjning därav ej upptagas i någon av de övriga staterna.

I samband med *ett* yrkande om hemskillnad eller äktenskapsskillnad *får också* av samma eller annan myndighet prövas frågor om tillfälligt hävande av sammanlevnaden *och* bodelning. Även frågor om vårdnad om barn, barns boende och umgänge med barn får prövas, om

1. barnet är makarnas gemensamma och

2. barnet har sitt hemvist i den stat där yrkandet om hemskillnad eller äktenskapsskillnad tas upp.

Om barnet inte har sitt hemvist i den stat där yrkandet om hemskillnad eller äktenskapsskillnad tas upp, får frågor om vårdnad om barn, barnets boende och umgänge med barn ändå tas upp där, om

1. barnet har sitt hemvist i en fördragsslutande stat,

2. barnet är makarnas gemensamma och åtminstone en av makarna har vårdnaden om det,

3. makarna har godtagit att frågan prövas i den stat där yrkandet om äktenskapsskillnad eller hemskillnad tas upp och

4. frågans prövning i den staten är till barnets bästa.

8 a §

Om en talan angående en fråga enligt 7 eller 8 § väcks vid behörig myndighet i olika fördragsslutande stater mellan samma parter, skall den myndighet vid vilken talan väckts senare självmant avvisa talan till förmån för den andra myndigheten.

Vid tillämpning av första stycket skall en fråga om hemskillnad och en fråga om äktenskapsskillnad anses vara samma fråga.

9 §²

Vid prövning av frågor, som avses i 7 och 8 §§, *användes* i varje stat där gällande lag. Frågor om bodelning *och skadestånd skola dock städse* avgöras *efter* den lag, som enligt 3 § är tillämplig *å* makarnas förmögenhetsförhållanden.

Hemskillnad, som vunnits i en av staterna, medför i de övriga samma rätt att *erhålla* äktenskapskillnad, som om den vunnits i den staten.

I fördragsslutande stat, där regler om hemskillnad saknas men där äktenskapsskillnad i vissa fall skall föregås av betänketid *äga* makar, som vunnit hemskillnad i annan fördragsslutande stat och därefter *levat* åtskilda under en tid motsvarande sådan betänketid samt *ej* återupptagit sammanlevnaden, *erhålla* äktenskapsskillnad utan föregående betänketid.

Vid prövning av frågor som avses i 7 och 8 §§ *tillämpas* i varje stat där gällande lag. Frågor om bodelning *skall dock alltid* avgöras *enligt* den lag som enligt 3 § är tillämplig *på* makarnas förmögenhetsförhållanden.

Hemskillnad som vunnits i en av staterna medför i de övriga samma rätt att *få* äktenskapsskillnad som om den vunnits i den staten.

I *en* fördragsslutande stat där regler om hemskillnad saknas men där äktenskapsskillnad i vissa fall skall föregås av betänketid *har* makar, som vunnit hemskillnad i *en* annan fördragsslutande stat och därefter *levt* åtskilda under en tid motsvarande sådan betänketid samt *inte* återupptagit sammanlevnaden, *rätt att få* äktenskapsskillnad utan föregående betänketid.

22 §³

Lagakraftvunnen dom eller administrativ myndighets beslut, som i en av staterna meddelats *jämlikt* 5, 7, 8, 11, 13, 14, 15, 19 eller 21 §, skall gälla i övriga stater utan särskild stadfästelse och utan prövning av avgörandets riktighet eller *av dess förutsättningar med hänsyn till hemvist eller medborgarskap i den ena eller andra av de fördragsslutande staterna*. Detsamma gäller lagakraftvunnen dom som meddelats i en av staterna och avser ogiltighet eller återgång av äktenskap mellan medborgare i fördragsslutande stat.

Lagakraftvunnen dom eller administrativ myndighets beslut, som i en av staterna meddelats *enligt* 5, 7, 8, 11, 13, 14, 15, 19 eller 21 §, skall gälla i övriga stater utan särskild stadfästelse och utan prövning av avgörandets riktighet eller *myndighetens behörighet*. Detsamma gäller *en* lagakraftvunnen dom som meddelats i en av staterna och avser ogiltighet eller återgång av äktenskap mellan medborgare i *någon* fördragsslutande stat.

1. Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer. Lagen får sättas i kraft i förhållande till ett eller flera av de nordiska länderna.

² Senaste lydelse 1973:1181.

³ Senaste lydelse 1973:1181.

2. Bestämmelserna i 7 och 8 §§ medför inte att svensk domstols behörighet går förlorad i en fråga som har väckts vid domstolen före ikraftträdandet. Prop. 2000/01:98
Bilaga 10
3. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för en talan som har väckts före ikraftträdandet.
4. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för avgöranden som har meddelats före ikraftträdandet.

7 Förslag till lag om ändring i lagen (1962:512) om
indrivning i Sverige av underhållsbidrag, fastställda i
Danmark, Finland, Island eller Norge

Prop. 2000/01:98
Bilaga 10

Häri genom föreskrivs att 1 och 3 §§ lagen (1962:512) om indrivning i Sverige av underhållsbidrag, fastställda i Danmark, Finland, Island eller Norge skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Lagakraftvunnen dom, administrativ myndighets beslut eller av sådan myndighet godkänd förbindelse, varigenom i Danmark, Finland, Island eller Norge någon förpliktats eller utfäst sig att betala underhållsbidrag till make, förutvarande make, barn, styvbarn eller barnets mor, skall erkännas här i landet utan någon särskild stadfästelse.

Lagakraftvunnen dom, administrativ myndighets beslut eller skriftlig förbindelse, varigenom i Danmark, Finland, Island eller Norge någon förpliktats eller utfäst sig att *utgiva underhållsbidrag till make, förutvarande make, barn i äktenskap, styvbarn, barn utom äktenskap eller moder till sådant barn och vara verkställighet kan vinnas i den stat, där domen eller beslutet meddelades eller förbindelsen ingicks*, skall på begäran omedelbart verkställas här i riket efter vad nedan sägs. *Det samma* skall gälla sådan i Danmark, Finland, Island eller Norge meddelad ännu *icke* lagakraftvunnen dom och sådant i någon av dessa stater av rätten, domaren eller överexekutor meddelat beslut, som kan verkställas lika med lagakraftvunnen dom.

Lagakraftvunnen dom, administrativ myndighets beslut, *av sådan myndighet godkänd förbindelse* eller *annan* skriftlig förbindelse, varigenom i Danmark, Finland, Island eller Norge någon förpliktats eller utfäst sig att *betala sådant bidrag och som kan verkställas i den staten*, skall på begäran omedelbart verkställas här i landet. *Detsamma* skall gälla sådan ännu icke lagakraftvunnen dom och sådant av rätten eller domaren meddelat beslut som kan verkställas lika med lagakraftvunnen dom.

Är genom dom eller beslut här i riket bidrag bestämt till lägre belopp eller ock fastställt, att

¹ Senaste lydelse 1971:888.

*underhållsskyldighet ej föreligger,
kan verkställighet i strid häremot
ej påfordras.*

Prop. 2000/01:98
Bilaga 10

3 §

Den myndighet som skall verkställa indrivningen *äger*, om så anses *erforderligt*, kräva bevis, att domen, beslutet eller förbindelsen uppfyller i 1 § *första* stycket för verkställighet stadgade *villkor*. *Bevis* utfärdas i den stat, där domen eller beslutet meddelades eller förbindelsen ingicks, av myndighet som i 2 § tredje stycket *sägs*.

Den myndighet som skall verkställa indrivningen *får*, om så anses *nödvändigt*, kräva bevis *för* att domen, beslutet eller förbindelsen uppfyller *de* i 1 § *andra* stycket för verkställighet stadgade villkoren. *Sådant bevis* utfärdas, i den stat där domen eller beslutet meddelades eller förbindelsen ingicks, av *den* myndighet som *anges* i 2 § tredje stycket

Har underhållsbidraget icke i domen, beslutet eller förbindelsen fastställts till bestämt belopp eller avser framställning om verkställighet högre belopp än som fastställts, må ock bevis om bidragets storlek krävas enligt vad i första stycket stadgas.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2001-03-12

Närvarande: f.d. justitierådet Staffan Vängby, justitierådet Leif Thorsson, regeringsrådet Rune Lavin.

Enligt en lagrådsremiss den 1 mars 2001 (Justitiedepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag med kompletterande bestämmelser till Bryssel II-förordningen,
2. lag om ändring i lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap,
3. lag om ändring i lagen (1973:943) om erkännande av vissa utländska äktenskapsskillnader och hemskillnader,
4. lag om ändring i lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område,
5. lag om ändring i lagen (1989:14) om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn,
6. lag om ändring i förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap,
7. lag om ändring i lagen (1962:512) om indrivning i Sverige av underhållsbidrag, fastställda i Danmark, Finland, Island eller Norge.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Ulrika Bergrehn.

Förslagen föranleder följande yttrande av *Lagrådet*:

Förslaget till lag med kompletterande bestämmelser till Bryssel II-förordningen

2 §

I andra stycket anges att en ansökan om ändring som avses i artikel 26.4 skall göras skriftligen och ha kommit in till hovrätten inom fyra veckor från den dag då beslutet meddelades.

Enligt artikel 26.1 förordningen får var och en av parterna ansöka om ändring av ett avgörande med anledning av en ansökan om verkställbarhetsförklaring. I artikel 26.4 regleras förfarandet om den som ansökt om förklaringen söker ändring; härmed bör väl i allmänhet avses fall där ansökan har avslagits, men det är väl inte alldeles uteslutet att den som sökt förklaringen och fått bifall, kanske till viss del, vill utverka någon ändring. I artikel 26.5 anges sedan att ansökan om ändring av en sådan förklaring – varmed alltså torde avses att ansökan om förklaringen har bifallits – skall göras inom en månad från beslutet eller, om svaranden har hemvist i någon annan medlemsstat än den där förklaringen meddelades, inom två månader från det att svaranden delgavs beslutet.

Förordningen ger alltså en tidsfrist för ansökan om ändring i de fall en verkställbarhetsförklaring har meddelats, och i detta hänseende får inte någon lagreglering – vare sig överensstämmande eller avvikande – göras i en medlemsstat. Om ingen tidsfrist har meddelats för ansökan om

ändring i andra fall, kan avsikten ha varit att överlåta åt medlemsstaterna att själva reglera frågan. Det är emellertid att märka att Bryssel II-konventionen – till vilken hänvisas i remissen – inte heller innehöll någon tidsfrist för dessa fall och att skälet härtill enligt den förklarande rapporten (EGT C 221, 16.7.1998, s. 27) var att om ansökningen avslagits, sökanden har rätt att överklaga när han finner det lämpligt. Det finns inte något som anvisar att syftet med motsvarande förhållande i förordningen skulle vara annat. Det står då i mindre god överensstämmelse härmed att införa en tidsfrist och Lagrådet förordar att styckets sista mening utgår.

Förslaget till lag om ändring i lagen om indrivning i Sverige av underhållsbidrag, fastställda i Danmark, Finland, Island eller Norge

3 §

I förslaget anges att en myndighet, om så anses ”nödvändigt”, får kräva bevis i vissa hänseenden. Enligt överenskommelsen mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om ändring i 1962 års indrivningskonvention får bevisen krävas om så anses ”erforderligt”. De citerade orden har inte alldeles samma innebörd, och det synes inte föreligga några sakliga skäl att uppställa det strängare kravet på nödvändighet i strid med överenskommelsens lydelse. Lagrådet förordar att överenskommelsens ord ”erforderligt” bibehålls.

Övriga lagförslag

Lagrrådet lämnar förslagen utan erinran.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 22 mars 2001

Närvarande: statsministern Persson, ordförande, och statsråden Hjelm-Wallén, Winberg, Ulvskog, Sahlin, von Sydow, Klingvall, Östros, Messing, Engqvist, Rosengren, Larsson, Lejon, Lövdén, Ringholm, Bodström

Föredragande: statsrådet Bodström

Regeringen beslutar proposition 2000/01:98 Kompletterande bestämmelser till Bryssel II-förordningen, m.m.

Författningsrubrik	Bestämmelser som inför, ändrar, upphäver eller upprepar ett normgivningsbemyndigande	Celexnummer för bakomliggande EG-regler
Lag med kompletterande bestämmelser till Bryssel II-förordningen		32000R1347
Lag om ändring i lagen (2000:1175) om talerätt för vissa utländska konsumentmyndigheter och konsumentorganisationer		31998L0027